МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра соціальної роботи та реабілітації
ГО «ОБ'ЄДНАННЯ «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПСИХОСОМАТИКИ РЕПРОДУКТИВНОЇ ПЕРИНАТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»

МЕДИЦИНА І ПСИХОЛОГІЯ В РЕПРОДУКЦІЇ ЛЮДИНИ – МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції
20-21 жовтня 2022 р.

Київ – 2022

УДК 61:159.9
ББК 5+88

Рекомендовано до друку
кафедрою соціальної роботи та реабілітації
(протокол № 3 від 30 вересня 2022 р.)

М 42 Медицина і психологія в репродукції людини – мультидисциплінарний підхід: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 20–21 жовтня 2022 р., м. Київ. Київ, 2022. 127 с.

Члени редколегії не несуть відповідальність за надані матеріали.
Думки авторів можуть не співпадати з думками членів редколегії

© НУБіП України, 2022

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

20 жовтня (вівторок)

9^{45}	–	10^{00}	–	реєстрація учасників конференції
10^{00}	–	10^{30}	–	вітальне слово декана гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України Савицької Інни Миколаївни
10^{30}	–	13^{00}	–	пленарне засідання
13^{00}	–	14^{00}	–	перерва на обід
14^{00}	–	17^{00}	–	секційні засідання
17^{00}	–	17^{40}	–	підведення підсумків, прийняття резолюції конференції

Регламент роботи конференції

Доповідь на пленарному засіданні – до 20 хвилин
Доповідь на секційному засіданні – до 15 хвилин
Повідомлення – до 10 хвилин
Інформація – до 5 хвилин

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

НІКОЛАЄНКО Станіслав Миколайович	голова, ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України
ШИНКАРУК Василь Дмитрович	заступник голови оргкомітету, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
КОНДРАТЮК Вадим Миколайович	заступник голови оргкомітету, проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор сільськогосподарських наук, доцент
САВИЦЬКА Інна Миколаївна	декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат філософських наук, доцент
БАЛЬ-ПРИЛИПКО Лариса Вацлавівна	декан факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор технічних наук, професор
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна	заступник декана гуманітарно-педагогічного факультету з наукової роботи Національногоуніверситету біоресурсів і природокористування України, доктор філологічних наук, доцент
ШВЕЦЬ Олег Віталійович	Президент Асоціації дієтологів України, кандидат медичних наук, професор
БУРЛАКА Олена Василівна	доктор медичних наук, провідний науковий співробітник, ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук’янової НАМН України»

МАРТИНЧУК Олександр Аркадійович	Віце-президент Асоціації дієтологів України, кандидат медичних наук
БУЦИК Ігор Михайлович	заступник декана гуманітарно-педагогічного факультету з навчальної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент
КРАВЧЕНКО Алла Григорівна	заступник декана гуманітарно-педагогічного факультету з міжнародної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат філософських наук, доцент
НАЗАРОВ Богдан Олександрович	заступник декана гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу
СОПІВНИК Ірина Віталіївна	завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент
КАРТУШИСЬКА Антоніна Володимирівна	старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна	професор кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор
АЛЬТАНОВА Альона Борисівна	старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук

ДЕМЧЕНКО Ірина Іванівна	професор кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор
ОСАДЧЕНКО Інна Іванівна	професор кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор
БУДЕГАЙ Вікторія Андріївна	асистент кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

П Л Е Н А Р Н Е З А С І Д А Н Н Я
НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Альтанова Альона Борисівна	МОДЕЛІ ТА ПРИЧИНИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАУКОВОЇ ТА ЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
Картушинська Антоніна Володимирівна	ВІЙНА І РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ`Я ЖІНОК: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ
Гусаковський Степан Степанович	РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ`Я ЧОЛОВІКІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ
Шинкарук Василь Дмитрович	ОЦІНКА СПРИЙНЯТТЯ І ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ В ПРОСЕСАХ НОМІНАЦІЇ
Саргсян Левон Кароевич Лачинян Ліліт Лачиновна	ПРОБЛЕМА ДИТЯЧИХ ГЕНДЕРНИХ УПЕРЕДЖЕНЬ В ПІСЛЯВОЄНІЙ АРМЕНІЇ
Aleksandra Burak	ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕМОЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ДІТЕЙ, ЯКІ БУЛИ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ЗА КОРДОН
Івах Вікторія Іванівна	АКТУАЛЬНІСТЬ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ БЕЗПЛІДДЯ
Бабич Олена Іванівна	ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПОСТМОРТАЛЬНОЇ РЕПРОДУКЦІЇ
Швець Олег Віталійович	ВПЛИВ ХАРЧУВАННЯ І СПОСОБУ ЖИТТЯ НА РЕПРОДУКТИВНУ ФУНКЦІЮ ЛЮДИНИ
Simona Esposito	WHITE ORPHANS
Єресько Олег Вікторович	ОСОБЛИВОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ
Vermiglio Valerio	THE VALUE OF THE FAMILY IN ITALIAN CULTURE
Сопівник Ірина Віталіївна	РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СІМ'Ї: АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Чекаль Людмила Анатоліївна	ДУХОВНО-МОРАЛЬНІСНЕ АСПЕКТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕПРОДУКЦІЇ ЛЮДИНИ
Крисов Леонід Петрович	МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'ЯМ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ СІМЕЙНИХ ОБСТАВИН
Демченко Ірина Іванівна	ЗОБРАЖУВАЛЬНА ТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ООП
Тверезовська Ніна Трохимівна	ВПЛИВ СТРЕСУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
Осадченко Інна Іванівна	АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО НА СТУДЕНТІВ
Білик Руслана Миколаївна	ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ ЩАСТЯ»

Будегай Вікторія Андріївна	МІЖОСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Драчук Олександра Вікторівна	ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ
Власенко Каріна Олександрівна	ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МОЛОДІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ
Кошук Олександр Богданович	ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ЗМІСТ

АБДУЛЛАЄВ Самір
ВАРІАТИВНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ КИДКА ЧЕРЕЗ ПЛЕЧІ В БОРОТЬБІ САМБО 13

АЛЄЄВА Яніна Альбертівна
ДЕМОГРАФІЧНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ КОЛЕКТИВНІ ТРАВМИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 20 СТОЛІТТЯ 15

АЛЬТАНОВА Альона Борисівна
МОДЕЛІ ТА ПРИЧИНИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАУКОВОЇ ТА ЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ 17

АФАНАСЬЄВА Ольга Борисівна
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 21

БАБАК Марина Сергіївна
КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ 22

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна
ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ІНТЕРНЕТ-МЕДІА 24

БУДЕГАЙ Вікторія Андріївна
МІЖОСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 26

BEREZOVA Liudmyla, Malyha Dmytro
FEATURES OF CONSTRUCTIVE THINKING 28

БІЛОКІНЬ Оксана Сергіївна, БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна
РАТИФІКАЦІЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ЧОГО ОЧІКУВАТИ? 31

ВАГНЄР Вікторія Олександрівна, БУРЛАКА Олена Василівна
ФАКТОРИ ВОЄННОГО СЕРЕДОВИЩА І РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЖІНОК 34

ВЛАСЕНКО Каріна Олександрівна
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МОЛОДІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ 36

ГАССАБ Оксана Володимирівна
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН 38

ГОЛЬЦОВ Андрій Геннадійович
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ 40

ГРЕЧАНИК Наталія Ігорівна
ДО ПИТАННЯ ЩОДО СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ 42

ГУСАКОВСЬКИЙ Степан Степанович
РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЧОЛОВІКІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ 44

GRABOVSKA Inna V.
THE NOTION OF 'SIGNPOSTING' IN ENGLISH DISCOURSE 45

ДЕМЧЕНКО Ірина Іванівна
ЗОБРАЖУВАЛЬНА ТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ООП 46

ДРАЧУК Олександра Вікторівна,
ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ 48

ЄФРЕМОВА Анна Анатоліївна БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна
ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ 51

ІВАХ Вікторія Іванівна
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ БЕЗПЛІДДЯ 54

КАРІМОВА Вікторія
ДО ПРОБЛЕМИ ІІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРАХ 56

КАРТУШИНСЬКА Антоніна Володимирівна
ВІЙНА І РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ`Я ЖІНОК: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ 58

КЛАПТЮК Аліна Володимирівна
ФУНКЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У ТРИЛОГІЇ-ФЕНТЕЗІ КАССАНДРИ КЛЕР «ПЕКЕЛЬНІ МЕХАНІЗМИ» 59

КИЩУК Олена Іванівна, ОСАДЧЕНКО Інна Іванівна
СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗВО» 61

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, ПРОКОПЕЦЬ Марія Юріївна
ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В БІОТЕХНОЛОГІЇ 63

КОВТУН Марія
LO-FI HIP-HOP ЯК ЗАСІБ МУЗИКОТЕРАПІЇ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ 65

ЛАУТА Олена Дмитрівна
ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИМІРИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ: ПРОБЛЕМА ЦІЛІСНОСТІ ТА ТРАНСЦЕНДУВАННЯ 67

ЛАЧИНЯН Л.Л., САРГСЯН Л. К.
ПРОБЛЕМА ДИТЯЧИХ ГЕНДЕРНИХ УПЕРЕДЖЕНЬ В ПІСЛЯВОЄНІЙ АРМЕНІЇ 69

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
МИСЛЕННЯ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ 73

МАРЧЕНКО Інна Олександрівна, ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ З РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ 75

МЕЛЬНІЧЕНКО Василь Миколайович, СТЕЛЬМАХ Володимир Семенович, МАКСІН Віктор Іванович, ЛИСЕНКО Тетяна Петрівна
ЙОД ТА ВОДЕНЬ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ ЛЮДИНИ 77

МЕЛЬНИЧУК Віта Михайлівна, ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна
ПОДОЛАННЯ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ 79

МОСКАЛЕНКО Дар'я Дмитрівна, БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна
ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК ФАКТОР РУЙНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СІМЕЙНОМУ ВИХОВАННІ 81

ПОТОПАЛЬСЬКИЙ Анатолій Іванович
ОЗДОРОВЛЕННЯ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ ПРИ БЕЗПЛІДДІ..... 85

ОСАДЧЕНКО Інна Іванівна
АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО НА СТУДЕНТІВ 89

РЕВЕНКО Олександра Сергіївна, ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна
ДІАГНОСТИКА СУЇЦИДАЛЬНИХ ПРОЯВІВ У ПІДЛІТКІВ..... 91

СИДОРКО Віктор Петрович
ВПЛИВ СТРЕСУ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ 93

СИДОРКО Наталія Ярославівна
ЗБАЛАНСОВАНЕ ХАРЧУВАННЯ – ЗАХИСТ ВІД СТРЕСУ 94

СЛОБОДЯНЮК Наталія Михайлівна
ЗБАЛАНСОВАНЕ І ПОЖИВНЕ ХАРЧУВАННЯ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ..... 97

СПІВАК Микола Якович, КАПЛУНЕНКО Володимир Георгійович, КОСІНОВ Микола Васильович, МАКСІН Віктор Іванович
МІКРОЕЛЕМЕНТИ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВІРУСНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ 99

СТЕПАНЕНКО Людмила
РЕГІОНАЛЬНИЙ ВПЛИВ ЛІСІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА БАЛАНС ВУГЛЕЦЮ..... 101

СТУКАЛО Олена Анатоліївна
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ 103

СОПІВНИК Ірина Віталіївна
РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СІМ'Ї: АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ 105

СТРІЛЕЦЬ Василь Васильович
АНАТОЛЬ РОМАНЮК ПРО АКТУАЛЬНІ ДЕМОГАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ 107

СУПРУН Аліна Григорівна

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТК 109

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна,
ВПЛИВ СТРЕСУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....111

TUZIUK Michael O.
THE INFLUENCE OF INTERNET SLANG ON ENGLISH DISCOURSE 113

ФАЙДЕВИЧ Ганна Юріївна, ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна
КАНІСТЕРІЯ – МЕТОД ЛІКУВАННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ СПЕЦІАЛЬНО НАВЧЕНИХ СОБАК.....115

ФРІАУФ Наталія Костянтинівна, СОПІВНИК Ірина Віталіївна
АБ'ЮЗИВНІ СТОСУНКИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ПРИЧИНИ 117

ЧЕКАЛЬ Людмила Анатоліївна
ДУХОВНО-МОРАЛЬНІСНЕ АСПЕКТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕПРОДУКЦІЇ ЛЮДИНИ.....119

ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила Олексіївна
УМОВИ ТА КОМУНІКАТИВНА МЕТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЯ.....121

ОЛЕКСЮК Галина Павлівна, АЛЬТАНОВА Альона Борисівна
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТА ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ КЛІЄНТІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ 123

ШЕВЦОВА Євгенія Сергіївна
ВИДАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ, ЯК ДЖЕРЕЛО З ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ…….126

АБДУЛЛАЄВ Самір,
старший викладач, Азербайджанська
державна академія фізичної культури і спорту
(м. Баку, Азербайджан)

ВАРІАТИВНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ КИДКА ЧЕРЕЗ ПЛЕЧІ В БОРОТЬБІ САМБО

Боротьба самбо у своєму арсеналі має безліч прийомів, як у стійці, так і в положенні лежачи. Прийоми постійно вдосконалюються і на їхній основі створюються все нові варіації їх виконання. У зв'язку з цим необхідно постійно здійснювати педагогічний контроль на змаганнях, тренуваннях, анкетоване опитування тренерів і спортсменів з метою виявлення цих нових варіантів з подальшим введенням їх у класифікацію прийомів боротьби самбо. Окрім цього існує необхідність у вивченні техніки інших видів боротьби. Після аналізу цих прийомів можна вибрати найефективніші варіанти і додати їх до арсеналу технік боротьби самбо. У багатьох випадках різні види боротьби взаємозбагачуюсь свій арсенал технік.

З цією метою нами було ухвалено рішення відстежити варіації прийому кидок через плечі – «млин», які азербайджанські самбісти виконують найчастіше.

Кидок через плечі входить до групи прийомів, що виконуються в основному тулубом. На змаганнях вони успішно застосовуються нашими самбістами (а також борцями інших видів боротьби) [1; 2; 3]. Нещодавно були застосовані нові варіації виконання цього кидка, які довели свою ефективність на практиці. Щоб їх не втрати в майбутньому виникла необхідність дослідити групи прийомів кидків через плечі та здійснити їх класифікацію.

Аналіз літератури виявив, що автори (А. Харлампієв, Д. Рудман) у своїх працях визначають на 11 варіацій кидків через плечі: кидок через плечі захопленням руки й однойменної ноги; кидок через плечі захопленням руки й однойменної ноги ззовні; кидок через плечі захопленням однойменної руки і ноги; кидок через плечі захопленням різнойменної руки і ноги; кидок через плечі захопленням руки і поштовхом різнойменної ноги зсередини; кидок через плечі захопленням руки і ноги з падінням; кидок через плечі захопленням ворота й однойменної ноги; кидок через плечі захопленням шиї та однойменної ноги; кидок через плечі захопленням двох рук; кидок через плечі захопленням двох рук із падінням; кидок через плечі захопленням руки і поясу спереду [4; 5].

За допомогою педагогічного спостереження за змаганнями самбістів було виявлено ще п’ять варіацій виконання кидка через плечі, які не зазначені в літературних джерелах: кидок через плечі захопленням рукава ззовні; кидок через плечі захопленням ззовні рукава і ворота; кидок через плечі захопленням руки з підніжкою; кидок через плечі захопленням двох рукавів ззовні; кидок через плечі захопленням руки і ноги з перекидом.

Анкетне опитування тренерів і спортсменів виявило ще 2 варіації виконання кидка через плечі, яких також не було зазначено в літературних джерелах: кидок через плечі назад захопленням відвороту рукава та різнойменної ноги зсередини; кидок через плечі руки ззовні та поясу зверху...

На основі аналізу літературних джерел і проведених спостережень ми дійшли таких висновків:

1. У літературних джерелах варіації виконання прийому кидок через плечі висвітлено не на належному рівні.
2. З першої половини минулого століття до теперішнього часу в літературних джерелах вказано всього 11 варіацій виконання прийому кидок через плечі.
3. Спостереження показали, що часте використання кидка через плечі нашими самбістами на змаганнях пов'язане з високою ефективністю цього прийому.
4. Під час педагогічних спостережень було виявлено ще 5 варіацій виконання кидка через плечі, які раніше не згадувалися в літературних джерелах.

5. Анкетне опитування виявило ще 2 варіації виконання кидка через плечі, які не були відзначені в класифікації прийомів.

6. Під час навчання і виконання цього прийому припускаються характерних помилок:

а) мало уваги приділяється тактичній підготовці прийому;

б) борець, який атакує, не на належному рівні виводить противника з рівноваги;

в) мало уваги приділяється фазі фази відриву при виконанні проходу.

7. Кидок через плечі дуже добре комбінується з іншими прийомами

8. Для ефективного проведення кидків через плечі потрібно вдосконалювати спеціальні швидкісно-силові якості різних груп м'язів, що беруть участь у виконанні прийому.

Література:

1. Андреев В.М., Чумаков Е.М. Борьба самбо. URL: http://padaread.com/?book=208977 (дата звернення 22.07.2022 р.)
2. Андреев В.М. Борьба самбо. Учебно-наглядное пособие. URL: https://www.twirpx.com/file/2491379/ (дата звернення 22.07.2022 р.)
3. Купцов А.П. Спортивная борьба. М.: ФиС, 1978. 424 с.
4. Харлампиев А.А. Борьба самбо. URL: https://royallib.com/book/harlampiev_anatoliy/borba_sambo.html (дата звернення 6.07.2022 р.)
5. Рудман Д.Л. Борьба самбо. URL: https://www.fractr.org/file/9094/ (дата звернення 18.07.2022 р.)

АЛЄЄВА Яніна Альбертівна,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДЕМОГРАФІЧНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ КОЛЕКТИВНІ ТРАВМИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 20 СТОЛІТТЯ

Нині населення України становить близько 42 млн людей і ця цифра постійно скорочується. Причиною цьому, окрім загального тренду зменшення народжуваності в усіх європейських країнах, є значні демографічні втрати України в 20 столітті, зокрема найбільшою їх кількість була в проміжку між першою та другою світовою війнами. В цей період мали місце акти державної політики, спрямованої на винищення українського населення Радянською владою. Зокрема, О. І. Гладун та О. П. Рудницький в своєму дослідженні «Статистика населення України в 20-30 роки» визначають такі основні етапи цілеспрямованої політики Радянської держави проти українського населення, що сприяли цьому: проведення розкуркулення (1928–1931 рр.) та насильницької колективізації (1929–1932 рр.); організація Голодомору практично на всій території України у тогочасних її межах (1932–1933 рр.); репресії (1937–1939 рр.).

Оцінка загальної кількості цих втрат дуже різниться, залежно від методики їх підрахунку. Крім того, зважаючи на втрату або недоступність багатьох джерел інформації й фальсифікації підрахунків в демографічних дослідженнях зазначених часів, точну кількість втрат наразі встановити не можливо.

Окрім зазначених вище чинників на скорочення населення України, звичайно, впливали і інші події (участь українських чоловіків у військових кампаніях Радянського союзу, техногенна катастрофа на Чорнобильській АЄС і т.інш.), проте, їх вплив ми не розглядатимемо, оскільки вони не були актами свідомого винищення населення за національною чи навіть класовою ознакою.

Окрім прямих людських втрат та втрат у вигляді «ненароджених» через смерть потенційних батьків, окремою причиною складовою можна виділити втрату здатності до репродуктивності через психологічне травмування людей, що постраждали від політики винищення. Відповідний вплив так званої «травми поколінь», або «колективної травми», яка здатна призводити до вимирання цілих родів, в тій чи іншій мірі досліджували в більшості психологи або історики, а не медики чи соціологи. Хоча ці дослідження наразі не можна назвати фундаментальними, але їх наукова доведеність не викликає сумнівів, оскільки вони повністю спираються на класичні концепції психології та історичні факти.

Суть явища «колективної травми» в розрізі даної доповіді, зводиться до того, що травматична історична подія безповоротно спотворює психіку її учасника, спосіб його взаємодії з членами родини. Що, в свою чергу, спричиняє травматизацію наступного покоління і нездатність його до побудови відкритих, гармонійних стосунків чи навіть просто здатності знаходитися в стані спокою, оскільки головними жертвами таких історичних подій ставали люди, що зазнавали свідомих переслідувань від влади та цькувань від оточення, часто були змушені приховувати своє минуле, походження та переконання. Відповідно, моделлю виховання і поведінки стає скритість, недовірливість, відмова від власної ідентичності, постійна психологічна напруга та самообмеження власних прав і можливостей розвитку, комплекс меншовартості. Частим несвідомим супутником нащадків репресованих є почуття образи, яке передається з покоління в покоління і спрямовується узагальнено на умовне «суспільство» чи певні його верстви.

Окремою категорією людей, травмованих через політичні і соціальні потрясіння є вихованці сиротинців, які втратили батьків та ідентичність і зазнали сильної травматизації в умовах виховання «дитячих будинків».

Зважаючи на те, що жертвами політичних репресій, як правило, ставали найбільш підприємливі, активні та освічені люди, можна констатувати, що Україна зазнала серйозних демографічних втрат не тільки зі зникненням цих людей, а й з зупинкою розвитку креативного класу, його травматизації, маргіналізації і навіть деградації.

Типовим наслідком багаторівневої «травми поколінь» є глибокі тривожно-депресивні розлади, психосоматичні хвороби, які не дозволяють людині реалізуватися в житті і взяти на себе відповідальність за народження та виховання нових поколінь.

Системної державної політики щодо роботи з такими колективними травмами в достатній мірі не проводилося через історичний процес, відсутність послідовної політики пам'яті та усвідомлення даної проблеми. Одним з психотерапевтичних заходів лікування нації від колективної травми є офіційне засудження її причини. Таким, наприклад, був Нюрнберзький трибунал після Другої світової війни, створення ООН. Можливість символічно «оплакати» жертв Другої світової війни Українці також мали через традиційну їх героїзацію (фільми, книжки, пісні і т.інш.). В Радянському Союзі панував повсюдний культ Радянського солдата, наявний він і досі. Що стосується жертв Голодомору, то першими спробами лікування цієї травми були створення локальних місць пам'яті, встановлення дати вшанування жертв та відкриття Музею Голодомору в Києві. Проте, ці дії не можна назвати вичерпними і достатніми, оскільки світом Голодомор досі офіційно не визнано актом геноциду, а Радянський Союз та комуністичну систему не засуджено. Ще складніша ситуація з жертвами політичних репресій, щодо пам'яті яких останні масштабні загальнодержавні дії були вжиті наприкінці 90-х років. Політику пам'яті України в цьому відношенні не можна назвати активною.

АЛЬТАНОВА Альона Борисівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МОДЕЛІ ТА ПРИЧИНИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАУКОВОЇ ТА ЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

За даними Web of Science, перша стаття на тему сексуального насильства під час війни була опублікована в 2001 році (Skjelsbæk 2001). З менш ніж п'яти рецензованих публікацій на рік з 2001 по 2006 рік щорічна кількість публікацій на ці теми в політології та міжнародних відносинах зросла в десять разів до 58 у 2018 році. У 2019 році публікації про зґвалтування під час війни та/або сексуальне насильство спричинили 755 цитувань, що більше ніж на 40 % більше, ніж роком раніше (536 цитувань). З огляду на всі дисципліни, лише у 2019 році було понад сто публікацій на цю тему та майже 2300 цитувань.

Події, які пережила і продовжує переживати зараз Україна, в період повномасштабної російської агресії, є надто шокувальними і травматичними для суспільства, аби науковці могли вже зараз вдатись до безпристрасного наукового аналізу. Факти, відкриті після деокупації Бучі, Ірпеня, Маріуполя, Ізюма та інших українських міст поки що викликають потужний болісний емоційний відгук, який заважає вітчизняним дослідникам удаватись до наукового інструментарію. У вітчизняній науковій літературі і в довоєнні часи і зараз здебільшого присутній дискурс домашнього (сімейного) насильства. Проте війна змінює акценти, піднімає на поверхню нові теми для дослідження. Тому, на наш погляд, таким актуальним є звернення до зарубіжного досвіду.

Хронологія досліджень сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, поділяється на два періоди. Перший стався після початку війни в колишній Югославії в 1992–1995 роках і геноциду 1994 року в Руанді, обидва відзначені масовими та жахливими епізодами масового зґвалтування. Глибоко вражені триваючими конфліктами та їх жахливими наслідками, науковці того часу, очолювані правознавцями-феміністками-першопрохідцями, запропонували вагомі нормативні аргументи щодо того, чому сексуальне насильство слід сприймати серйозно як у наукових, так і в судових процесах. Ця рання робота часто включала відверті описи насильства, щоб продемонструвати реальність проблеми та пов'язати її з етнічним конфліктом (MacKinnon 1994, Seifert 1996). Натхненні феміністськими активістами та правозахисниками того часу, а також конфліктами того часу, вчені стверджували, що *зґвалтування було «зброєю війни»* (Card 1996, Farwell 2004) і виступали за *розуміння зґвалтування* (навіть за відсутності смертельного насильства) *як злочин геноциду* (Sharlach 2000).

Теоретизація зґвалтувань під час війни має передбачати критичний аналіз того, ким є потенційні жертви і насильники, а також тих умов, які призводять до насильства або сприяють йому (судові, політичні та соціальні). Теорія зґвалтування під час війни повинна критично досліджувати взаємозв'язки між статтю, сексуальністю, насильством та соціальними контекстами. Збагачення теоретичних уявлень про зґвалтування під час війни може допомогти в профілактиці цього явища.

Зґвалтування під час війни часто не є навмисною стратегією війни: його частіше толерують, аніж віддають наказ на нього. Тим не менше, військові командири, які контролюють свої війська, несуть юридичну відповідальність за сексуальне насильство, вчинене цими військами.

Багато залишається невідомим про моделі та причини сексуального насильства під час війни.

У науковій літературі немає узгодженого визначення сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. Останні міжнаціональні дослідження часто спираються на набір даних про *сексуальне насильство під час збройних конфліктів (SVAC)* (Cohen & Nordas 2014) і приймають його визначення. Виходячи з визначення, наданого Міжнародним кримінальним судом (МКС), визначення *SVAC включає пряму силу або фізичне насильство та/або погрозу застосування сили чи примусу*. Це визначення охоплює сім різних *форм насильства*: (a) зґвалтування, (b) сексуальне рабство, (c) примусова проституція, (d) примусова вагітність, (e) примусова стерилізація/аборт, (f) статеве каліцтво та (g) сексуальні тортури (Cohen & Nordas 2014). Кожна з цих форм, у свою чергу, має своє визначення.

Організація Об'єднаних Націй, наприклад, включає у своє визначення все сексуальне насильство, яке прямо чи опосередковано пов'язане зі збройним конфліктом, включаючи сексуальне насильство, пов'язане з атмосферою безкарності для винних (United Nations 2019, p. 3). Організація Об'єднаних Націй також розглядає сексуальну експлуатацію та насильство (SEA) з боку миротворців як явище, відмінне від сексуального насильства з боку озброєних осіб.

Червоною ниткою в наукових дослідженнях раннього періоду щодо проблем сексуального насильства під час війни є те, що це явище вважалося *повсюдною ознакою війни, яка ведеться чоловіками проти жінок*. Вчені намагалися зрозуміти жорстокість і масштаби сексуального насильства, запитуючи, *чому жінки стають об'єктами сексуального насильства*. Ця рання робота заклала важливі концептуальні основи для різних способів розуміння сексуального насильства: як частини гендерного аналізу (Brownmiller 1975, Enloe 2000), як центрального елемента політики ідентичності (Weitsman 2008) і як форми насильства із символічним соціальним і політичним значенням (Mililllo 2006).

Різні аспекти ґендерного аналізу підкреслювали, чому жінки загалом були мішенню для утвердження мілітаризованої маскулінності і *чому конкретні групи жінок були обрані* для нападу на носіїв етнічної, релігійної чи політичної ідентичності групи або для фемінізації та приниження етнічної групи, релігійної або політичної групи (Skjelsbæk 2001, p. 215). Деякі вчені розглядали сексуальне насильство як природний і неминучий побічний ефект війни через сексуальні потяги чоловіків (наприклад, Farwell 2004), тоді як пізніші внески в концептуалізацію сексуального насильства під час війни також розглядали зґвалтування як порушення «сімейної честі», а не особистостісну шкодиу (Mackenzie 2010). На цьому ранньому етапі вивчення сексуального насильства під час війни емпіричні дані в основному слугували для ілюстрації, а не для перевірки теорій про динаміку, причини та наслідки.

Другий етап дослідження сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, був викликаний критичним визнанням того, що сексуальне насильство під час війни не є повсюдним, а демонструє значні варіації (Wood 2006) між конфліктом і суб'єктами, формами насильства, ідентичністю цільових груп. Вуд (2009) стверджував, що деякі збройні організації не вчиняють сексуальне насильство. Це спостереження кинуло виклик двом іншим фундаментальним ідеям у попередній літературі: (а) що сексуальне насильство є постійним і неминучим аспектом війни, і (б) що всі озброєні групи/солдати беруть участь у сексуальному насильстві, якщо є така можливість. Навіть у межах однієї країни чи конфлікту одні озброєні групи вчиняють сексуальне насильство, а інші ні (Wood 2006). Попередні пояснення сексуального насильства, наприклад ті, що зосереджені на етнічній напруженості та майже постійних факторах, таких як патріархат, не можуть пояснити ці відмінності.

Рання література часто розуміла сексуальне насильство під час війни як *кероване переважно особистими мотивами та особистими спонуканнями* (Gottschall 2004, Wood 2009). Ця точка зору була протиставлена аргументами, що *сексуальне насильство під час війни є зброєю або знаряддям війни, яке вчиняється командирами, які переслідують*

військові цілі (Skjelsbæk 2001). Опис сексуального насильства як зброї дозволилив прийняти сексуальне насильство як важливу проблему безпеки та як пріоритет політики для найвищих політичних рівнів (Crawford 2017).

Вчені та активісти також часто підкреслювали, що *зґвалтування було дешевою зброєю, дуже ефективною та легкодоступною*. Стратегічні переваги сексуального насильства, згідно з цими аргументами, включають *сіяння страху серед цивільного населення з метою спонукання до співпраці або поступливості; приниження та підрив морального духу противника та вигнання населення зі спірної території, яку озброєна група прагне контролювати*. Інші стверджували, що командири використовують сексуальне насильство як знаряддя війни, використовуючи зґвалтування, щоб змусити жінок стати терористами-смертниками, щоб пом'якшити ганьбу жертви зґвалтування (Bloom 2011).

Сексуальне насильство також може бути *стратегічним*, коли воно функціонує як інституційна винагорода або компенсація для учасників бойових дій, частина так званої *військової здобичі* (Wood 2014). Ерікссон Бааз і Стерн (2013) критично ставляться до дискурсу про військову зброю, застерігаючи від плутанини наслідків широкого сексуального насильства з намірами командирів.

Окремі дослідники розглядали сексуальне насильство під час війни як результат відсутності нагляду, дисципліни та постійної освіти як передумови стриманості солдатів (Butler et al. 2007, Гувер Грін 2018, Вітакер та ін. 2019). Вважалось, що солдати-агресори вдаватимуться до сексуального насильства, або утримаються від нього, залежно від того, чи достатньо вони контролюються своїм командиром або матеріально стимулюються.

Різні модальності сексуального насильства можуть бути можливими навіть в межах одного конфлікту, і вони не виключають одна одну.

Коен (2013a,b, 2016) досліджує, чому групове зґвалтування є найпоширенішою формою зґвалтування під час війни. Коен пояснює це *«корисністю» групового зґвалтування для побудови внутрішньогрупової згуртованості серед бійців у збройних групах*; головний висновок полягає в тому, що озброєні групи, які вербують бійців силою, частіше вчиняють зґвалтування. Коен стверджує, що цей мотив зґвалтування перевершує як приватні мотиви злочинців, коли вони самостійно можуть бажати вчинити зґвалтування, так і стратегічні мотиви зґвалтування, коли воно є результатом прямих наказів командирів.

В цілому, дослідники виокремлюють наступні причини насилля під час війни: тероризувати; принизити; помститись; для етнічної чистки; виразити власну фрустрацію і гнів; щоб контролювати спільноти, території, ресурси; щоб змусити замовкнути/приборкати; щоб не відрізнятись від своїх; щоб уникнути знущань від командирів; щоб перервати існуючу вагітність тощо.

Отже, наука про сексуальне здоров'я/нездоров'я людини (сексологія/сексопатологія), гендерна психологія, військова психологія, психопатологія, право, етика та науково-методична база соціальної роботи в умовах збройного конфлікту в Україні впритул наблизилась до усвідомлення такого явища, як сексуальне насильство під час війни. Проте лише теоретичного вивчення цього феномену для українського суспільства буде не достатньо. Воно прагне почути від вітчизняних науковців практичних висновків та рекомендацій, які, очевидно, мають стати предметом найближчих подальших досліджень.

Література:

1. Gottschall, J. (2004). Explaining wartime rape. *Journal of sex research*. 41(2), 129-136.
2. Hanscom, K. L. (2001). Treating survivors of war trauma and torture. *American Psychologist*. 56(11), 1032-1039.
3. Hargreaves, S. (2001). Rape as a war crime: Putting policy into practice. *The Lance*t. 357(9258), 737.

4. Joachim, I. (2004a). Psychosocial and psychotherapeutic work with survivors of sexualised violence in the context of war. *In Medica Mondiale*, pp. 271-318.

АФАНАСЬЄВА Ольга Борисівна,
викладач технологічних дисциплін,
Липковатівський аграрний коледж
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Величезним викликом для усіх нас стала війна на території України. А саме психотравмуючим фактором для багатьох осіб, і зокрема підлітків, які перебували чи досі перебувають в зоні бойових дій, чи на окупованій території. Їх життєві пріоритети суттєво змінилися, першочерговим стало забезпечення безпеки життя. Постійне хвилювання та тривога за себе та своїх рідних є детермінантом психологічних проблем, які ускладнюють процес адаптації до навчання. Для усунення котрих необхідно вивчити та проаналізувати психологічні особливості адаптаціїстудентів в умовах війни до освітнього процесу.

Навчання у закладі фахової перед вищої освіти відноситься до навчально-пізнавальної сфери. Навчально-пізнавальна діяльності включає декілька психологічних різновидів психологічної адаптації: організована, діяльнісна, професійна, соціально-психологічна, побутова.

Результати психологічної адаптації студента можуть бути як позитивним, так і негативними. Студенти можу успішно адаптуватися до навчання в нових умовах, тобто прийняти всі норми та вимоги закладу освіти та повністю включитися в навчальну діяльність та співпрацю за новими правилами життя. Дезадаптація навчальної діяльності студентів проявляється у погіршенні концентрації уваги, утрудненості мови, страху перед контрольними роботами, зниженні функцій пам'яті, публічними виступами тощо. Пізнавальні процеси заблоковані негативними емоціями, що в цілому призводить до зниження продуктивності у навчанні. Загалом адаптація обумовлена низкою психологічних особливостей студента.

На тривалість психологічної адаптації студентів закладу освіти істотний вплив мають внутрішні та зовнішні фактори. Внутрішні фактори відображають психологічну атмосферу у колективі серед студентів: індивідуально-психологічні та соціально-психологічні характеристики студентів. До зовнішніх факторів відносяться: організація освітнього середовища, матеріально-технічну базу закладу освіти, рівень педагогічної майстерності викладачів.

Одним із найважливіших факторів адаптації в умовах війни студентів до навчання є організація освітнього середовища в аграрному закладі фахової передвищої освіти і основним критерієм є безпекова ситуація.

Психоемоційний стан студентів, а відповідно, адаптацію студентів до навчання, погіршують переживання, пов'язані з обмеженим доступом до мережі Інтернет, нестійкістю інтернет-з'єднання, поганою якістю зв'язку, недостатнім рівнем цифровоїкомпетентності.

З вище перерахованого випливає, що організація освітнього процесу має здійснюватися за рахунок впровадження змішаного навчання у відносно безпечних регіонах. Для зменшення навантаження на студентів рекомендується послаблювати дедлайни чи переносити заняття на час, зручніший для студентів, а також пропонувати альтернативні можливості навчання: перегляд відео, які можна завантажувати з YouTube, використання книжок та статей в електронному форматі, додатків для мобільних застосунків. Це є ще одним щляхом вирішення іншої проблеми - ускладнення доступу до інтернету. Для підвищення рівня цифрової компетентності рекомендується введення додаткових курсів, семінарів, коучів та серії воркшопів.

Психологічна адаптація здобувача освіти до навчання є надважливою умовою особистісного та професійного розвитку студента. Від успішності її реалізації залежить наскільки швидко та ефективно він зможе оволодіти професійними компетенціями.

БАБАК Марина Сергіївна,
магістр ОПП «Соціально-психологічна реабілітація» Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний демократичний етап розвитку вищої освіти в Україні зумовлює потребу підготовці здобувачів, здатних реалізувати її культурну спрямованість та готових до здійснення культурно-гуманістичну функцію у майбутній професійній діяльності.

Ключовою фігурою в соціальному обслуговуванні населення має стати соціальний працівник як носій загальнолюдської та національної культури в її інтелектуально-естетичному вияві, який усвідомлює культурну місію своєї професії.

Загальне поняття «культура» є багатоаспектним. Воно виникло у XVIII ст., і саме з цього часу світ культури почали визначати, як світ людини. У такому контексті людина не протистоїть світу, а є його центром, гармонізує з ним, наповнює довкілля красою і змістом. Однак сьогодні це твердження можна справедливо критикувати, оскільки стає все більш очевидним, що людина дегуманізує цей світ, свідомо чи несвідомо руйнує його. Таке знищення негативно впливає на існування людини і може мати ще більший вплив на майбутні покоління. Тому важливим завданням закладу вищої освіти постає гуманізація суспільства, формування у здобувачів вищої освіти почуття прекрасного і благородного, утвердження добра, істини та краси [2, с. 13].

Як бачимо, особливу нішу в структурі загальної культури особистості соціального працівника займає естетична культура, яка є однією з важливих передумов його професійного становлення, засобом стимулювання розвитку особистісних якостей, встановлення суб’єкт-суб’єктних відносин з дорослими і дітьми, механізмом передачі культурних цінностей підростаючому поколінню.

У науковій літературі на сьогодні накопичений значний досвід і щодо проблеми соціального й естетичного виховання молоді. Вивчення та аналіз наукових джерел [1; 2; 3; 4] дозволили нам визначити провідні ознаки соціально-естетичної культури майбутнього соціального працівника: соціально-естетична потреба, соціально-естетичний світогляд; високорозвинений естетичний ідеал, смак; естетичне й художнє сприйняття мистецтва та дійсності; розвиненість професійних умінь та навичок для здійснення естетично спрямованої професійної діяльності; потреба в соціально-естетичній самоосвіті і саморозвитку.

У соціально-психологічному аспекті соціальне виховання орієнтується на соціально-психологічні характеристики, закономірності поведінки, діяльності людини та соціальних груп, вікові фактори розвитку особистості, особливості психіки, її динаміку, розробляє умови ефективності взаємодії суб'єктів виховання, подолання та попередження конфліктних ситуацій [1].

Соціально-естетична культура як процес, спрямований на формування загальної культури особистості, її адаптацію до життя в суспільстві, розвиток її духовно-ціннісної орієнтації засобами мистецтва. Вони проявляються у певній спрямованості свідомості та поведінки, є їх орієнтиром. На думку Н. Мойсеюк [4], розвиток ціннісних орієнтації особистості залежить від загальних закономірностей соціального розвитку. Засвоєння цінностей культури, набуття особистісно значимих орієнтації відбувається за допомогою взаємодії з предметним світом та людьми.

Виділяємо такі обов'язкові компоненти соціально-соціально-естетичної культури:
– аксіологічний компонент – сприяє засвоєнню індивідом системи цінностей суспільства та формування його особистості значущих ціннісних орієнтацій;

– когнітивний компонент – забезпечує передачу наукових знань про світ, культуру, людину;

– емоційний компонент – спрямований на розвиток широкого спектру соціальних та естетичних почуттів;

– діяльнісно-творчий компонент – ґрунтується на виявленні та розвитку творчих здібностей особистості, різноманітних способів діяльності, що сприяють саморегуляції у різних галузях її життєтворчості;

– особистісний компонент – формує життєву позицію індивіда, є основою для його самопізнання, самовдосконалення, рефлексії, морального та соціального самовизначення [4].

На підставі вищевикладеного можемо зробити висновок що у процесі формування соціально-естетичної культури особистості особливе місце належить мистецтву та його засобам, які здійснюють формування духовно-ціннісної структури здобувача освіти та його естетичного ставлення до явищ життя. Засоби мистецтва сприяють перетворенню цінностей суспільства в систему духовних цінностей особистості, завдяки чому відбувається становлення та розвиток її соціальних, моральних та етичних якостей.

Література

1. Вайнола Р.Х. Класифікаційні підходи до характеристики технологій соціальної та соціально-педагогічної роботи. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова.* 2014. №1. С. 12-18.
2. Васянович Г., Шевкун Г. Естетична і художня культура особистості працівника. *Збірник наукових праць*. 2020 р. Випуск 6. С. 13–21. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6962/1/LNNCPO-Zbirnyk-6%20_V.pdf
3. Максимовська Н.О. Зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення соціально-педагогічної діяльності в сфері дозвілля. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № С. 86-94.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник. Київ, 1999. 350 с.

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ІНТЕРНЕТ-МЕДІА

За результатами соціальних досліджень, майже 80 % молоді в Україні має відхилення у здоров'ї, зростає кількість молодих людей з ризикованою поведінкою, що має низку конкретних причин, серед яких дослідники визначають недостатню інформованість щодо ризиків для здоров'я, відсутність пріоритету здоров'я та мотивації, агресивне соціальне середовище тощо. Такі зміни залучають медіа в масштабні соціальні процеси, торкаючись особливостей процесу розвитку та ролі громадян у них. Водночас науковці стверджують, що настанови на усвідомлення здоров'я як власного капіталу в суспільстві сформовано недостатньо – медіа продовжують рекламувати шкідливі звички, мало уваги приділяють формуванню гармонійно розвиненої людини; значну частину інформації молодь отримує з інтернет-джерел. За результатами опитувань, найвпливовішими засобами розповсюдження інформації про здоровий спосіб життя для молодіжної аудиторії є інтернет (29 %), телебачення (26 %) та зовнішня реклама (26 %). Більша частина молоді вгамовує свою інформаційну потребу саме за допомогою інтернету. Інтернет-медіа мають чимало можливостей впливати на спосіб життя та здоров'я особистості як суто інформаційно, так і через демонстрацію практичних зразків такого стилю життя. Через інтернет-медіа серед різних категорій населення пропагуються певні ціннісні установки, світоглядні стереотипи та моделі поведінки. Саме інтернет-медіа відкривають нове розуміння того, як молода аудиторія може використовувати технології для розширення знань, стимулюючи їхню свободу та розвиток. Інтернет фактично є своєрідною системою неформальної освіти та просвіти різних категорій населення. Водночас систематичний огляд досліджень щодо ефекту електронних медіа на ведення здорового способу життя доводить, що вони мають неоднозначний вплив на формування уявлень і дотримання раціональної дієти, фізичних вправ та безпечної сексуальної поведінки.

Більшість представників молодіжної аудиторії проводять досить багато часу в соціальних мережах. Бурхливий розвиток нових соціальних медіа, що місить і такі формати індивідуальних комунікацій як соціальні мережі та мікроблоги, диктує необхідність їх активнішого залучення у справу популяризації здорового способу життя. Сьогодні соціальні медіа є маркерами ставлення цільових аудиторій до різних змін у суспільній сфері, а також тригерами формування інтересу до соціальних інновацій та трендів. Адже, члени соціальної мережі пов'язані неформально, без зобов'язань. Найпопулярнішими соціальними мережами є: Facebook, Twitter, Renren, MySpace, Orkut, де організовано різні товариства за спільними інтересами, зокрема і сфокусовані на дотриманні здорового способу життя. Середня кількість учасників у найбільших англомовних спільнотах становить 3 418 800 осіб. Спільнота Health Digest має рекордну кількість учасників – 8 769627 (51,3 %), Health – 4 676 880 (2 %), Daily Health Tips – 2 437 488 (14,3 %), Everyday Health – 1 138 667 (6,7 %), Health Central – 71.343 (0,4 %).

На жаль, не вся поширювана в інтернет-медіа інформація є достовірною. Так, реклама має на меті збільшення прибутків від продажу товару, тому нерідко висвітлює лише його кращі якості й приховує недоліки. Масова культура завдяки впливу інтернет здебільшого спричиняє руйнацію наявних норм поведінки і споживання усталених уявлень і орієнтацій, змінюючи їх новими міфами і фетишами.. Не всі автори, які пишуть в інтернет-медіа про здоровий спосіб життя, компетентні у цій темі. А масовість деяких хибних

суджень змушує молодь сприймати їх за істину. Так, завдяки соціальним мережам стали популярні такі явища, як детокс, воркаут, веганство та сироїдіння, кросфіт, вейпінг тощо. Розглядаючи яскраві фотографії та читаючи емоційні тексти, молодь помилково вважає, що варто вживати крайніх заходів для швидкого досягнення результату, що їх демонструють кумири. Результати нещодавніх досліджень в США показали, що використання соціальних мереж пов'язане зі зниженням фізичного та психічного благополуччя. Крім того, деякі сайти соціальних мереж були задіяні у сприянні продажу наркотиків, які розпалили опіоїдну епідемію, пропаганді ідеалів стрункого тіла та анорексичних спільнот для їх підтримки, а також у поширенні дезінформації про вакцини й інші методи громадської охорони здоров'я.

Трапляється і викривлення мотивації щодо дотримання здорового способу життя лише як моди, заснованої на демонстративному прагненні наслідувати успішні соціальні групи та певним чином ідентифікувати себе з ними. Крім того, у людини, яка перебуває у комп'ютерній віртуальній реальності, створюється уявлення, що вона безпосередньо бере участь у подіях, а не пасивно залишається осторонь і лише спостерігає за чужими успіхами. Часто користувачі інтернет-медіа здобувають інформацію з різних питань, яка містить як різнобічні, суперечливі й несистематизовані відомості, що може викликання когнітивний дисонанс. Проведене дослідження теоретичних аспектів проблеми дозволило виокремити загальні принципи, на яких має базуватися популяризація здорового способу життя в інтернет-медіа: об'єктивність, достовірність, доступність, науковість, систематичність, комплексність, практичність, мультимедійність.

Література

1. Балалаєва О. Ю. Особливості популяризації здорового способу життя в сучасних медіа. *Міжнародний філологічний часопис.* 2022. Т. 13, Вип. 2. DOI: http://dx.doi.org/10.31548/philolog2022.02.009

БУДЕГАЙ Вікторія Андріївна,
аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МІЖОСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна вища освіта в відіграє важливу роль у підтримці розвитку соціально-гуманного суспільства, в якому соціальна рівність, соціальна мобільність і розвиток особистості реалізуються незалежно від рівня психофізичних здібностей. Тому головною умовою діяльності всіх закладів вищої освіти має бути усвідомлення того, що інклюзивна культура це частина системи освітніх послуг, яка базується на принципі забезпечення рівних прав усіх дорослих на освіту.

Інклюзивна освіта передбачає не лише залучення здобувачів вищої освіти з особливими потребами та інвалідністю до загального простору вищої освіти, вона має адаптувати освітньо-професійні програми та плани, особистісно орієнтовані методи та форми навчання, які базуються на принципах диференціації та індивідуалізації навчання. Безумовно, інклюзивне середовище має містити сприятливі педагогічні, психологічні, соціальні, оздоровчі, соціокультурні, організаційні та правові умови для реалізації права на вищу освіту, що не виключає міжособистісного спілкування.

Загальновідомо, що часто здобувачі вищої освіти з вадами здоров'я відчувають труднощі в налагодженні контактів з однолітками. Вітчизняні дослідники неодноразово зверталися до міркувань особливостей спілкування, але коло проблем міжособистісних контактів здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі залишається ще недостатньо дослідженим.

Міжособистісне спілкування – це взаємодія між кількома студентами, які навчаються в інклюзивному середовищі, що здійснюється за допомогою вербального і невербального впливу, в результаті якого виникає психологічний контакт і певні відносини між учасниками спілкування.

Міжособистісне спілкування як чинник формування інклюзивної культури студентів закладу вищої освіти це багатогранний процес розвитку контактів між індивідами, які породжені потребами спільної діяльності. Розглянемо спілкування в системі міжособистісних відносин, а також взаємодію індивідів. Визначимо місце спілкування в структурі міжособистісної взаємодії, а також взаємодії індивідів. У міжособистісній взаємодії розглядаються три основні ролі: по-перше, міжособистісне сприйняття; по-друге, розуміння людини; по-третє, створення міжособистісних стосунків, а також надання психологічного впливу.

В інклюзивному освітньому середовищі, незалежно від своїх потреб, здобувачі вищої освіти можуть підвищити свою соціальну компетентність, удосконалити навички спілкування та почуватися частиною суспільства.

Комунікація є однією з центральних проблем, крізь призму якої розглядаються питання взаємосприйняття та розуміння людей, лідерства та управління, згуртованості та конфліктності, міжособистісних стосунків тощо. Комунікація допомагає глибше проникнути в процес міжособистісної взаємодії та міжособистісних стосунків, чинників формування інклюзивної культури студентів закладу вищої освіти.

Культура міжособистісного спілкування включає розвиток інклюзивної культури спілкування, яка ґрунтується на розвитку мови, психічних якостей, специфічних соціальних установок і особливостей мислення. Висока потреба в глибокому емоційному, а також змістовному спілкуванні. Ця потреба задовольняється, коли особистості властива емпатія, під якою розуміють здатність емоційно реагувати на переживання інших людей, а також

розуміти їхні переживання, почуття, думки, проникати в їхній внутрішній світ, співпереживати їм.

Тому міжособистісне спілкування є одним із важливих чинників формування інклюзивної культури студентів, які навчаються в інклюзивному освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Література:

1. Про освіту, Про вищу освіту із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 765 від 21.07.2021. *Закони України*
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти

BEREZOVA Liudmyla,
MALYHA Dmytro,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

FEATURES OF CONSTRUCTIVE THINKING

The creative thinking is search and discovering of something new. For creative work, it is necessary to have ability independently and critically to think, make through nature of subjects and phenomena, to be inquisitive, that appreciably provides productivity of mental activity.

Creative thinking is generally considered to be involved with the creation or generation of ideas, processes, experiences or objects; critical thinking is concerned with their evaluation.

Creative thinking involves creating something new or original. It involves the skills of flexibility, originality, fluency, elaboration, brainstorming, modification, imagery, associative thinking, attribute listing, metaphorical thinking, and forced relationships. The aim of creative thinking is to stimulate curiosity and promote divergence.

Necessity every day to solve the contradiction of vital circumstances (tasks) has generated requirement, and necessity of operating by knowledge results in development of intellection. The person has got used to this, that the concept "task" does not contact daily life, and it is carried to categories of pedagogic, science. Though any knowledge, even what is accepted by us as unconditional true, are the results of persevering human searches, which have arisen and solved as new difficult tasks.

The task, as a rule, is the problem set or formulated independently which demands from the subject of the certain actions at finding of the answer to that or other question, which contains in a condition of task. It can be a task on mathematics, and a task, which emerges in conditions of game, an administrative task, etc. Psychological task emerges (is formulated) for the subject in the case when he does not know how to reply, how to orient in the given situation, he needs to search for the answer, especially to organize the activity.

Works of these scientists and others, for example L. Gurova, G. Kostyuk, T. Kudryavtsev, E. Mileryan give grounds to consider the activity directed on the decision of new tasks, as the important preparation for creativity, as the form of creative activity [1; 3].

The creative task, as marks V. Moliako, is completely new or unfamiliar for the subject, or at least, contains significant newness, which defines the intellectual efforts, special search, finding of a new method of the decision [4].

Tasks, the questions and practical tasks are effective didactic means, which make active creative activity of subjects, and especially if they are problem, they have contradictions in their contents. The overlap between creative and constructive thinking becomes more and more obvious. We see creativity as a way to be 'constructive'. Creativity is most effective when embedded in constructive thinking. It is quite possible to be constructive without being exceptionally creative. This can be done with designs that put together known elements in standard ways. It is also done by yellow hat focus on positive aspects and then seeking to develop these.

Edward de Bono notes that the constructive thinking that delivers values. Creative thinking may design new values and may suggest new ways of delivering values but it is constructive thinking that makes things happen. There is not as much hype and mystique around constructive thinking. That may be a good thing. It is also a good thing that creative people put more emphasis on constructive thinking [6].

Constructive thinkers develop the habit of approaching challenges or questions from solution-oriented perspectives. Constructive thinking requires more of a shift in personal attitude and philosophy than it does adoption of techniques or strategies, and although logic would suggest that, everyone should be constructive. Incredibly, many societies and cultures cultivate destructive and confrontational modes of thinking and acting to the point where we tend to view them as being normal and acceptable. Of course, people do not think they are being deliberately destructive or

confrontational, but consider how our governments, courts, workplaces and even home environments often operate.

The confrontational approach is a tenuous strategy because it tends to make proponents of a particular point of view isolationist and thus denies the opportunity and inclination to seek out alternatives or opposing points of view.

You have probably known people who seem to move naturally in constructive directions when confronted by a question, problem, or issue. They seem to instinctively seek positive outcomes and eagerly involve others in helping to reach solutions. You have probably also known people who seem more inclined to view challenges as annoyances. These people often begin their thinking process with a litany of negatives: "I can't solve this..." or "I've got enough to do already..." or "I know what I'd like to do but these other people just don't seem to get the point..."

Becoming a consistent constructive thinker comes first from forming the appropriate mental mindset and then by disciplining yourself to practice being constructive. In addition, do not overlook the fact that being constructive almost automatically helps us to be more likable-an important consideration in the careers.

Rather frequently constructive activity begins from finding of the contradiction. Not everyone is capable to notice the contradiction, but only the one who is ready to these. Such people have necessary skill and knowledge of that sphere in which there are contradictions, they have advanced abilities – the generated conforming readiness. Ingenious people who are able to notice the contradiction in the environmental world, become inventors of ideas in this or that sphere of creativity: social, pedagogical, scientific, technical, art, etc.

V. Moliako points the paradigm of strategy organization of creative processes, concrete processes of creative activity provides such purposeful actions, which resolve:

- actualization an available knowledge, are necessary for understanding of a new task;
- direct search of the project of the decision;
- invent " current technologies" the decision;
- apply these technologies in conditions of a new task;
- estimate the reached decision [2].

A strategy is taken to mean a rather complex psychological formation comprising preparatory, planning and realization acts, which are related to the fulfilment of the individual's, potentialities in the concrete situation of creative activity [4].

Five major strategies in design engineers' intellective activity have been identified: 1) a search for analogues, 2) combinatorial actions, 3) redesigning actions, 4) universal strategy, 5) random substitutions. Each of these is primarily geared to creating a particular engineering structure with particular functions, to structural-functional transformation of engineering devices, which is, in fact, related to the essence of design engineering [4].

If to look on system CARUS (1) a search for analogues, 2) combinatorial actions, 3) redesigning actions, 4) universal strategy, 5) random substitutions) developed by V. Moliako it is necessary to mean, that the constructive intellection is connected first of all to the decision of a different sort of constructive tasks which provide transformation of the information, actual for their decision, according to conditions of a task with the purpose of building the certain frame with the certain functions [4].

The constructive thinking is directed on display, studying, research of a situation, a state of things, which are subject to comprehension – in general actual information structure – based on structurally functional analysis of elements of this system in their interaction – with the purpose of its transformation according to external and internal conditions [5].

Process of formation of constructive thinking can be submitted in four levels: kindergarten, school, high school and professional level. The fourth level is characterized by high professionalism, skill, skill independently to predict, build and considerably to solve tasks. To the enterprises, which want to be competitive qualified employees are necessary.

Process of formation of professional constructive thinking is continuous during all vital activity.

Creativity should become norm of professional work and preparation to it, i.e. in a final variant we speak that each expert should be the creative expert. Certainly, a level of creative activity always there will be different, as in each concrete case creative opportunities of each worker determined by its abilities, endowments, talent [2].

In the conclusion we shall note, that any creative activity demands a high level formed professional constructive thinking based on strong stereotypes of activity. Students who have advanced level of the constructive thinking keep up to date, look in the future, show readiness for correctly estimation and using of experience, processed it creatively and enriched with own independent finds.

Literature

1. Kudryavtsev T.V. (1975). Psychology of technical thinking. M.: Pedagogica,304 p.
2. Moliako V.O. (2004). Psychology of creativity – new paradigm researching of the constructive activity of a man. Practical psychology and social work. №8. P. 1-4.
3. Moliako V.A. (1983). Psychology of solution of pupils of creative tasks. K.: Rad. Shkola, 94 p.
4. Moliako V.A. (1983). Psychology of design activity. M.: Mashinostroyeniye,134 p.
5. Tretyak T.M. (2006). Constructive thinking in the structure of creative potential of a personality. Practical psychology and social work. №1.P. 18-20.
6. Edward de Bono (2005). Non-standard thinking. Manual for self-tuition. M.: Poppuri. 272 p.

БІЛОКІНЬ Оксана Сергіївна,
здобувач третього бакалаврського рівня вищої ОПП «Соціальна робота» Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

РАТИФІКАЦІЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ЧОГО ОЧІКУВАТИ?

Дане дослідження піднімає важливі та актуальні питання, які стосуються набагато більшої кількості людей, ніж може здатися на перший погляд. Адже тема боротьби з насильством і переживання насильства стосується кожного з нас.

Сила розуміння насильства, як воно виникає і проявляється, як запобігати насильству та протистояти йому – це фундаментальне питання, яке влучно описує Стамбульська конвенція.

Вивченю питання насилля працювали видатні американські вчені і практики Р. Джіллес, М. Стейнман, Л. Лерман, Д. Зорза.

Насильство має багато проявів. Перше, що може спасти на думку, - це фізичний напад, але не тільки він спричиняє непоправні наслідки. Багато людей потерпаючи від насильницьких дій, навіть не підозрюють, що з ними відбувається насправді. Сексуальне, психологічне, економічне насильство, педагогічне нехтування – це різні прояви того самого явище, що впливають на комунікацію з оточенням, на виховання, формування сімейних та особистісних цінностей. Як зазначає психотерапевт Спартак Суббота, кожен з нас має вміти розпізнавати насилля та знати алгоритм дій, аби вчасно запобігти йому.

Кожен день ми спілкуємося з величезною кількістю людей і формуємо свої соціальні звички на основі вимог дитинства. Але чим більше ми соціалізуємось у суспільство то тим більше ми стаємо заручниками міжособистісних відносин, і відповідно більше стикаємося з таким явищем, як насильство.

Метою дослідження стало вивчення форм протидії насиллю у сучасному цивілізованому світі.

Відповідно до мети було поставлено наступні завдання: аналіз документу «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами», або ж Стамбульська конвенція; формування свідомості суспільства щодо проявів насилля; з’ясувати наслідки ратифікації документу для українського суспільства.

На початку 2000-х років проблема насильства щодо жінок і дівчат була настільки гострою, що європейські країни вирішили вжити заходів. Так, Рада Європи розробила документ, який визнав насильство щодо жінок і дівчат порушенням прав людини та формою дискримінації, а також запропонувала ініціативи щодо викорінення цих явищ. З цієї причини був розроблений документ під назвою «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбі з цими явищами», або Стамбульська конвенція – це міжнародна конвенція Ради Європи. Документ з'явився в 2011 році, наразі його підписали 47 країн, ратифікували 36, включно з Україною, – ратифікували.

Мета документу – зруйнувати гендерні стереотипи, які допускають насильство щодо жінок.

Директорка Amnesty International в Україні Оксана Покальчук зазначила: «Ратифікація Стамбульської конвенції є найбільш рішучим кроком у боротьбі з гендерно обумовленим насильством, що гарантуватиме істотні зміни в законодавстві та роботі державних інститутів відповідно до міжнародних стандартів. Це доленосне рішення було прийнято у найбільш складні для України часи й на тлі повідомлень та звинувачень російських військових у сексуальному насильстві щодо жінок, дітей та чоловіків в Україні. І тому нині, під час війни це рішення є критично важливим і своєчасним, ніж будь-коли».

Конвенція надає країнам-учасницям юридичну базу, а також стратегії й заходи щодо протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству. У свою чергу, країни, що ратифікують Конвенцію, повинні криміналізувати: психологічне насильство; переслідування (сталкінг); фізичне насильство; сексуальне насильство (включно зі зґвалтуванням, що передбачає різні види сексуальних активностей з особою без її згоди); примусовий шлюб; жіноче обрізання; примусовий аборт; примусову стерилізацію.

Стамбульська конвенція не шкодить сімейному укладу чи моралі, навпаки, документ захищає право людини на безпеку та створює цивілізоване суспільство.

Україна однією з перших підписала Стамбульську конвенцію. Але через певні соціальні розбіжності його ратифікували лише через 11 років – 20 червня 2022 року. Це сталося напередодні отримання Україною статусу кандидата в Європейський Союз

Офіційні цифри насильства у світі вражають. За даними ООН, у середньому від 736 до 852 млн жінок у віці від 15 років і старше, хоча б раз у житті зіштовхувалися з однією або декількома формами насильства. Це практично кожна третя жінка. Від 27 до 36 % жінок (залежно від країни) у віці від 15 до 49 років; і від 26 до 34 % жінок у віці від 15 років і старше зазнавали будь якого прояву насильства

Чверть жінок у віці від 15 до 49 років, які перебували у стосунках, хоча б раз у житті зазнавали фізичного та/або сексуального насильства зі сторони свого інтимного партнера. У всьому світі до 38 % вбивств жінок відбувається їхніми інтимними партнерами.

Ситуація з Covid-2019 ще більше загострила проблему жорстокого поведження з жінками в умовах самоізоляції. При цьому під час карантину соціальні та лікувальні послуги для жінок були обмеженими, а органи правопорядку і правосуддя реагували вкрай повільно.

Як бачите, всі дороги ведуть до Стамбульської конвенції. Як зазначають правозахисники, цей міжнародний договір визнає насильство над жінками та дівчатками порушенням прав людини та дискримінацією, тому його ратифікація важлива, особливо під час війни. Крім того, Стамбульська конвенція зобов'язує створити правову базу для боротьби з різними проявами насильства.

Також Україні слід пройти чималий шлях для розробки належної інфраструктури задля захисту жінок від насильства (йдеться про притулки, центри допомоги, гарячі лінії та інше). Важливо пам’ятати й про те, що Стамбульська конвенція захищає дітей, які часто стають свідками насильства у сім’ї, а й чоловіків, які не так часто, як жінки, проте також можуть піддаватися домашньому насильству.

Отже, радує той факт, що домашнє насильство перестало бути проблемою за «чотирма стінами». І у цьому чи не найголовніше досягнення Стамбульської конвенції. Адже щоб побороти проблему, для початку потрібно «знати її в обличчя».

На думку активістки «Маршу жінок» Олени Шевченко, Стамбульська конвенція — це захист, реагування на насильство та його попередження. «Конвенція гармонізує українське законодавство та дасть змогу змінити систему, яка десятиліттями звинувачувала самих постраждалих від насильства жінок у тому, що їх б’ють, ґвалтують та знущаються. Конвенція захищає всіх людей, незалежно від гендеру, але не ігнорує факту, що жінки від насильства страждають непропорційно частіше, адже це насильство засноване саме на ставленні до жінки як такої, що має підкорятися чоловікові»

Для інтеграційного процесу Стамбульської конвенції перед українським суспільством стоїть багато завдань, а саме розвивати інфраструктуру: формувати місцеві бюджети, готувати фахівців, навчати людей, які працюють з жертвами та правопорушниками. Щоб подолати проблему, ми повинні бути забезпечені як людським, так і фінансовим ресурсом.

Література

1. Актуальні проблеми сімейного насильства: монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофєєв Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. – 188 с.
2. Закон України від 20.06.2022 № 2319-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами»

ВАГНЄР Вікторія Олександрівна,
аспірант
БУРЛАКА Олена Василівна,
провідний науковий співробітник, доктор медичних наук ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової НАМН України» (м. Київ, Україна)

ФАКТОРИ ВОЄННОГО СЕРЕДОВИЩА І РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЖІНОК

Із збільшенням кількості жінок у сфері оборони збільшується кількість жінок, що стикаються з тривалим розгортанням у бойових умовах.

Участь у бойових діях, як активна (у складі військових формувань), так і пасивна (цивільні особи, що перебувають у зоні війни) є серйозним стресом [1,2]. Згідно результатів, отриманих нами в зоні АТО/ООС, військовослужбовці жінки в умовах воєнного середовища порівняно з колегами чоловіками більш чутливі до стрес-факторів зони війни і схильні до формування неусвідомлених психосоматичних проблем, що насамперед мають відношення до порушень репродуктивного здоров'я [2].

Метою дослідження були аналіз і узагальнення літературних даних та результатів власних досліджень щодо механізмів взаємозв'язку порушень репродуктивного здоров'я у жінок та чинників воєнного середовища.

Участь жінок у воєнних діях, згідно даних літератури, підвищує ризики розвитку серйозних фізичних травм, посттравматичних стресових розладів та порушень репродуктивного здоров'я [3,4]. Під час перебування у зоні бойових дій, жінки-військовослужбовці порівняно з колегами чоловіками звертаються за медичною допомогою вдвічі частіше. При цьому, більш ніж у 70 % випадків ці звернення пов'язані з суто жіночими медичними проблемами, такими як доступ до контрацепції, контроль менструального циклу, аномальні маткові кровотечі, питання менструальної гігієни, вагітність, тощо [5, 6].

До чинників воєнного середовища, що можуть спричиняти вплив на репродуктивне здоров'я жінок нами були віднесені фактори військової праці в умовах війни [7].

Несприятливі умови військової праці:

- виражене нервово-психічне напруження;
- обмеження та порушення режиму їжі та сну;
- підвищені фізичні навантаження;
- переохолодження;
- невідповідні умови життя, побуту та діяльності особового складу;
- ускладнений доступ до консультувань, медикаментів, гінекологічної допомоги.

Стрес-фактори воєнного середовища:

– хімічні (речовини, що забруднюють воду, повітря, продукти харчування: порохові, акумуляторні гази, виділення з будівельних і оздоблювальних матеріалів, продукти горіння органічного палива, діоксини, токсичні важкі метали (*Cd, Zn, Pb, Mn, Se, As*), продукти технічного обслуговування двигунів, аерозолі, пестициди, біологічні токсиканти, антропотоксини та ін.);

– фізичні (шум, вібрація, екстремальні температурні режими, висота, випромінення та ін.);

– військовий і бойовий стрес, військова сексуальна травма.

Серед чинників антропогенного забруднення довкілля в аспекті негативного впливу на репродуктивну систему, особливої уваги заслуговують хімічні сполуки - ендокринні руйнівники (Endocrine-disrupting chemicals (EDCs)), що в умовах воєнного середовища

пов’язані насамперед з використанням і обслуговуванням різних видів сучасної зброї. Несприятливий вплив EDCs є наслідком ендокринного механізму дії, що призводить до зміни функції ендокринних органів, зокрема репродуктивної системи. Вплив EDCs пов’язують із збільшенням ендокринних раків передміхурової залози та молочних залоз, зниженням фертильності та зростанням використання допоміжних репродуктивних технологій. Найбільш чутливі до впливу EDCs ембріональні тканини [8,9].

За даними опитування 2018 року серед військових жінок США, понад 30% опитаних повідомили про неплідність, яку вони пов'язують з участю у воєнних розгортаннях. Це було майже в 3 рази більше порівняно з цивільними жінками, які вказали на наявність у них проблем, пов’язаних з настанням і виношуванням вагітності лише в 12% випадків [10].

Багатокомпонентний адитивний вплив стрес-факторів воєнного середовища на репродуктивне здоров'я жінок потребує міждисциплінарного підходу у профілактиці і лікуванні на основі розуміння дії факторів на різні ланки патогенезу гінекологічних захворювань. Перспектива майбутніх досліджень полягає у вивченні відтермінованих репродуктивних ефектів чинників воєнного середовища у жінок після повернення із зони війни.

Література

1. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з ґендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
2. O.S. Chaban, V.H. Bezsheyko, O.O. Khaustova, O.V. Burlaka, T.B. Ryvak, S.S. Kyrylyuk: Gender-related differences of stress reactions in Ukrainian combatants. Farmatsiia. 2018. 65 (2): 3-10.
3. Krulewitch C.J. Reproductive Health of Active Duty Women in Medically Austere Environments. Military medicine. 2016;181(1): 63-69.
4. Воєнно-польова хірургія / За ред. Я.Л. Заруцького, В.Я .Білого. К.: Фенікс, 2019. 552 с.
5. Cara J.K. Reproductive Health of Active Duty Women in Medically Austere Environments. Military Medicine. – 2016; (1):63–69.
6. McGraw K, Koehlmoos TP, Ritchie EC. Women in Combat: Framing the Issues of Health and Health Research for America’s Servicewomen. Military medicine. 2016; 181(1): 7-11.
7. Бурлака О., Вагнєр В. Гормональна контрацепція в аспекті профілактики порушень та реабілітації репродуктивного здоров’я жінок-військовослужбовців. Збірник «Сучасні аспекти військової медицини. Current aspects of military medicine». 2020; (2):295-308.
8. Ghosh, A., Tripathy, A. & Ghosh, D. Impact of Endocrine Disrupting Chemicals (EDCs) on Reproductive Health of Human. Proc Zool Soc. 2022; (75): 16-30.
9. Національний огляд. Ендокринні руйнівники в Україні; стан проблеми та шляхи її вирішення. ДУ «Інститут громадського здоров’я імені О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України», Київ 2018, 159с.
10. Caitlin Foster. Military women are 3 times more likely to suffer infertility than civilians. Dec 20, 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.businessinsider.com/military-women-suffer-infertility-at-3-times-the-rate-of-civilians-2018-12.

ВЛАСЕНКО Каріна Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МОЛОДІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Початок XXI століття ознаменований цілою низкою глобальних змін у соціальній, економічній, екологічній і духовній сферах суспільства, втратою значущих цінностей і виникненням нових, а також формуванням нової філософії життя. Непередбачувані та нестабільні умови існування в умовах соціально-економічних, екологічних, військово-політичних, ядерних та інформаційних викликів стають причиною сприйняття сучасного існування як стресового та є причиною зниження якості життя людини, розладів здоров'я, наростання страху перед майбутнім.

Здоров'я є важливим соціальним та економічним чинником, від рівня якого значно залежать економічні ресурси, фізичний, духовний і моральний потенціал суспільства. Здоров'я людей є одним з найважливіших показників рівня соціально-економічного та екологічного благополуччя суспільства, його демографічного, духовно-культурного, політичного, наукового та етичного потенціалу.

У зв'язку з цим з'явився соціальний запит на формування нової генерації людей, здатних протягом тривалого часу зберігати якість всіх життєвих функцій життєдіяльності відповідно до змін умов і рівнів біологічного і соціального розвитку людини, динамічно реагувати на зміни різних параметрів життєдіяльності й зберігати при цьому високу стресостійкість до широкого спектру зовнішніх і внутрішніх впливів. Тобто, все більше стає затребуваним новий тип особистості – особистості когерентної, стійкої, ідентичної до самої себе [1, с. 12]. Усвідомлене сприйняття цінностей здоров'я і здорового способу життя стає в сучасну епоху не просто значущим, а провідним чинником сталого розвитку суспільства і суспільних стосунків.

За даними досліджень до 60% випускників закладів вищої освіти України сьогодні не готові працювати з тією інтенсивністю та продуктивністю, які необхідні у ринкових відносинах, у зв'язку з низьким рівнем стану здоров'я і фізичної підготовленості. Водночас установлено, що до 70% студентів практично не використовують у своїй життєдіяльності або використовують неефективно такі важливі компоненти способу життя, як раціональна праця, раціональне харчування, раціональна рухова активність, відмова від шкідливих звичок та ін., що зберігають і зміцнюють здоров'я, а це суттєво знижує резервні можливості їх організму. Той факт, що здоров'я людини на 40-50 % залежить від способу життя, вказує на необхідність розгляду проблеми здоров'я як проблеми зміни поведінки людини.

Увага до формування в студентської молоді здорового способу життя пояснюється зростанням захворювань, різким зниженням працездатності, погіршенням показників фізичного, психічного й розумового розвитку. В основу формування здорового способу життя студента мають бути покладені як біологічні, так і соціальні принципи. Спосіб життя студентів має бути забезпечений енергетично, припускати зміцнення їх здоров'я, мати свій розпорядок і ритм. У цих умовах значний внесок може зробити спеціально спланована соціально-педагогічна й виховна робота в межах професійного виховання студентської молоді.

Здоров'язбереження передбачає систему заходів, спрямованих на поліпшення здоров'я. До таких заходів належить використання здоров'язбережувальних технологій. Сучасні здоров'язбережувальні технології можна класифікувати за окремими групами

(медичні, фізкультурно-рекреаційні, реабілітаційні, педагогічні, корекційно-розвиткові), у яких виділяється окремий підхід до відновлення, збереження і розвитку здоров'я, а, відповідно, й різні методи і форми їх застосування [1, с. 14].

Головною метою держави в галузі охорони здоров'я є забезпечення умов для досягнення максимальних термінів природної тривалості життя, високої якості духовного й фізичного здоров'я, ефективної репродукції здорової нації. Держава захищає громадян та оточуюче їх середовище шляхом створення розвиненої законодавчої й нормативно-правової бази, виходячи з Конституції України, міжнародних конвенцій та інших угод про захист прав, здоров'я та гідності людини [2].

Таким чином, здоров'я нації як чинник державотворення та безпеки держави є базовою складовою людського капіталу та конкурентоспроможності країни й перебуває в тісному інтегральному зв'язку з економікою, наукою та обороноздатністю. Здоров'я населення – це й запорука сприятливої соціально-моральної атмосфери, довіри до держави.

Література:

1. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія. За загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків, 2018. 724 с.
2. Ціборовський О. М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері охорони здоров'я. Київ, 2011. 72 с.

ГАССАБ Оксана Володимирівна,
асистент, аспірант кафедри психології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Дослідження феномену корпоративної культури організації, її розвитку та функціонування, особливо актуальна на даний момент тому, що дана сфера відносно нова у плані науково-психологічної проблематики. Важливо зазначити, що пізнання природи цього феномену, механізму його впливу на діяльність різних організацій, компаній, корпорацій виступає своєрідним інструментом удосконалення їх функціонування, і з розглянутої точки зору, є запорукою їх ефективного існування взагалі, а, значить, і функціонування всього суспільства.

Корпоративна культура має три рівні проявів перший рівень – артефакти; другий рівень – проголошувані цінності; третій – базові уявлення.

При характеристиці рівнів організаційної культури вживається термін «індекс» [2]. Тобто, ми говоримо про інтегрований показник її розвитку в єдності змісту та форми. Однак, зважаючи на багатоаспектність та складність змісту організаційної культури, «індекс» складно визначити об'єктивно. Тому при визначенні актуального стану розвитку організаційної культури такий підхід практично не застосовується.

Розглянемо окремо кожен із рівнів прояву корпоративної культури. Перший, рівень культури, як ми вже зазначили, артефакти. На даному рівні працівник стикається з базовими, тобто фізичними проявами культури, такими як: інтер'єр офісу, традиції, обряди і ритуали організації, особливості корпоративного спілкування із колегами, клієнтами і партнерами. Усі прояви корпоративної культури компанії, що мають місце в організації на даному рівні – це видимий результат свідомого формування і розвитку.

Наступним, більш глибоким рівнем корпоративної культури є корпоративні цінності, тобто це засвоєні і проголошувані цінності. Засвоєні цінності - це цінності і норми, принципи і правила, стратегії і цілі, що визначають внутрішнє, зовнішнє і частково соціальне життя організації. Дані види цінностей в основному закріплені в корпоративних інструкціях, положеннях і документах.

Третій і найглибший рівень корпоративної культури - це рівень базових припущень. В основі даного рівня лежать базові уявлення про характер навколишнього світу, тобто константні особливості дійсності. Ряд вчених декларують думку, що базові припущення знаходяться в сфері підсвідомого й, відповідно, недостатньо усвідомлюються навіть їх носіями - членами організації [3].

Зміст корпоративної культури організації складається із суб'єктивних та об'єктивних елементів. До суб'єктивних елементів відносять: легенди, міфи, образи, вірування, ритуали, табу, традиції, пов'язані з історією розвитку даної організації і життям її ключових працівник, дуже часто це хтось із керівників компанії. Вони є основою управлінської культури, що характеризується стилями керівництва та лідерства, методами вирішення проблем і поведінкою керівників.

Об'єктивні елементи відображають практичну і матеріальну сторону фунціонування організації. Наприклад, бренд-бук, корпоративні кольори, особливість оформлення інтер'єрів, зокрема навіть меблі, техніка, гаджети, місця для паркування і корпоративні їдальні, і навіть, зовнішній вигляд будівель.

І ще один погляд на зміст корпоративної культури: пресонал компанії розділяє цінності та установки компанії-роботодавця, завдяки яким вони сприймають прояви даної конкретної корпоративної культури через задекларовані організацією канали комунікації. Цінності організації інтерпретуються персоналом компанії індивідуально, із дотриманням

загально декларованої компанією ідеї. Саме працівники стають носіями цінностей корпоративної культури, інтерпретуючи їх кожен індивідуально.

Також значна частина авторів, дотримуючись в основному зазначеної класифікації, трансформують її дещо ширше, пропонуючи, в основному, п'ять компонентів:

1) світогляд як узагальнену систему поглядів людини на світ у цілому та її місце в ньому;
2) організаційні цінності як з'єднувальну ланку між культурою організації і духовним світом особистості, між організаційним та індивідуальним буттям;
3) стилі поведінки, що характеризують працівників конкретної організації;
4) норми та правила як сукупність формальних та неформальних вимог, які пред'являє організація до свого штату;
5) психологічний клімат як відносно стійку емоційну атмосферу, що визначає відношення членів колективу один до одного і до компанії загалом [1].

Наголосимо, що кожен із зазначених компонентів у корпоративній культурі не функціонує окремо і не може бути ототожнений з нею в цілому, оскільки відображає лише той чи інший її аспект, що враховується під час психологічної діагностики, кар'єрного консультування чи коучингу.

Обґрунтування організаційної культури як соціально-психологічного явища є надзвичайно актуальним для удосконалення діяльності будь-якої організації, не залежно від сфери функціонування. Існують численні визначення організаційної культури з урахуванням соціально- психологічного аспекту.

Література

1. Камерон К. Днагностика и измерение организационной культуры / пер. с англ. подред. И. В. Андреевой. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 320 с.
2. Карамушка Л. М. Психологічні засади організаційного розвитку: монографія / за наук. ред. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 206 с.
3. Шейн Е. Организационная культура и лидерство. Санкт-Петербург, Изд.» Питер», 2001. 336 с.

ГОЛЬЦОВ Андрій Геннадійович,
доктор політичних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Починаючи з 24 лютого 2022 р., коли відбулась повномасштабна збройна агресія Російської Федерації до території України (так звана «спеціальна операція»), у нашій державі запроваджений воєнний стан. Згідно з українським законодавством, останній трактується як особливий правовий режим, що запроваджується в разі загрози національній безпеці. Але, по суті, йде повноцінна війна проти російського агресора. На значних територіях України велись і нині тривають вельми руйнівні та криваві воєнні дії. Мільйони людей стали емігрантами та внутрішньо переміщеними особами. На територіях, що були окуповані або й нині перебувають під контролем російських військ, зруйновані численні об'єкти соціальної інфраструктури. Для значної частини жителів країни актуальною проблемою стало підтримання навіть елементарних норм якості їхнього життя.

Попри заходи, що здійснюються Національним банком України, Міністерством фінансів та іншими установами, суттєво зросла інфляція. Погіршився якісний рівень харчування людей. На низку продовольчих товарів першої необхідності загальнодержавні та регіональні органи влади намагаються стабілізувати споживчі ціни. Але загалом спостерігається підвищення цін на численні продовольчі та непродовольчі товари широкого вжитку. Навіть у вільних від російської окупації регіонах надання освітніх послуг ускладнюється через небезпеку повітряних атак. Сфера охорони здоров'я функціонує відносно стабільно, проте відзначається нестача сучасного медичного обладнання, актуалізувалася також кадрова проблема. Комунальні підприємства відчувають нестачу коштів для підтримання в працездатному стані численних об'єктів інфраструктури. На багатьох територіях, звільнених від російських окупантів, відновлення роботи комунальних служб і нині залишається гострою проблемою. Зруйновані численні транспортні комунікації. Тому, наприклад, у низці територіальних громад Київської, Сумської, Чернігівської областей, звільнених ще на початку квітня, забезпечення транспортними послугами населення, особливо сільського, є важливим завданням місцевих органів влади. Надзвичайно гострі соціальні проблеми притаманні звільненим районам Харківщини.

Проблеми із забезпеченням екзистенціальних потреб населення окупованих територій можна вирішити лише в разі їхнього звільнення. За мов неможливості застосування політико-дипломатичних заходів, звільнення відбуватиметься шляхом застосування збройної сили. На деокупованих територіях одразу ж необхідні великі витрати фінансових та матеріальних ресурсів, оскільки соціальні структури переважно зруйновані, і для функціонування підприємств соціальної сфери потрібно буде залучити великі кошти. Власні ресурсні можливості України недостатні, тому необхідна у великих обсягах допомога з боку численних держав світу, передусім Заходу, а також міжнародних інститутів. У такий спосіб, у принципі, можна забезпечити лише елементарні потреби людей, а вже досягнення високих стандартів якості життя населення України постає стратегічним завданням майбутнього розвитку нашої держави.

Отже, за умов дії воєнного стану через повномасштабну збройну агресію Російської Федерації, забезпечення навіть елементарного рівня життя населення пов'язане з низкою гострих проблем. Власні фінансово-економічні та матеріально-технічні можливості України для забезпечення стандартів якості життя населення (особливо на територіях, які підлягають звільненню від російської окупації) є досить обмеженими. Тому залучення до

фінансування соціальної сфери України величезних коштів країн-донорів та міжнародних інститутів є актуальною необхідністю.

ГРЕЧАНИК Наталія Ігорівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Середовище сучасного закладу вищої освіти є складною системою, в якій особистість студента своїми діями здатна активізувати її окремі сегменти і тим самим сприяє ефективній розбудові шляхом набуття власного досвіду в напрямку опанування професійною компетентністю. В цьому розумінні наповнення цього середовища *культурологічним змістом відображає підтримку культурологічної стратегії діяльності ЗВО, що забезпечується реалізацією культурних, морально-етичних принципів надання освітніх послуг, наслідування кращих культуроосвітніх практик у сфері вищої освіти, підтримання професійної репутації закладу освіти на високому рівні*. Йдеться про різноманітну, суперечливу, компонентно взаємозумовлену освітню систему, яка характеризується синергетично-інтегративними зв'язками індивіда з елементами середовища.

Відтак, *мета створення культурологічно орієнтованого середовища – це приведення у відповідність комплексу психолого-педагогічних і організаційно-методичних умов, засобів, змісту навчального процесу до потреб здобувачів вищої освіти в частині опанування ними системою професійних знань, умінь, навичок, здатностей які дозволяють бути рівноцінним суб'єктом сучасного полікультурного суспільства, загалом і соціокультурного простору закладу вищої освіти, зокрема.*

Відповідно, створення такого середовища *зумовлено* потребою підсилити культурологічний характер таких освітніх функцій: *особистісно розвивальну (*самовизначення, самоствердження й самореалізація студентів як носіїв й трансляторів духовності й загальнолюдських, загальнокультурних цінностей); *професійно зорієнтовану* (актуалізація культурологічного змісту в площині професійної компетентності здобувачів на засадах триєдності освітньої мети); *культуротворчу* (застосування культурологічно орієнтованих компонентів освітньо-професійних програм); *соціалізаційну* (формування соціокультурних механізмів продуктивної самореалізації особистості у професійно орієнтованій діяльності з опертям на закономірності й принципи розвитку соціуму, наслідування культурно-історичного досвіду); *адаптивну* (діагностика культурологічної і професійної спрямованості студентів, виявлення й розвиток культурологічно орієнтованих потреб та інтересів здобувачів освіти).

З огляду на зазначене вище, ступінь ефективності створення культурологічно орієнтованого середовища в сучасних закладах вищої освіти безпосередньо виявляється у збагаченні культурологічним змістом основних професійних здатностей майбутніх фахівців: *спрямованості, готовності, обізнаності, активності, самодостатності.* Такий потенціал культурологічно орієнтованого середовища має забезпечити ефективність професійної підготовки здобувачів освіти й стати дієвим чинником набуття ними різнохарактерного досвіду відповідно до загальнокультурних, морально-етичних і духовних норм, принципів, правил.

Своєю чергою, варто зазначити, що системоутворювальним чинником і джерелом створення культурологічно орієнтованого середовища є зворотна комунікація, коли особистість студента не лише сама розвивається, взаємодіючи з іншими, а й у процесі власної активної діяльності змінює оточення в площині вербальної комунікації (мотиви, цілі, суб'єктне сприйняття комунікативної ситуації, програмування мовленнєвої реакції тощо) та поведінкової взаємодії (реалізація визначених комунікативних стратегій і тактик, комунікативної активності, ініціативності й майстерності в спілкуванні).

У зв'язку із цим, комунікативний характер культурологічно орієнтованого середовища значною мірою залежить від активності студентів. Тому в його створенні чільне місце посідає реалізація низки умов вияву ініціативності здобувачів вищої освіти, а саме: підтримувати доброзичливу атмосферу мовленнєвої й поведінкової комунікації, з опертям на потреби, потенціал студентів; забезпечувати суб'єкт-суб'єктний характер комунікативної взаємодії викладачів і студентів як взаємно зацікавлених в успішному формуванні професійної компетентності останніх; актуалізувати такі характеристики культурологічно орієнтованого освітнього середовища, як відкритість, варіативність, технологічність, креативність; забезпечити організаційний, методичний, матеріально-технічний супровід функціонування культурологічно орієнтованого середовища. Тому, *комунікативна площина створення й функціонування культурологічно орієнтованого середовища є визначальною у розбудові комфортного емоційного фону й атмосфери в студентському колективі, що сприяє ефективному формуванню їхньої професійної компетентності.*

Отже, за сутнісною характеристикою культурологічно орієнтоване середовище є соціально-особистісним й полягає: в створенні умов задля ефективного застосування здобувачами освіти здатності розбудовувати комфортну комунікацію з учасниками педагогічної взаємодії за принципами культури, моралі й духовності, а також сприйняття й трансляції етичних норм власної поведінки відносно інших людей і навколишнього середовища; у фокусуванні на розумінні необхідності дотримання норм здорового способу життя, здатності до обґрунтування конструктивної критики й самокритики, адаптивності й комунікабельності; у вияві наполегливості в напрямку досягнення окресленої мети згідно з принципом «не нашкодь» (на засадах толерантності, етичності, здатності адекватного відгуку на всі поточні ситуації тощо).

ГУСАКОВСЬКИЙ Степан Степанович,
кандидат медичних наук, лікар уролог ММ «Добробут», ДУ «Інститут нефрології НАМН України»
(м. Київ, Україна)

РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЧОЛОВІКІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Порушення репродуктивної функції чоловіків може бути наслідком різних захворювань, багато яких з яких вдається виявити під час обстеження. Лікування щодо цих захворювань може призвести до відновлення репродуктивної функції, однак це не завжди.

У багатьох безплідних чоловіків після проведеного обстеження причини зниження показників еякуляту залишаються нерозпізнаними, таке безпліддя вважається ідіопатичним.

Чинниками несприятливого прогнозу є первинне безпліддя, низькі показники еякуляту, тривалість безпліддя понад 2 роки, а також зниження фертильності партнерки. У зв'язку з цим обстеження з приводу безпліддя має бути розпочато у чоловіків і жінок одночасно, а фертильність жінки необхідно враховувати при плануванні діагностики та лікування чоловічої безплідності.

Таким чином, репродуктивне здоров'я чоловіків є актуальною проблемою, що потребує більшої уваги, а також персоніфікованого підходу до кожного із випадків чоловічого безпліддя.

GRABOVSKA Inna V.,
PhD in Philology, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

THE NOTION OF 'SIGNPOSTING' IN ENGLISH DISCOURSE

Presenting information clearly and effectively is a key skill to get a message or an opinion across and, currently, presentation skills are required in almost every sphere of human activity. There are strategies which speakers use to help listeners follow the flow of their message through the structure of their talk. Speakers frame information for listeners in many ways; by using paralinguistic strategies (such as visual support, eye contact and gestures) along with linguistic cues (functional words and phrases) to highlight parts of their message for communicative purposes. The phrases which speakers use to direct or redirect the flow of conversation without adding any significant information to the discourse are called discourse markers.

In more formal, planned communicative situations such as lectures or presentations, the use of discourse markers is often more frequent. By the help of discourse markers speakers can present a lot of important information in an organized way, moving from topic to topic, from point to point. To help listeners follow their message as it develops, 'signpost' language is used to introduce topics, transmit between different sections of the information being presented. 'Signpost' phrases are 1) the utterances that people use to tell the listener what has just happened, and what is going to happen next [1]; 2) fixed expressions which can be taught lexically as having specific functional meanings, giving learners a framework within which the message can be processed [2]. If learners are prepared for the kinds of information that are likely to appear at a certain point in a talk, they will have more thinking space to process the message itself when it arrives.

Such 'signpost' phrases as *My talk is concerned with … The nest issue / topic / area I'd like to focus on … Moving on now to … I'd like to expand / elaborate on … Let's consider this in more detail … Finally, let me remind you some of the issues we've covered … Please feel free to ask questions* accompany communication and regulate the flow of interaction. 'Signpost' language is characterized by attractive illocution aimed at increasing the listener's attention at the required level during the entire period of a message transmission.

The primary metacommunicative function [3] of 'signpost' phrases is focused on establishing, maintaining and terminating the communicative contact as the system of acoustic, psychological and social-etiquette connection which ensures the effectiveness of the process of communication. The secondary metacommunicative functions of 'signpost' language are represented by the attraction of the interlocutor's attention to the message, verification of understanding, request for providing the already known information, control of information flow, introduction of new information, awakening of the listener's interest in the topic of conversation, achievement of mutual understanding between the interlocutors, adherence to the Principles of Cooperation and the Principles of Etiquette.

References

1. Flowerdew, J. (2012) Discourse in English language education. London, Routledge, 240.
2. Garside, T. S. (2017) Tesol: a gateway guide for teachers of English. BookBaby, 184.
3. Grabovska, I. V. (2014) Metakomunikatyvni pytannia v suchasnomu anglomovnomu dialogichnomu dyskursi: semantyka i pragmatyka [Metacommunicative questions in modern English dialogic discourse: semantics and pragmatics]. Candidate's thesis. Kyiv: KNLU [in Ukrainian].

ДЕМЧЕНКО Ірина Іванівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЗОБРАЖУВАЛЬНА ТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ООП

Процес входження України до світового економічного співтовариства, демократизація всіх сфер діяльності соціуму зумовили зміну його ставлення до проблем людей із порушеннями психофізичного розвитку й усвідомлення необхідності їх широкої інтеграції в соціум. Тому обов'язком держави є надання всім дітям, незалежно від стану їхнього здоров'я, соціального статусу, національності та релігійної приналежності якісних освітніх, соціальних, психологічних, реабілітаційних та ін. послуг.

Соціально-психологічна реабілітація є системою психологічних та соціально-педагогічних послуг, спрямованих на попередження прогресування патологічних процесів розвитку, корекцію чи максимально можливу компенсацію соціальних і психологічних обмежень життєдіяльності, створення умов для відновлення і збереження здоров`я осіб з психофізичними порушеннями та їх інтегрування в соціум.

Під час інклюзивного навчання в різних видах діяльності, зокрема і в творчій, молодшим школярам з особливими освітніми потребами (ООП) властиві деструктивні прояви фрустрації як психічного стану, що виражається в характерних переживаннях (розчарування, роздратування, тривога та відчай) та особливій поведінці (депресія, нудьга, відчай або гнів, агресія), викликаних об'єктивними чи суб'єктивними непереборними труднощами на шляху до досягнення мети, розбіжностями з очікуваннями, відповіддю на трансформацію і незадоволенням особливих освітніх потреб дитини.

Визначено, що фрустраційні стани властиві молодшим школярам з ООП і під час художньо-творчої діяльності, проте діти переживають їх значно легше, ніж у процесі виконання завдань суто розумової діяльності. Адже у творчому процесі розвивається емоційно-почуттєва, пізнавальна, комунікативна, моторна та інші сфери психофізичного розвитку дитини, у якої завдяки цьому формуються навички самоконтролю як сприятливої умови для реабілітації її деструктивних реакцій на фрустрацію.

Саме тому розроблено безліч найрізноманітніших методик і психологічних технік, що застосовуються у розвитку дітей з ООП. Однією з провідних серед них є арт-терапія – зцілення мистецтвом. До основних видів арт-терапії належать зображувальна терапія, що має на меті надання психотерапевтичної допомоги різними засобами відповідно до видів образотворчого мистецтва (живопис → колірні сполучення, насиченість, світлота, відтінок → фарби; графіка → лінія, штрих, крапка і пляма → олівець, перо тощо; скульптура → об'єм → глина, пластилін, пластика, солоне тісто та ін.).

У сучасній зображувальній терапії виділяють два напрями: сприймання, аналіз та інтерпретація вже існуючих творів образотворчого мистецтва; самостійна образотворча діяльність. Проте ці напрями можуть інтегруватись в єдиний терапевтичний процес, під час якого дорослі та діти переживають катарсис – моральне очищення, піднесення душі, що виникає в процесі співпереживання та співчуття.

Зображувальна терапія включає в себе величезну різноманітність малюнкових технік: хаотичний малюнок (каракулі, плями), діагностичний (проективний малюнок), сюжетний (наприклад, техніка «моя сім'я»), тематичний (ким я хочу стати), довільний (мій настрій в даний момент), нейрографічний (зображення неусвідомлюваних страхів; переконань; напруги; тривоги; обмеження, що блокують розвиток особистості, піднімаються на рівень свідомості, де їх можна перетворювати в ідеї, які дають позитивний

результат) та інші. Кожен з напрямків має свої особливості, рекомендовані способи проведення та використані матеріали, врахування яких мають відповідати психофізичним можливостям та індивідуальним особливостям дітей (стан уваги, стомлюваності, темп роботи; рівні слуху, зору, мовлення, особливості моторики та загального фізичного розвитку тощо).

Згідно з психічним компонентом соціально-психологічної реабілітації, відбувається розширення емоційної, когнітивної й творчої сфер дитини. Заняття образотворчим мистецтвом прилучають її до творчості, процес і результат якої душевно врівноважує, розкриває здібності до навчання, стимулює прагнення мислити, аналізувати, шукати й знаходити оптимальні способи розв'язання поставлених завдань, набувати досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу й своєї діяльності.

Соціальний компонент полягає в тому, що образотворення – це особливий вид комунікації, який дає змогу в продуктах творчості (малюнках, аплікаціях, витинанках тощо) розповісти про свій внутрішній світ, власні фантазії, уявлення, почуття. У малюнках в зосередженій, лаконічній і концентрованій формі діти відтворюють свій особистий світ. Заняття із зображувальної терапії сприяють розумінню мови мистецтва як форми міжособистісного спілкування, почуттів інших людей, різноманіття творчих виявів, завдяки чому налагоджуються толерантні взаємини з однолітками й дорослими.

Фізичний складник соціально-психологічної реабілітації спрямовано на розвиток системи моторних операцій і слугує для практичної реалізації сформованого задуму. Увесь процес образотворення поєднує розумову й фізичну активність, адже для довершеності малюнка, ліплення, аплікації тощо необхідно докласти зусиль, здійснити трудові операції, опанувати певними практичними вміннями. Усе це спрямовано на розвиток моторики рук (здатність маніпулювати дрібними предметами, передавати об'єкти з руки в руку) та сенсомоторики (узгодженості функцій зору й руху частин тіла), удосконаленню координації рухів, гнучкості, точності у виконанні дій.

Звісно, це не всі характеристики впливу зображувальної терапії на дітей з особливими освітніми потребами. Ця практика дозволяє опрацьовувати гнів, страхи, тривожні стани, перетворювати їх в позитивні емоції; усувати внутрішні конфлікти, які провокують розвиток психосоматичних захворювань; вирішити якусь проблему чи виконати бажання; налагоджувати взаємини з батьками, рідними та друзями. Систематичні заняття допомагають дітям позбутися від комплексів, психологічних травм, змінити блокуючі установки.

ДРАЧУК Олександра Вікторівна,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Проблема демографічного старіння, що полягає у неухильному зростанні населення похилого віку, характерна для всіх країн, торкнулася України та призвела до необхідності аналізу не лише соціально-економічних, а й правових засад соціальної роботи з людьми похилого віку. Права людей похилого віку відбивають політику держави щодо них.

Соціальна політика держави сьогодні орієнтована на реалізацію конституційних прав щодо соціального захисту людей похилого віку. Однією із стратегічних цілей соціальної політики на найближчу перспективу є досягнення відчутного поліпшення матеріального становища та умов життя громадян похилого віку, надання їм можливості якнайдовше жити повноцінним життям на користь суспільства.

Наростання чисельності громадян похилого віку породило тенденцію збільшення демографічного навантаження на особи працездатного віку, які забезпечують своєю працею догляд за непрацездатним населенням. Іншою стороною цього процесу є зниження народжуваності, зменшення чисельності та частки осіб молодшого віку в населенні.

Стан соціально-демографічних характеристик осіб похилого віку визначив їх зміну у таких напрямах:

– демографічні процеси, що зачіпають життєдіяльність осіб похилого віку, мають значну стійкість;

– демографічне старіння суспільства продовжується, що висуває вимоги до систем пенсійного забезпечення та соціального обслуговування;

– соціально-демографічна група осіб похилого віку стає різнорідною;

– державна соціальна політика щодо людей похилого віку повинна враховувати цю специфіку та диференціювати заходи соціальної підтримки залежно від їхніх потреб та можливостей;

– відбувається скорочення ресурсної бази пенсійного забезпечення та соціального обслуговування через зростання демографічного навантаження на людей працездатного віку, тому необхідно випереджаючими темпами розвивати страхові механізми пенсійного забезпечення, стимулювати соціальну активність літніх людей з метою максимального використання потенціалу їхньої самодопомоги та взаємодопомоги.

Вищезазначені соціально-демографічні тенденції становища осіб похилого віку України сформували потребу в аналізі стану нормативно-правових основ соціальної роботи з людьми даної категорії. Правова система України має розгалужену систему нормативних правових актів, які охороняють правничий та законні інтереси громадян країни, зокрема осіб похилого віку.

Норми українського законодавства відповідають загальним принципам міжнародних правових норм, прийнятих світовим співтовариством та підписаних нашою країною. Володіючи всіма правами громадян України, люди похилого віку, як усі особи, які потребують особливої турботи держави, знаходяться в той же час під захистом комплексу нормативних правових актів, покликаних забезпечити літнім рівність прав і можливостей, незважаючи на психофізіологічні та соціальні зміни, що відбуваються з ними.

Умовно в систему соціальних прав людей похилого віку можна включити два види норм:

– норми, що закріплюють права всіх громадян незалежно від віку, зокрема особливо значущі для людей похилого віку;

– норми, що безпосередньо стосуються прав людей похилого віку та їх особливих

груп (ветеранів, осіб з інвалідіністю тощо) і відповідних цим правам обов'язків держави, недержавних структур та сім'ї.

За Конституцією громадянам похилого віку гарантуються рівні з усіма громадянами соціальні права та свободи. Це – загальні норми, що входять до системи соціальних прав людей похилого віку. Літні люди, поряд з усіма, мають право на охорону здоров'я та безкоштовну медичну допомогу.

Цікавим є те, що не існує заборони для громадян літнього віку на освіту, гарантується її загальнодоступність в освітніх установах незалежно від статі, раси, національності, ставлення до релігії тощо.

Кожен має право на участь у культурному житті та користуванні закладами культури, на доступ до культурних цінностей.

Літнім людям надано право на кваліфіковану юридичну допомогу.

Поряд із соціальними правами літнім людям надано право звертатися особисто, а також спрямовувати індивідуальні та колективні звернення до державних органів та органів місцевого самоврядування.

Пенсійне забезпечення в Україні є основною складовою системи соціального захисту населення та охоплює непрацездатних громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, осіб, які втратили годувальника, виплати яким здійснюються у формі пенсій, надбавок та підвищення до пенсій, компенсаційних виплат, додаткових пенсій та державної соціальної допомоги особам, які не які мають права на пенсію, та інвалідам.

Пенсійна система доповнюється системою пільг, компенсацій, гарантій, програмою житлових субсидій та іншими видами державної соціальної допомоги громадянам похилого віку, інвалідам, сім'ям із дітьми тощо.

Водночас, в Україні діє низка інших спеціальних законів, згідно з якими забезпечується соціальний захист людей похилого віку, зокрема:

«Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» – визначає правові основи формування та застосування державних соціальних стандартів та нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України основних соціальних гарантій, у тому числі для осіб похилого віку.

«Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» – визначає основні засади державної політики щодо ветеранів праці, інших громадян похилого віку та спрямованого на формування у суспільстві гуманного, шанобливого ставлення до ветеранів та забезпечення їхнього активного довголіття.

Закон гарантує ветеранам праці та громадянам похилого віку рівні з іншими громадянами можливості в економічній, соціальній, політичній сферах, сприятливі умови для повноцінного способу життя.

«Про пенсійне забезпечення» – гарантує всім непрацездатним громадянам України право на матеріальне забезпечення за рахунок соціальних фондів споживання шляхом надання трудових та соціальних пенсій на рівні, орієнтованому на прожитковий мінімум.

Особам похилого віку держава гарантує право на отримання соціальних послуг.

Закон України «Про соціальні послуги» – визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема у зв'язку із літнім віком.

Територіальні центри запроваджують нові види соціальних послуг для осіб похилого віку з урахуванням попиту на такі послуги мешканців громади:

– залучення до навчання за різними напрямами шляхом надання соціально-педагогічної послуги «Університети третього віку» майже 17,5 тис. осіб у 24 регіонах;

– надання паліативної допомоги – надання соціальних послуг за місцем проживання (вдома) близько 200 невиліковно хворим на самотні непрацездатні громадяни;

– запровадження фізкультурно-спортивної реабілітації підопічних та вихованців інтернатних установ системи органів праці та соціального захисту населення у всіх регіонах

України;

– впровадження нових підходів в організації надання соціальних послуг шляхом освіти мультидисциплінарних команд;

– надання особам похилого віку транспортних послуг спеціально створеними транспортними службами;

– надання пенсіонерам інформаційних послуг, здійснення соціального супроводу, надання «швидкої соціальної допомоги», юридичних консультацій та інше новими структурними підрозділами «соціальний офіс».

ЄФРЕМОВА Анна Анатоліївна,
здобувач третього бакалаврського рівня вищої освіти ОПП «Соціальна робота» Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна);
Науковий керівник:
БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

Домашнє насильство – тема, яку більшість не те, що не хоче обговорювати, а й усвідомити. Тема страху, сорому, відчаю та безсилля. На жаль, проблема насильства в сім'ї є актуальною та потребує нагального вирішення і уваги. За минулий рік у Нацполіцію надійшло близько 150 тис. заяв про домашнє насильство. Кожен день поліція фіксує 348 фактів насильства щодо членів сім'ї. До правоохоронних органів звертається тільки 10% потерпілих, оскільки жертви настільки емоційно скуті та залякані, що «виносити сміття з хати» вони просто бояться. Згідно з даними ООН, щорічно понад 1,1 млн. українок страждають від фізичної та сексуальної агресії, тиску в сім'ї. Український інститут соціологічних досліджень провів опитування, під час якого з'ясувалося, що 27% жінок вважають проявом насильства образи, 32% так оцінюють приниження, а для 49% респондентів домашнє насильство – це виключно побої. Насильство в сім`ї — одна із соціальних та найболючіших проблем сьогодення. Зазвичай існує широко розповсюджений міф, що насильство в родинах – це проблема тільки неблагополучних родин, і майже завжди сімейне насильство пов`язане з пияцтвом і бідністю. Однак за деякими дослідженнями це зовсім не так. Насильство властиве для всіх соціальних груп і не залежить від економічного становища родини в цілому.

Актуальність проблеми попередження насильства у сім`ї в сучасному суспільстві зумовлена не тільки збільшенням фактів психологічного, фізичного, сексуального насилля, а і небажанням соціуму розглядати це питання відкрито. Тому, сьогодні одним із основних завдань суспільства – усвідомити усю реальність небезпеки, яку несе насилля в сім'ї. Особливо це потрібно визнати на державному рівні.

В останні роки проблема насильства в сім'ї все більше привертає увагу фахівців у тих чи інших галузях наукового знання. Наша держава продовжує перебувати в перехідному періоді, для якого характерна політична, законодавча, фінансово-економічна нестабільність.

Україна визнає існування проблеми домашнього насильства, протидія якому є одним із пріоритетних напрямків державної політики [1]. Організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству визначені Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Цей Закон також визначає основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів постраждалих осіб

У США та Західній Європі перші роботи, присвячені цій проблемі, почали з'являтися у 70-х роках XX ст. Держави всього світу використовують різноманітні підходи до вирішення проблеми протидії насильства в сім'ї та відмінні методи покарань за вчинення такого злочину. Наприклад, у Швеції криміналізовані всі форми домашнього насильства. За ґратами можна опинитися навіть за емоційну сварку під час якої висловлювалися

погрози. Суд часто наказує кривднику дотримуватися визначеної дистанції від об'єкта насильства, а у разі порушення припису може бути накладено штраф або присуджено ув'язнення терміном до року. Що стосується дітей, то покарання – ще більш жорсткі.

Швеція ще в 1979 році на законодавчому рівні першою у світі заборонила фізичне покарання дітей. До дітей не можна застосовувати не лише фізичну силу, а й підвищувати голос до рівня, який має шкідливий емоційний вплив [6].

У Німеччині закони не такі суворі, але все ж таки спрямовані на захист громадян, які потерпають від різних форм домашнього насилля та на профілактику даної проблеми. До прикладу, у Німеччині жертви домашнього насильства можуть заявити в поліцію про порушення своїх прав упродовж трьох місяців. Якщо ж правоохоронців викликали безпосередньо на місце скоєння злочину, то заяву писати немає потреби – справ порушать без прохання постраждалого. Покарання за рукоприкладство (без важких тілесних ушкоджень) може вартувати досить дорого: кілька тисяч євро штрафу або до року в'язниці [7]. На території Німеччини існує велика кількість консультативних та кризових центрів, які надають допомогу жертвам насилля.

У Франції парламент час від часу вносить поправки до законів, що стосуються проблем домашнього насильства, розширюють та уточнюють інформацію про самі злочини, запроваджують більш жорсткіпокарання.

У 2010 році було прийнято кілька поправок, за якими судді отримали право видавати спеціальні постанови для убезпечення жертв насильства. Мова може йти про зміну місця проживання, яке передбачає направлення до спеціальних соціальних центрів або відсторонення чоловіка від перебування у сім'ї. За дотриманням останньої вимоги слідкують за допомогою спеціальних електронних браслетів. Також важливим є те, що у Франції діють гарячі лінії з приводу насилля і робота правоохоронних органів тісно взаємопов'язана з ними, що дозволяє оперативно реагувати на проблему. Поліція має право негайно вилучати осіб, що вчинили насильство [7].

Висновки і пропозиції. Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що домашнє насильство є вкрай поширеним явищем, від якого страждають тисячі українських жінок і дітей. Рівень домашнього насильства по відношенню до жінок незалежно від статі, та їх правового захисту в Україні є високим і наше вітчизняне законодавство повинно дієво реагувати на його прояви. Ми повинні наслідувати досвід зарубіжних країн, таких як Швеція, Німеччина та Франція по боротьбі з домашнім насильством, запровадивши більш жорсткі покарання за ці злочини.

Комплексне втручання усіх зацікавлених структур у ситуацію з профілактикою і розслідуванням випадків насильства в сім'ї, переслідуванням осіб, які вчинили злочини, і захистом та відновленням прав потерпілих повинно забезпечити безпеку особам, які можуть постраждати від домашнього насильства.

Література:

1. Сукмановська Л.М. Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства. Науковий вісник Львівськогодержавногоуніверситетувнутрішніхсправ. 2016. Вип. 3. С. 272–281.
2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 6 грудня 2017 р. No 2227-VIII.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19 (дата звернення: 19.03.2020).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. No 2341-III.URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2341-14 (дата звернення: 20.03.2020).
4. Савчук О.М. Наслідки подружнього насильства: індивідуально-психологічна перспектива. Наукові записки (спецвипуск). 2002. Том 20. С. 118–125.

5. Літвінова О.В., Стрельчук А.В. Актуалізація проблеми дослідження психологічного насилля в сім'ї. Сімейна політика в Україні: проблеми і перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4 квітня 2018 р. Київ, 2018. С. 93–95.
6. Смачило А. Вирішення проблем домашнього насилля: український та зарубіжний досвід. Правова система України в умовах європейської інтеграції : погляд студентської молоді : зб. тез доп. II Міжнар. студ. наук. конф., 1 черв. 2018 р. м. Тернопіль : Вектор, 2018. С. 176–180.
7. Галай А.О. та ін. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія. Київ : КНТ, 2014. 160 с.

ІВАХ Вікторія Іванівна,
кандидат медичних наук, завідувач відділення ДРТ МЦ «Medical plaza»
(м. Київ, Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ БЕЗПЛІДДЯ

За останні 2 роки після епідемії COVID-19 все більше чоловіків та жінок зі всього світу зустрічаються з неможливістю завагітніти на протязі більше року. Якщо пара при регулярному статевому житті без контрацепції не може завагітніти за цей час, а після 35 та більше років – півроку, їй встановлюється діагноз «безпліддя». Безпліддя поділяється на первинне - якщо у жінки ніколи не було вагітностей, та вторинне – якщо вагітність була в незалежності від її локалізації та чим вона закінчилась – пологами, хірургічним або медикаментозним абортом, викиднем або операцією з приводу трубної вагітності. Іноді жінки помилково вважають, що якщо вони не народжували, але робили аборти, то в них первинне безпліддя. Але більше жінок вважають, що вони можуть народити дитину в будь-який час, поки мають менструальний цикл, і тим відкладають народження дитини до вирішення своїх соціальних та побутових питань. Гінекологи та сімейні лікарі затягують з обстеженням жінки з приводу безпліддя на довгі роки, іноді не цікавлячись спермограмою партнера та не призначаючи скринінгових методів обстеження, таких як антимюлерів гормон (АМГ) або діагностику коагулопатій та мутацій фолатого циклу, що теж впливає на результативність імплантації ембріону. Тож, в останні роки пацієнти репродуктолога – це жінки за 38 років або чоловіки з поганою спермограмою. Про негативний вплив перенесенного COVID-19 на показники чоловічої фертильності ми чуємо на кожному репродуктологічному конгресі та конференції з 2021року. Після 35 років яйцеклітини змінюються не в кращий бік і після 40 років вони практично втрачають свої властивості до розмноження за рахунок хромосомних поломок в ядрі клітини та зниження енергетичних властивостей мітохондрій. Якщо жінці 40-42 роки, кількість аномальних ембріонів, які не імплантуються або приведуть до викидня або завмерлої вагітності - 70%, а після 42 років кількість невдалих спроб достигає 85%. Народжувати біля 40 років другу або третю дитину стало трендом нашого часу. Тож, якщо жінка планує вагітність і вона не наступає більше 6 місяців, її треба скерувати до репродуктолога. В центрі допоміжних репродуктивих технологій пару скерують на належні обстеження. Якщо викриються негарні показники сперми такі як помірна астенозооспермія – зниження рухливості сперматозоїдів, гормональні порушення або порушення овуляції, репродуктолог, враховуючи вік жінки, її анамнез, запропонує їх корекцію та планування вагітності деякий час. Якщо у жінки були операції з приводу безпліддя або на яєчниках з резекцією або видаленням кіст, особливо ендометріоїдних, вона буде скерована на програму екстракорпорального запліднення (ЕКЗ). Як і в випадку практично здорової жінки любого віку і поганих показниках сперми чоловіка, яка не коригується медикаментозно. В наш вік репродуктивних технологій ми зможемо добути сперматозоїди навіть з яєчка за допомогою його біопсії (TESE). А раніше обтураторна азооспермія – це був вирок для чоловіка і неможливість мати генетично своїх дітей. Також значно виросла доля програм ЕКЗ з донорськими яйцеклітинами. Це актуально для жінок після 42 років або з оперованими яєчниками, що призводить до значного зниження АМГ або передчасної менопаузи в рахунок цього. Більшість не може прийняти те, що час вичерпано і в 48-50 стати мамою генетично своєї дитини, навіть за допомогою репродуктивних технологій, неможливо. Про «бабій вік» всі знають, що він є, але не всі знають, коли припиняються їх репродуктивні можливості, бо вважають, це корелює тільки з циклом. Після 6 місяців війни збільшився запит на кріоконсервацію сперми. Бо жінки, які розуміють, що час спливає, намагаються стати вагітною за допомогою ЕКЗ, поки чоловік захищає Батьківщину. Але до цього часу також є багато пар, які не можуть завагітніти при виключенні значних відхилень репродуктивного здоров'я як чоловіка, так і жінки. В деяких

випадках, якщо набридають негативні спроби та обстеження, пара оформлює договір на ЕКЗ в клініці репродукціїі і вирушає на відпочинок перед стартом програми. Багато хто вертається з очікуваним роками позитивним тестом на вагітність. Деякі не дозволяють собі стати мамою, бо самі вважають себе дитиною… Але то вже справа психологів, бо психологічне безпліддя за рахунок жахів набертає обертів в час короновірусу та війни в країні і командна робота в складі репродуктолога та психолога, в такому випадку, приведуть жінку до бажаного результату. А команди в Україні сильні і ми разом дійдемо, кожен до своєї та спільної перемоги!

КАРІМОВА Вікторія,
магістр 2 року навчання, ОПП «Соціально-психологічна реабілітація», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРАХ

Людина є найважливішою цінністю суспільства. Проте завжди існує низка факторів, які негативно впливають на її здоров'я. Для України головною проблемою є забезпечення та зміцнення здоров'я дітей та молоді. Навчитись не хворіти, бути здоровими – найголовніший з пріоритетів, для цього необхідно використовувати здоров'язбережувальні технології.

Впровадження інформаційної підтримки здоров'язбережувальних технологій є важливою частиною формування оздоровчої компетентності учнів та вихователів навчально-реабілітаційних центрів, провідним чинником виховання особистості та зміцненням її здоров'я. Виконання завдань, які ставлять вихователі в роботі над формуванням в учнів стійкої мотивації до здорового способу життя, можливе лише за умови використання вихователями різноманітних методів і форм оздоровчої діяльності у навчально-виховному процесі навчально-реабілітаційного центру (НРЦ). Цей процес орієнтований на самореалізацію особистості, розкриття творчого потенціалу, розвиток і поглиблення системи наукових знань про багатосторонній взаємозв'язок суспільства і природи, розуміння виняткової цінності природи для кожної людини, розвиток потреби у спілкуванні з людьми, діяльності та здорового способу життя.

Основні положення щодо інформаційної підтримки реалізації технологій здоров'язбереження у навчально-реабілітаційних центрах викладені у Конституції України ст. 53; Законах України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію осіб з інвалідність в Україні»; в Положенні про спеціальну школу й Положенні про навчально-реабілітаційний центр та ін. у яких наголошується на подолання кризи здоров'я дітей в Україні. формуванні здорового середовища навчально-реабілітаційних центрів. Тому впровадження в освітній процес НРЦ концептуальних положень, ідей педагогіки здоров'я передбачає послідовне формування середовища здоров'я шляхом розробки та забезпечення всіх його складових, впровадження здоров'язбережувальних технологій, а також виховання в учнів культури здоров'я, під яким ми маємо на увазі не лише обізнаність з питань здоров'я, а й практичну реалізацію потреби вести здоровий спосіб життя, дбати про своє здоров'я.

Інформаційна підтримка реалізації технологій здоров'язбереження у НРЦ – це процес, під час якого користувач отримує певну інформацію для покращення роботи. Отримана інформація використовується для підготовки та реалізації управлінських рішень у навчально-виховній та соціально-психологічній реабілітаційній роботі [66].

Інформаційна НРЦ полягає у створенні єдиного інформаційно-освітнього простору, що включає комплекс технічних, програмних, телекомунікаційних та методичних засобів, що дають змогу використовувати нові інформаційні технології здоров'язбереження в навчальному процесі та збирати, зберігати та обробляти дані системи освіти.

Єдиний інформаційно-освітній простір підтримує навчальний процес та автоматизує управлінську діяльність, покращує освіту та базується на розвитку ІКТ-компетенцій вихователів, осіб з особливими освітніми потребами та інвалідністю.

Інформаційна підтримка реалізації технологій здоров'язбереження у НРЦ включає в себе:

- створення певних інформаційно-телекомунікаційних систем для розвитку інформаційної культури здоров'язбереження;

- створення комп'ютерної інфраструктури НРЦ;

- спільної взаємодії вихователів різних спеціальностей для реалізації певної корекційної програми розвитку;

– створення матеріально-технічної та науково-методичної бази даних;

– оновлення змісту сайту;

– практичне засвоєння та подальше використання ІКТ вихователями та учнями у навчально-виховному процесі [28].

Отже, загальноприйнятою тенденцією розвитку сучасного соціального життя є вільний обмін та доступність інформації. Інформація, реально доступна для всіх – одне з гасел сьогоднішнього дня, а рівень доступу до інформації та освіти для громадян, які навчаються у навчально-реабілітаційному центрі стає сьогодні однією з ціннісних характеристик сучасного життя. Саме тому назріла потреба у розвитку інформаційного забезпечення потреб цієї категорії громадян, членів їхніх сімей, піклувальників, а також фахівців, які займаються соціально-реабілітаційною роботою щодо реалізації технологій здоров'язбереження, пов'язаних з адаптацією, реабілітацією і соціальною інтеграцією.

Література

1. Інформаційна підтримка процесу розробки і прийняття управлінських рішень. URL: https://pidru4niki.com/12120124/menedzhment/informatsiyna_pidtrimka_protsesu_rozrobki_priynyattya_upravlinskih_rishen (дата звернення: 23.12.2022)
2. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-specialnu-shkolu-ta-polozhennya-pro-navchalno-reabilitacijnij-centr (дата звернення: 04.01.2022)

КАРТУШИНСЬКА Антоніна Володимирівна,
старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна), психолог, президент Української асоціації психосоматики репродуктивної перинатальної психології

ВІЙНА І РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ`Я ЖІНОК: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Здоров'я жінки-солдата на війні є важливою проблемою військової медицини та психології. Перша проблема — великий стрес, який відчувають як чоловіки, так і жінки під час війни. Щоб зберегти себе в моменти сильного хвилювання, організм вимикає репродуктивну функцію і у жінки припиняється менструальний цикл. Цей захисний механізм називається аменореєю воєнного часу. Таким чином організм намагається утриматися від вагітності. Адже якщо до стресу, викликаного військовими подіями, додається стрес від вагітності, то в організмі потенційної мами може не вистачити ресурсів, щоб виносити дитину.

Наступна суттєва проблема, яка є новою для України, — перебування жінок тривалий час у непристосованих для життя сирих та холодних приміщеннях: бомбосховищах та підвалах. В укриттях здебільшого утруднено надходження свіжого повітря, відсутній доступ до сонячного світла, водопостачання, питної води та їжі, нормальної гігієни та можливості змінювати одяг. Оскільки жінки перебували у таких умовах тижнями, зараз ми спостерігаємо запалення, кісти, абсцеси яєчників.

Не можна порівнювати чоловічий організм та жіночий. Жіночий – надзвичайно складний інструмент, можна сказати, оркестр музичних інструментів. Одним з покликань жінки на цій землі є репродуктивна функція, тобто народження дітей, а особливості жіночого організму полягають у тому, що всі рефлекторні механізми, механізми нервової та гормональної регуляції побудовані на збереженні цієї функції. Коли ми говоримо про те, що ми повинні порівнювати жінку і чоловіка в можливостях, дуже часто відбувається перикіс, тому що жіночий організм, з одного боку, може бути витривалішим, у нього більше можливостей реагувати на зміни навколишнього середовища, зокрема стресогенні зміни , і саме пластичність жіночого тіла набагато більша, ніж у чоловічого, тому що вона властива природі - за різних обставин чоловіки частіше вмирали; а самки, які мали зачати, виносити, народжувати і зберігати потомство, мали вижити. А якщо взяти загалом статистику захворюваності та причин смерті, то у чоловіків резерв набагато менший. Але дослідження показали, що перебування жінки у стресі - а служба на військовій службі стресова - призводить до розладу цього «оркестру», до розладу в регуляції організму, і цей розлад трапляється на всіх рівнях.

Якщо ми повернемося до основ, до теорії стресу Сельє, коли він говорив, що стрес – це реакція на будь-який подразник, і далі ця теорія була розвинена в теорії психонейроендокринної регуляції, то побачимо, що у жінки набагато більше органів-мішеней, які страждатимуть від наслідків цього стресу. А жіноче здоров'я – це особлива галузь, і не дарма здоров'ю жінок-солдатів у розвинених країнах приділяється велика увага, існують спеціальні програми, розроблені спеціальні методичні рекомендації для того, щоб організувати службу жінок.

КЛАПТЮК Аліна Володимирівна,
асистент кафедри англійської мови для технічних і агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ФУНКЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У ТРИЛОГІЇ-ФЕНТЕЗІ КАССАНДРИ КЛЕР «ПЕКЕЛЬНІ МЕХАНІЗМИ»

У творах сучасної художньої літератури почасти зустрічаються запозичення образів, думок або цілих фрагментів з уже відомих текстів. Подібні прояви інтертекстуальності роблять новий літературний зразок поліфонічним, переплітають його з мережею уже наявних творів та культурою епохи загалом. "Це може бути перекодування, яке виявляється в пов'язуванні одного тексту з іншими, цитування, плагіат, алюзії, інколи це стосується й сюжету, композиції, художніх елементів, які запозичуються в авторитетного літературного зразка" [1, 32].

Ролан Барт зазначив: " Кожний текст – це нова тканина, що створена зі старих цитат." [2, 415].З огляду на обсяг запозичень у сучасних літературних творах, при їхній інтерпретації та аналізі значна увага приділяється саме інтертекстуальному пласту, і вони розглядаються "не як закінчений, замкнений продукт, а як <…> виробництво, підключене до інших текстів, інших кодів" [2, 424].

У трилогії "Пекельні механізми" авторка Кассандра Клер використала широкий спектр різновидів інтертекстуальних запозичень. Найбільш видимим та яскравим із них є цитування фрагментів відомих творів. У серії книг вони здебільшого зустрічаються в якості епіграфів до кожного із розділів трьох романів. Серед них можна знайти як уривки зі знайомих більшості читачів класичних текстів чи поезії XIX століття, так і фрагментів, створених авторами XXI століття для включення у згадані романи. Уривки зі зразків вікторіанської літератури використані задля введення читача в історико-культурний контекст Вікторіанської доби, в якій відбуваються події твору. Подібне пряме цитування уривків в епіграфах та в назвах деяких розділів з посиланням на авторів або джерела, звідки взяті фрагменти, є проявом паратекстуальності. Саме такий вибір письменниці вказує на естетичну та ідейну близькість авторки та її текстів із творами, обраними в якості епіграфів, їх мотивами та задумами їх авторів.

У згаданій серії книг письменниця не лише вдається до цитування фрагментів, а й почасти поширює ідеї та атмосферу, що проявляються в епіграфі, на контекст кожного окремого розділу, повторюючи, розширюючи або видозмінюючи їх в тілі глави. Саме тому варто приділити уваги детальнішому аналізу ролі та функцій інтертестуальності у трилогії "Пекельні механізми".

Спершу варто розглянути поезію "Пісня ріки Темзи" (Thames River Song), яку британська поетеса Елка Клоук створила для використання в ролі епіграфа до роману "Механічний ангел". У цьому випадку запозичений твір налаштовує читача на загальний тон та настрій роману, створює необхідну похмуру атмосферу, яка в подальшому пошириться на події романів. Вірш дає натяк на те що, що дія відбуватиметься на темних лондонських вулицях. Також цей зразок інтертесту дає читачам зрозуміти, що в тексті будуть присутні жахливі механічні істоти:

"Above its banks the cogs and wheels
of monstrous machines
clank and spin, the ghost within
vanishes into its coils,
whispering mysteries."

Також варто дослідити зразки інтертекстуальних запозичень з окремих розділів, як-от епіграф до розділу Dark House (роман “Механічний ангел”):

“Beyond this place of wrath and tears
Looms but the Horror of the shade”
—William Ernest Henley, "Invictus"

У розділі головну героїню Тессу Грей викрадають та привозять до будинку, де її виснажують фізично та намагаються зламати морально. Уривок яскраво демонструє емоційний стан дівчини, яка не розуміє, задля чого її постійно змушують здійснити невідоме їй перетворення на іншу людину, при цьому не пояснюючи його мету та не даючи жодних підказок щодо алгоритму дій. Кожна нова спроба подібної трансформації приносить їй нестерпний біль, що змушує дівчину бунтувати проти насильства та знущань. Це видно із тексту цитати (*“*this place of wrath and tears*”*). Назва твору, фрагмент якого використано як епіграф, і сама поезія, (invictus – непохитний, нескорений) вказують на силу духу головної героїні, яка щосили намагається повернути свою свободу. Отже, наведена вище цитата характеризує нестерпність середовища, в якому дівчина опиняється не з власної волі, а також містить натяк на силу характеру і незламність духу персонажа.

Ще одним яскравим прикладом інтертексту, що частково описує емоції героя є епіграф до розділу 7 роману “Механічна принцеса”:

“If the past year were offered me again,
And choice of good and ill before me set
Would I accept the pleasure with the pain
Or dare to wish that we had never met?”

Поезія леді Грегорі у надзвичайно точно описує неоднозначні почуття Вільяма, чия кохана нещодавно прийняла пропозицію руки та серця від його найкращого друга. З одного боку, герой не може спокійно сприйняти цей факт, адже він закоханий у Тессу, але з іншого боку, він не може прямо розповісти їй про свої почуття і зруйнувати щастя друга. Епіграф демонструє стан його внутрішніх метань між бажаннями бути щасливим із коханою дівчиною і не зруйнувати майбутнє свого побратима.

Отже, інтертекстуальність у романах трилогії “Пекельні механізми” виконує кілька функцій. Цитати та алюзії розкривають характери персонажів та їхні почуття в розділах, де вони слугують епіграфами, а також знайомлять читачів із загальною атмосферою серії книг та їхнім часопростором і розкривають історико-культурні особливості Вікторіанської доби, важливі для тексту та розвитку подій.

Література

1. Агєєва В. Мотиви й варіації / В. Агєєва // Слово і час. – 1996. – № 3. – С. 32.
2. Барт Р. От произведения к тексту / Р. Барт // Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М. : Прогресс, 1989. – С. 413–424.
3. 3.Clare Cassandra.Clockwork angel. - Режим доступу: https://royallib.com/read/Clare_Cassandra/Clockwork_Angel.html#0
4. Clare Cassandra. Clockwork Princess. – Режим доступу: https://royallib.com/read/Clare_Cassandra/clockwork_princess.html#0

КИЩУК Олена Іванівна,
магістрантка ОПП «Соціально-психологічна реабілітація», Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник:
ОСАДЧЕНКО Інна Іванівна,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗВО»

Беззаперечно, що здоров'я є однією з найвищих людських цінностей, джерелом щастя, радості, головним чинником успішної самореалізації людини, що привертає увагу багатьох науковців на кожному етапові розвитку людства. Проте нині немає однозначного підходу до тлумачення поняття «здоров'я», і в науковій літературі прийнято розглядати його в єдності таких аспектів: духовного (Д. Солопчук, Л. Щербань та ін.), психічного (Ю. Богонкова, Т. Дмитрієва, Б. Положій, В. Третьяченко, Л. Щербань та ін.), фізичного (І. Брахман, В. Горащук, Є. Какорина) [1–6].

Основоположник валеології І. Брахман під здоров'ям розуміє не лише брак хвороб, а насамперед фізичну, соціальну та психологічну гармонію людини, доброзичливе, мирне ставлення до оточуючих, природи та самого себе [1, с. 26]. Д. Солопчук вважає, що здоров'я людини – це певний психофізичний і духовний стан, який забезпечує повноцінне біосоціальне функціонування, фізичну та інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів мінливого зовнішнього середовища [6, с. 188]. Цю думку підтримує Є. Какорина, вказуючи, що здоровою людиною можна вважати людину, яка характеризується гармонійним розумовим, фізичним і розумовим розвитком, психічно добре адаптована до фізичного та соціального середовища, повною мірою реалізує свої здібності, здатна адаптуватися до змін навколишнього середовища тощо [5, с. 80].

Як бачимо, у кожній з поданих інтерпретацій поняття «психічне здоров'я» присутній психічний аспект здоров'я, хоча вчені аналізують його з різних точок зору. Наприклад, В. Горащук визначає психічне здоров'я як здатність особистості справлятися із собою. Це характеризується, зокрема здатністю підтримувати позитивні емоції в колективі, проявляючи доброту, чесність, співчуття [3, с. 72].

У контексті нашого дослідження використовуємо тлумачення поняття «психічне здоров'я», виокремлене Т. Дмитрієвою та Б. Положим: стан інтелектуально-емоційної сфери, основою якого є відчуття комфорту; стан психіки, що забезпечує відповідну поведінкову реакцію [4, с. 32]. При цьому: «комфортно» означає те, що позитивно впливає на самопочуття, настрій і активність [2, с. 562].

Доцільно буде розрізняти терміни «психічний» і «психологічний». У сучасному тлумачному словнику читаємо: психічний – «пов'язаний із внутрішнім світом людини, її настроєм, почуттями тощо; духовний» і психологічний – «пов'язаний із психічною діяльністю людини» [2, с. 1185]. Тому надалі у дослідженнях будемо використовувати термін «психічний» для позначення здоров'я, поведінкового чи емоційного стану людини, а «психологічний» – процес вивчення цих факторів.

Отже, на основі аналізу наукових джерел поняття «психічне здоров'я учасників освітнього процесу у ЗВО» будемо тлумачити як комфортний стан інтелектуально-емоційної сфери з відповідними позитивними діями. Надалі у варто визначити структуру психічного здоров'я учасників освітнього процесу у ЗВО.

Література

1. Брахман І. І. Валеологія – наука про здоров'я. Перекл. Петренка О. Київ : Основи життя, 2010. 209 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з додатком, додатком і CD) / Голов ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
3. Горащук В. П. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'я студентів: *Дис.....д-р пед. наук: 13.00.01 / Луган. національний пед. ун-т імені Тараса Шевченка.* Харків, 2004. 414 с.
4. Дмитрієва Т. Б., Положий Б. С. Психічне здоров'я. Психологія. 2012. № 6. С. 21–32.
5. Какорина Є. П. Здоров'я – головна життєва цінність. *Світ психології.* 2020. № 3 (21). С. 75-82.
6. Солопчук Д. Визначення здоров'я та його оцінка. *Молода спортивна наука України:* Зб. наука в галузі фізичної культури і спорту. Вип. 8: У 4 т. Львів: НВФ «Українські технології», 2004. Вип. 4. С. 21–34.

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації
ПРОКОПЕЦЬ Марія Юріївна,
студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Біотехнології та біоінженерія», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В БІОТЕХНОЛОГІЇ

Стрімкий розвиток науки суттєво впливає як на функціонування суспільства загалом, так і на окремих людей. Безперечним фактом є й те, що сьогодні біологія та суміжні науки мають все більший вплив на життя людини. Таким чином, питання, що виникли в результаті швидкого розвитку та поширення біотехнологій, набувають життєво важливого значення. Сьогодні суспільство покладає великі надії на біотехнологію, ця наука може сприяти вирішенню безлічі людських проблем, таких як профілактика спадкових захворювань, одержання економічно цінних продуктів з людських відходів, заміна синтетичних антибіотиків на природні антибактеріальні речовини, а також вирішення більшості екологічних проблем, які ж кожним роком стають все більш помітними для людства. Однак з розвитком біотехнології пов'язано багато застережень. По-перше, розвиток біотехнології призвів до появи багатьох галузей медицини та інтенсивного розвитку медичного обладнання. Сприйняття чи несприйняття правомірності застосування біотехнологій до людини призвело до появи біоетики як відображення існуючих соціальних проблем (аборти, страта, євгеніка) та нових (генна інженерія, трансплантація, евтаназія) [1].

Біотехнологічні експерименти досить часто порушують мир і спокій суспільства та становлять реальну загрозу. Саме тому важливо проаналізувати це питання з філософської точки зору, щоб запобігти стрімкому розвитку та впровадженню сучасних технологій без належного вивчення та розгляду можливих негативних тенденцій та загроз для життя людини та людства в цілому. Біотехнологія характеризується набором технологій, орієнтованих на промислове використання мікроорганізмів, клітин, тварин та рослин та їх компонентів. Основні економічні перспективи біотехнології пов'язані із сільським господарством, тваринництвом, мікробіологічною промисловістю, харчовою промисловістю, охороною здоров'я, виробництвом фармацевтичних препаратів та вакцин. Крім того, нові розробки в галузі біотехнології можуть бути застосовані у гірничодобувній та обробній промисловості, хімії, виробництві нових матеріалів, енергетиці, інформаційних технологіях та навіть охороні навколишнього середовища та лісовідновлення. Застосування біотехнологічних методів, особливо генної інженерії, крім традиційних методів генетичної селекції дозволяє значно скоротити час, необхідний для виведення нових сортів сільськогосподарських культур. Це відкриває шлях до вирішення проблеми виведення культур з підвищеною стійкістю до хвороб та сільськогосподарських шкідників, а також підвищеною стійкістю до заморозків та посухи [2].

Великі надії покладаються на виведення нових, високопродуктивних порід худоби шляхом поєднання методів генної інженерії з технологією клонування. Очікується, що у майбутньому технологія клонування знайде практичне застосування у тваринництві. Значний прогрес очікується і в галузі медицини у зв'язку з вивченням спадкових захворювань та розробкою генно-інженерних методів лікування. За досить короткий період генна інженерія вийшла на передовий край науки. Вона здатна втручатися в генетичний код людини та змінювати його. У разі лікування багатьох генетичних захворювань це може дати позитивні результати при лікуванні діабету, раку, синдрому Дауна і т.д [3; 4]. У медицині біотехнологія допомагає знайти шляхи зниження вартості виробництва ліків та отримання

нових цінних лікарських сполук та діагностичних засобів на основі моноклональних антитіл. Також великі перспективи відкриває перед людством створення нових біотехнологічних методів моніторингу та охорони навколишнього середовища, включаючи повне знищення чи глибоку утилізацію токсичних промислових та побутових відходів [2].

На жаль, не можна виключити можливість того, що широке використання біотехнологій поза науковими лабораторіями принесе людству нові та непередбачені екологічні проблеми. Зокрема, це стосується створення та випуску в довкілля нових видів мікроорганізмів, які не мають аналогів у природі, довгострокових наслідків масового споживання трансгенних продуктів, побічних ефектів масової вакцинації та широкого застосування нових ліків. Особливе занепокоєння викликає можливість використання біотехнологічних досягнень терористами. Революційні розробки в галузі біотехнології провокують філософські роздуми про найближчі та довгострокові наслідки застосування біотехнології [5].

Таким чином, дослідження феномену біотехнологій в науковому, соціальному, культурологічному та філософському планах необхідні для розуміння специфіки цього явища і прогнозування подальших перспектив його розвитку та впливу на навколишній світ і людину, загалом. До того ж, необхідно виділити основні принципи, що регулюють використання біотехнології у розрізі безпеки. А вважати біотехнологію кроком до глобального розвитку чи загрозою, вирішувати вже кожному.

Література:

1. Удовика Л.Г., Чумак О.В. Етичні аспекти впровадження біотехнологій в умовах розвитку інноваційного суспільства. *Влада. Людина. Закон*. 2009. № 5. С. 42-51.
2. Чорномроденко І., Качак Н. Біотехнологічні інновації та їх глобальний характер: філософський аналіз. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. Студії. 2017. № 11. С. 77-83.
3. Ніколаєнко Н.В. Філософські проблеми сучасних антропогенетичних досліджень // ВІСНИК НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2015. № 2. С. 61-67.
4. Вандишев В.М. Біотехнології й людина: ідеологія і практика. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. – 2008. – № 34. – С. 80-86
5. Філософські проблеми гуманітарних наук альманах / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: Л. В. Губерський (голов. ред.) [та ін.]. Київ, 2004 .

КОВТУН Марія,
магістр 2 року навчання, ОПП «Соціально-психологічна реабілітація»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

LO-FI HIP-HOP ЯК ЗАСІБ МУЗИКОТЕРАПІЇ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ

Закінчення Другої Світової війни змусило науковців не лише вивчати психічні розлади внаслідок цього воєнного конфлікту, а ще й розробляти методики, які могли бути ефективними при їх лікуванні. Саме тоді, у 1950-ому році, вперше був використаний термін «музикотерапія» як метод зняття емоційної напруги, який показав свою ефективність при допомозі солдатам під час ведення активних бойових дій. Через відмінності у функціях та цілях, перше визначення відрізняється від того, що пропонують сучасні вчені.

Трактування музикотерапії також змінювалося в залежності від організації, в якій вона впроваджувалась. Найбільш влучним вважається термін, запропонований Всесвітньою федерацією музичної терапії (WFMT) та який задокументований у положенні самої організації. В цьому документі зазначено, що «музикотерапія – це використання музики та/або музичних елементів (звуку, ритму, мелодії та гармонії) кваліфікованим терапевтом, з клієнтом чи групою в процесі, розробленому для сприяння спілкуванню, навчанню, мобілізації внутрішніх ресурсів, самовираженню, та іншим відповідним цілям задля задоволення фізичних, емоційних, психічних, соціальних та когнітивних потреб» [1, с. 50].

Музикотерапія має велику кількість застосованих у ній композицій за жанрами, стилями, емоційним забарвленням та динамічними характеристиками. Так, «Lo-fi hip-hop» – є піджанром даунтемпо, який є поєднанням хіп-хопу та чілаута. Його назва походить ще з далеких 60-х та 70-х років XX століття, коли особливо активно формувалась рок-культура. В тодішній розквіт жанрового різноманіття не кожен гурт чи виконавець міг дозволити собі якісний студійний запис, що призвело до формування своєї естетики музичних пісень низької якості з присутністю сторонніх звуків. Саме скорочення визначення низької якості (low-fidelity) і стало назвою майбутнього прогресивного жанру lo-fi hip-hop, в якому не останню роль буде відігравати музичне тло з використанням різних, часами неочевидних звуків [4, с. 12].

Вчені [2; 3] вважають, що головний заспокійливий ефект музики lo-fi hip-hop забезпечується не лише рівномірними та не агресивними бітами, але й звуковим супроводом, що допомагає зануритися у атмосферу духовної рівноваги. В цьому випадку ми говоримо про природні звуки (спів пташок, звуки грози, вітру, тріск багаття), ретро (програвання платівок чи касет, уподібнення мелодій до старого звучання) та імітацію життєдіяльності (тихі розмови, фрагменти з фільмів/мультфільмів, звуки рухів, готування тощо).

Ще однією перевагою цього жанру можна вважати впізнаваність оброблених музичних творів, що створює особливий настрій слухачеві. У подібних списках відтворення зібрані найрізноманітніші твори будь-якого направлення: музичний супровід з ігор та фільмів, обробка вже знайомих пісень (найпопулярнішими є pop, k-pop, jazz та blues). Це можна обґрунтувати потребою авдиторії цього жанру у вже знайомих музичних мотивах, що надає будь-якій обстановці «домашнього» та затишного настрою.

Лікувальні властивості lo-fi hip-hop музикотерапії доведено під час пандемії COVID-19, яка сколихнула весь світ на початку 2020 року. Постійно супроводжуючий страх, самотність, обмеження у пересуванні та соціальному функціонуванні й повна невідомість майбутнього значно погіршила загальне психологічне благополуччя суспільства. Lo-fi hip-

hop став чудовим заспокійливим інструментом, що дозволяв не тільки продуктивно та натхненно виконувати домашні завдання, але й супроводжував у рутинній діяльності, відмежовуючи людину від вже звичних тривожності та смутку.

Також позитивних результатів у реабілітації дітей, які постражали внаслідок воєнних дій має використання lo-fi hip-hop музикотерапії. Особливо цінується звук дощу. У більшості композицій саме цей ефект створює обстановку затишку та розслаблення, що дозволяє дітям заспокоїтись. Комфортність такого сприйняття ґрунтується на спостереженні, що більша частина людей краще спить та відпочиваю під час дощу. Такі підсвідомі асоціації при прослуховуванні допомагають дітям зменшити тривожність та напругу, більш натхненно та творчо підійти до необхідних завдань.

Отже, lo-fi hip-hop як музичний жанр здобув прихильність завдяки спокійним та згладженим бітам, впізнаваним мелодіям та елементами звукового супроводу, що створювали слухачеві особливу атмосферу. Ефективність використання цього музичного напрямку ґрунтується на особливості побудови самої композиції, яка сприяє зняттю напруги та створення натхненного настрою, а також впізнаваності використаних мелодій, що формують у слухача асоціації та емоції, необхідні для стабілізації психічного стану.

Література

1. Dodrzyńska E., Cesarz H., Rymaszewska J., Kiejna A. Music Therapy - History, definitions and application. Archives of Psychiatry and Psychotherapy 8(1), 2006 march, с. 52
2. McGilchrist S. Music 'releases mood-enhancing chemical in the brain'. URL: https://www.bbc.com/news/health-12135590 (дата звернення: 04.07.2022)
3. Seppala T. The science behind the 'beats to study to' craze. URL: https://www.engadget.com/2018-07-23-the-science-behind-beats-to-study-to (дата звернення: 23.06.2022)
4. Wang J. Lofi hip-hop radio: beats to relax/study to. The Word, vol.1, №1, spring 2020, с. 14.

ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИМІРИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ: ПРОБЛЕМА ЦІЛІСНОСТІ ТА ТРАНСЦЕНДУВАННЯ

Сучасний світ постає перед нами як такий, що крок за кроком перетворюється на світ матеріальних цінностей, у якому відбувається поступове згасання духовності людини, цілих народів. Сучасна людина досить часто навіть не замислюється над тим, що чекає її у майбутньому – не ставить перед собою запитання: чому ми опинилися в ситуації глобальних катастроф? Чому втратили здатність порозуміння не лише на міжкультурному рівні, але й на рівні міжособистісному. Як наслідок, відбувається духовне виснаження людства. Тому не випадково криза суспільства стає дедалі більше актуальною в центрі уваги сучасної філософії.

На перший план виступає нове філософське мислення, яке набуває глобального поширення насамперед тому, що дає нам сучасні відповіді на одвічні екзистенційно-філософські питання: що є навколишній світ? Хто ми є у цьому світі? Сучасна філософія містить у собі широкий спектр проблем і підходів до їх вирішення, нагальні проблеми буття, серед яких особливе місце посідає проблема людини в її ставленні до Іншого.

Філософська антропологія висловлює переконання в тому, що можливість духовних вимірів людського буття зумовлена фундаментальною відкритістю буття людини й водночас притаманною йому тенденцією до цілісності. Відкритість його здійснюється шляхом постійного трансцендування людини до того, що безпосередньо виходить за межі її буття; цілісність – шляхом віднайдення себе у процесі трансцендування. На шляху до трансцендентного людина зустрічається з чимось спорідненим з її власним буттям. Це – буття іншої людини, адже, дійсне людське буття здійснюється саме як співбуття.

Обрана тема є актуальною для сьогодення. Справа у тому, що філософська думка продовжує шукати все нові й нові підходи до вирішення проблем сучасного суспільства. І великий внесок в цю справу напрямку робить сучасна феноменологічна філософія. Вона наполягає на тому, що людина є людиною, насамперед, як така, що співіснує з іншими людьми. Людина має звернутися до того, хто знаходиться перед нею, але не як до об'єкта, а до того, що являє собою цілий світ, який змінює її саму. В цьому випадку людина вже не є егоцентричною істотою, якою вона поставала у філософії раніше. Вона постає як така, що не існує без взаємин з Іншим. І цей зв'язок не є об'єктивним; у нього інша сутність: Я ставиться до Іншого як до суб'єкта.

Не зайве нагадати, що традиційні спекулятивні шляхи осягнення людського буття, на думку сучасних мислителів, приречені на невдачу тому, що вони розглядають людське буття в межах суб'єкт-об'єктного відношення, ігноруючи при цьому його екзистенційні виміри. З погляду екзистенційної філософії, людині сьогодні здається, що вона живе наприкінці якоїсь епохи, й усе краще залишилося вже в минулому. Наївна віра часів Просвітництва та оптимістичного XIX століття в наближення чудового майбутнього заступила місце жаху перед безоднею, від якої немає жодного порятунку: якийсь несподіваний страх перед життям є лиховісним супутником сучасної людини. Великий крок у пошуку нових підходів щодо проблем сучасного суспільства роблять саме представники феноменології, екзистенціалізму, які створили підґрунтя для розвитку філософії діалогу, а надалі і філософії Іншого.

Отже, проблема Іншого є для сучасності особливо актуальною. Вперше вона постає як проблема у феноменологічній філософії Е. Гусерля. Але потрібно зауважити, що надалі розуміння цієї проблеми не лише поглиблювалося, але й істотно змінювалось. Справа в

тому, що сьогодні людина зовсім не та, якою вона була описана, наприклад, екзистенціалістами. І розуміння взаємовідносин Я та Іншого суттєво змінилося у філософському дискурсі. Для екзистенціалістів було характерно «розглядати» людину в ракурсі її внутрішнього самопочуття в складних перипетіях буття. І як би складно не був організований світ навколо людини, вона, на думку екзистенціалістів, знаходить центр власного самоствердження в собі самій, покладаючись на знайдені нею самою настанови і принципи. Осмислення людини в наш час йде шляхом «винесення» її за межі власного світу. Вона стає ніби зовнішньою самій собі. Звідси виникають нові проблеми, і важливішою з них є проблематичність існування людини у суспільстві, окремої культури серед інших культур, тобто постає питання можливості діалогу як міжособистісного так і міжкультурного.

Таким чином, актуальність проблеми розуміння та визнання Іншого для сучасної культури обумовлена рядом факторів. По-перше, це загострення етнічних, релігійних та інших культурних конфліктів, тенденція до посилення нетерпимості до всякого роду інакшості. По-друге, плюралізація форм буття є передумовою подолання традиційних підходів до вивчення проблеми.

Хто такий Інший? Справа в тому, що всі ми живемо серед людей, але сама фізична присутність Іншого в житті кожного з нас не завжди являє собою суттєву проблему. Ми живемо в оточенні Інших, яких бачимо, відчуваємо, чуємо, вступаємо з ними в контакт, але як Інших їх не вирізняємо. Кожен виконує свою роль за певним сценарієм, де кожному відводиться певне місце. Побачити людину як людину особливу, як Іншого, що виходить за межі своєї ролі, можливо за умови, що рамки цієї ролі будуть розбиті певним індивідуально-неповторним жестом. Для того, щоб побачити людину як Іншого, потрібний ще один Інший. Лише у справжньому діалозі з Іншим людина може відкритися як особистість. І тільки в діалозі людина здатна прийняти і не обмежити Іншого. Хоча буттю людини з людиною загрожують непорозуміння, але, водночас, буття без Іншого взагалі не може відбуватись. Інший для нас – це важке випробування, але він необхідний нам. Наша екзистенція передумовлює існування Іншого, і навпаки. Якщо у наших стосунках з Іншим присутнє непорозуміння, в результаті цього відбувається виснаження і одного, й іншого, їхні душі спустошуються, і як результат – припиняється самореалізація індивідів. Саме тоді Інший дійсно постає як проблема. Виникає завдання знайти можливі шляхи сприйняття і зрозуміння Іншого, але таким чином, щоб це не було знищенням людини в її унікальній позиції та долі. Потрібно зробити навіть більше, а саме – зрозуміти Іншого як можливість подальшого буття і розвитку людини.

Отже, дослідження проблеми Іншого дозволяє зануритись в глибини реалізації людських відносин, самореалізації людини як людини.

ЛАЧИНЯН Ліліт Лачинівна,
доцент кафедри психології імені академіка Мкртича Мазманяна, кандидат психологічних наук, Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абов'яна (м. Єреван, Вірменія)
САРГСЯН Левон Кароєвич,
завідувач кафедри психології імені академіка Мкртича Мазманяна, кандидат психологічних наук, Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абов'яна (м. Єреван, Вірменія)

ПРОБЛЕМА ДИТЯЧИХ ГЕНДЕРНИХ УПЕРЕДЖЕНЬ В ПІСЛЯВОЄНІЙ АРМЕНІЇ

У статті представлені психологічні проблеми та особливості гендерної переваги дітей у Вірменії. Обговорюються соціально-психологічні механізми чоловічої переваги у суспільстві. Дослідження показують, що перевага хлопчиків за першої вагітності у Вірменії вдвічі вища, ніж перевага дівчаток, щодо бажання народити не дівчинку, а хлопчика. Розглядається питання ґендерних переваг дітей у повоєнній Вірменії, де виділяються два основні підходи. є сім'ї, які уникають народження сина через побоювання втратити синів на війні та військових діях, а другий тип сімей втратив синів на війні і планує знову народити сина.

Питання переваги статі дитини вважаються однією з основних соціально-психологічних питань у Вірменії, що у епіцентрі безперервних війн. Був час, коли це явище було більш помітним у сільській місцевості країни, сьогодні його можна зустріти повсюди. З давніх-давен продовження свого роду вважалося не менш природною і необхідною вимогою для людини, ніж вгамування голоду і спраги, бо сприяло збереженню свого роду. У нашому суспільстві задля збереження сім'ї, держави, стабільності суспільства, для захисту від ворога завжди була пріоритетною проблема багатодітності, яка часто неправильно оцінювалася, отримуючи звучання «поклоніння хлопчику».

В результаті дослідження, проведеного спільно з Кавказьким центром дослідницьких ресурсів та єреванським офісом Світового банку, зазначається, що наявність «ненароджених дівчаток» у Вірменії стала симптомом гендерної нерівності в країні. Крім існуючих стереотипів, на кількість абортів за ознакою статі впливають і економічні проблеми країни. Що більше соціальних проблем, то менше дітей. А за наявності лише однієї дитини більшість батьків віддають перевагу хлопчику.

Перевага хлопчиків нашій країні обумовлена наступним:
- турбота про літніх батьків (матеріальна допомога, спільне проживання);
- хлопчики знаходять ефективніші рішення побутових проблем, ніж дівчатка;
- дівчатка часто сприймаються як джерело занепокоєння (за їх життям важко стежити, їхнє виховання дорожче, а майбутнє викликає тривогу) [2].

У деяких дослідженнях переваги дитини чоловічої статі у Вірменії пояснюють причини деяких переваг народження дитини чоловічої статі у суспільстві, як причини переваги дитини чоловічої статі. Вони є: турбота про батьків похилого віку (фізичний догляд, матеріальне благополуччя людей похилого віку, потреба у спілкуванні, почуття потреби, участі), репродукція, передача спадковості, захист батьківщини, сім'ї, будинку, фізична та фінансово-економічна підтримка батьків, організація похорону батьків після смерті, реалізація, честь, гордість [1, с.256-257].

Дослідження показують, що перевага хлопчиків під час першої вагітності у Вірменії вдвічі вища, ніж перевага дівчаток. Перевага хлопчика зумовлена бажанням народити хлопчика, а не мати дівчинки. За результатами опитування 2021 року про поширеність та

причини дискримінації за статевою ознакою близько 60% опитаних жінок, які заявили, що перевага хлопчика в першу чергу пов'язана з тим, що хлопчик є продовженням роду, близько 1/3 сказали, що хлопчик є спадкоємцем майна, а 17 % сказали, що хлопчик є захисником Батьківщини. Більшість респондентів уникають бачити хлопчиків у місії захисника Батьківщини, що ми пояснюємо страхом програшу, загрозою нових воєн (остання відбулася у вересні 2022 р., забравши життя кількох сотень юнаків).

Загалом перевага хлопчика є як у сім'ї, так і у оточення. Так, результати дослідження Фонду ООН в галузі народонаселення свідчать про те, що кількість людей, які віддають перевагу хлопчикам серед жінок (59,3%), приблизно в десять разів перевищує кількість людей, які віддають перевагу дівчаткам (5,6%), 35,1% опитаних заявляють, що стать дитини не має значення для оточуючих. На думку більшості опитаних жінок у сільській місцевості (70,4%), перевага у своєму оточенні надається хлопчикам, і лише 1,6% вважають, що перевага надається дівчаткам (на думку 28%, стать дитини не має значення, не має значення для довкілля) (3, с. 44-45). Проте кількість дітей у сім'ї залежить від попиту в дітях. Потреба мати дитину розглядається, як потреба людини, як стійка ситуація, важлива та первинна умова існування. Потреба мати дитину є соціально-психологічною характеристикою особистості, але слід наголошувати і про соціально-психологічні явища, заперечуючи біологічну природу цієї потреби.

Водночас неправильно розглядати потребу мати дитину лише як індивідуальну межу. З цього погляду бажання мати дитину може сприйматися, як особистісна мотивація людини. Однак любов до дитини – це лише один із аспектів потреби людини мати дитину. Інша сторона потреби полягає в тому, що індивід хоче реалізувати модель батьківства, яку він собі уявляє, у своїй власній сім'ї. У свою чергу, потреба мати сім'ю та дітей є соціально нав'язуваною потребою. Тим не менш, залежно від умов суспільства та розміру сім'ї, не можна говорити про те, що наявність малодітності чи певної статі в сім'ї обумовлено відсутністю кохання.

Іноді, ігноруючи вплив суспільства, ми вважаємо, що батьки самі вирішують, скільки і якої статі мають бути діти. Це хибна думка, тому що в нашому суспільстві, наприклад, ми називаємо перевагу чоловічої статі «етнічною несвідомою фіксацією на гендері». Що це таке і чим це спричинено? Насамперед важливо говорити про війни, тому що під час них ми в основному втрачали представників чоловічої статі, як, наприклад, масове винищення чоловіків у Геноциді вірмен турками у 1915 році, потім у Другій світовій війні, потім у Арцахській війні. 1990-1994 рр. війні та у постійно розв'язуваних Азербайджаном війнах (2013, 2016, 2020, 2022). У суспільстві ці явища, що викликають нестачу чоловіків, можуть бути причиною виникнення переваги чоловічої статі. Особливо після 44-денної війни в Арцасі у 2020 році, матері понад ста жертв пішли на планову вагітність, щоб знову мати синів. Більшість із них назвали своїх дітей на честь померлих синів.

Як і стать дітей, кількість залежить від соціальної групи, до якої належить пара, історичного ходу та позицій даного суспільства, перенесених ним воєн, депортацій, геноцидів. У деяких джерелах професійної літератури стверджується, що потреба мати дітей визначається двома рушійними силами: значимістю дитини, процесом її виховання та проявом батьківського кохання [5; 6]. Вплив соціальних та індивідуальних факторів на потребу мати дитину визначає психологічні труднощі вияву даної потреби. Любов до дитини – це, з одного боку, прагнення відповідати кількісним і якісним нормам сім'ї, з другого – діалектична взаємозумовленість явищ. Здатність любити проявляється у молодому віці і зберігається до старості. Говорячи про любов до дитини, слід також відзначити, з якими труднощами стикається індивід, якщо вона не в змозі задовольнити цю вимогу. Незадоволена потреба завжди веде до дисгармонії, внутрішньої неврівноваженості особистості, комплексу неповноцінності та ін. А з якими труднощами стикається індивідуум, коли він не має дітей, кількість яких не відповідає його бажанням, або коли він втрачає синів на війні? І навпаки, що отримує індивід, коли він виконує вимогу мати

дитину? Слід зазначити, що у сім'ї насамперед забезпечують соціально-психологічну мотиваційну сферу сім'ї. Дитина у ній сприймається як як працю, як приємна реальність, а й як спадкоємець господарства, де ми знову орієнтуємося на дітей чоловічої статі, ідею підтримки батьків у старості. Так, слід зазначити, що в нашому суспільстві велика увага приділяється дитині чоловічої статі, як носію імені померлого батька, народження якого допоможе неповним дітям подолати проблеми, які у них колись були з батьком, а також для захисту їх від супротивника у прикордонній зоні та під час війн, з метою безпеки. В результаті ми, схоже, ігноруємо роль та значення дівчаток. З цією проблемою ми стикаємося і в Ю.П.Погосян, який у психологічному аналізі вірменського етносу пише: «Батько був правителем у вірменській сім'ї. Він мав командувати, а його дружина та діти мали підкорятися. Дівчина була другорядною зайвою персоною в будинку. вона належала до чужої сім'ї і батько мав право одружуватися з дівчиною, не питаючи її волі» [4, с. 447-448].

Якщо в наших аналізах залишатися тільки теоретично і не дивитися на реальні явища в суспільстві, то можна сказати, так, дівчата в нашій країні обділені увагою, культ хлопчика в нашій країні очевидний. Значення бажання мати дітей полягає в тому, що воно необхідне для продовження роду, а основною соціально-психологічною функцією є вдосконалення себе як особистості, прагнення розвинути зі своєї дитини хорошу людину, собі подібну, яка матиме кращі якості як сенс життя та існування батьків. Через них реалізується функція самореалізації особистості батьків. Діти необхідні фортеці, щастя та цілісності сім'ї. Вони надають гармонії подружнього життя. Народження та виховання дитини залежить від кожного і є найбезпечнішим способом матеріалізувати репродуктивну фазу жінки та чоловіка. Сприяє інтеграції подружніх відносин, розвитку емоційних зв'язків у сім'ї.

У той самий час дитина є істотою, дає найбільш вдячний внесок людських якостей. Роль суспільства у формуванні потреби мати дитину полягає у підготовці людини до майбутнього материнства чи батьківства. Воно також зумовлює кількість дітей. Найчастіше кількість дітей у сім'ї визначається низкою соціально-економічних проблем, які багато батьків просто ігнорують та стикаються з цими труднощами. З цього погляду у суспільстві можна спостерігати закономірність. Є багато сімей, де число дітей чотири, п'ять і більше, і дуже часто це число не визначається статтю дітей. Отже, якщо ми говоримо, що в суспільстві існує проблема переваги хлопчика і що в наших сім'ях пріоритетною вважається дитина чоловічої статі, то ми повинні також згадати, що в тих самих сім'ях у нас троє, четверо, п'ять і більше дівчат одночасно. Тому не варто маніпулювати точкою зору, що в нашому суспільстві немає бажання мати дівчаток. У той же час так, у наших сім'ях є ряд інщих явищ, конфліктів, аж до розлучень через те, що першою дитиною в сім'ї може бути дівчинка, що у пари немає хлопчика, або що є бажання мати одного або декількох дітей. З цього погляду реалії, що панують у сім'ї, є огидними явищами, про які ми чудово розуміємо, що не так для подружжя важливо, наприклад, народження первістка, як для старшого покоління, які відіграють головну роль у житті молодого подружжя.

Для запобігання цим та подібним проблемам ми особливо наголошуємо на необхідності психологічного консультування молоді, подружніх пар, які готуються до шлюбу, та молодят з питань сім'ї, подружніх стосунків та планування дітей. Ми переконані, що реалізація таких програм у нашому суспільстві значною мірою сприятиме правильному розумінню перелічених вище питань. Незважаючи на те, що центри психологічної служби проводять таку роботу, ми пропонуємо органам територіального управління тримати в центрі уваги необхідність реалізації таких програм для формування здорового суспільства.

Література

1. Гаргрцян Л. 2014. Причини переваги дитини чоловічої статі у Вірменії. стор 256-257. Виклики сьогодення. філософські та психологічні проблеми. Збірник матеріалів міжнародної конференції, присвяченої 95-річчю ЄГУ та 50-річчю факультету філософії та психології ЄГУ. – С.: Видавництво ЄГУ, 492 с.

2. Як урятувати «ненароджених дівчаток» у Вірменії? дослідницька робота: http://womennet.am/selevtive-abortion/ (28.08.2022)
3. Осипов В. 2011. Гендерна рівність у Вірменії. Сприйнята потреба чи нав'язана умовність?, Haigazian Armenological Review, 32, 209-227.
4. Погосян Ю.П. 1958. Введення у вірменську психологію. Друкарня СААК - МЕСРОП, Каїр, 943 с.
5. Психологія та психоаналіз вагітності. Хрестоматія. – Самара. Видавничий Дім Бахра-М, 2013. - 784 с.
6. Шахназарян Г., Ованісян С. Систематичні та культурні причини абортів за ознакою статі у Вірменії: http://www.ysu.am/files/The%20Systematic%20and%20Cultural%20CausesSex-selective%20abortions_ARM.pdf (25.08 2022)
7. Філіппова Г.Г. 2002. Психологія материнства. М: Інститут психотерапії. 240 с.

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МИСЛЕННЯ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ

Сучасний світ, який зазнає постійних трансформацій, вимагає і від людини постійних змін. Людина XXI століття – це особистість, яка постійно розвивається, вдосконалюється, працює над власним психологічним, емоційним та науковим рівнем. Самовдосконалення стало головним принципом сучасної «філософії людини». Одне із провідних місць у вдосконаленні посідає розвиток мисленевої системи особистості. Мислення якщо ми хочемо, що б воно було логічним, критичними та продуктивним потребує постійних тренувань та розвитку.

Розглядаючи проблему критичного мислення необхідно визначитися з категорією мислення. Мислення – це філософський термін, який визначається через дві категорії мислення: абстрактне (тобто як вища форма активного відображення реальності та дійсності, яке ґрунтується на чуттєвому пізнання) та вербалізоване (тобто таке, яке знаходить своє матеріальне втілення в природній мові людини). Ціль мисленевої діяльності постає як усвідомлене, опосередковане і узагальнене пізнання людиною всіх взаємозв'язків, які існують між людьми, між предметами, явищами і світом. В мисленні виникають та формуються пізнавальні особливості людини, які можуть привести до конструювання задач і їх рішення, як на теоретичному, так і на рівні практичному, можливості нашого мислення такі, що люди здатні прогнозувати дії, події, можуть створювати різного рівня системи для власного творчого прояву.

Визначаючись з категорією мислення ми маємо розуміти, що саме мислення – це надскладний процес і його не достатньо для порозуміння, яке може виникнути після інтерпретації шляхом логічних конструктів (поняття, судження, умовивід) та їх причинно-наслідкової взаємодії. Якщо наше мислення здійснюється шляхом адекватного пізнання реальності і шляхом виведення висновків (індукція, дедукція, аналогія), то воно приходить до підтвердження засновків шляхом умовиводу, і тільки тоді, відбувається цей складний процес мислення, який ґрунтується на розумінні. Якщо спростити цю процедуру, то можна сказати, що наше мислення крокує від абстрагування через моделювання до конкретизації, іншими словами наше мислення формується від абстрактного до конкретного, створюючи розуміння навколишньої дійсності. Мислення надзвичайно складна і динамічна система. В його процесі здійснюється постійна багатовекторна взаємодія між такими категоріями, як пояснення та розуміння, абстрагування, моделювання та конкретизація. Також, наше мислення здійснює процес верифікації, постійної інтерпретації, формалізації та ідеалізації. Здійснюючи постійну взаємодію всіх цих елементів та стадій мисленевого аналізу у нашому мисленні формується уявлення, узагальнення, визначення, обґрунтування, заперечення та інше. При цьому чітко працюють споглядання, спрощення, міркування, фальсифікація і звичайно доказовість та аргументованість. Такий надскладний процес роботи нашого мозку і формування в ньому мислення, але попри складність самого конструкту мислення людини ми можемо вдосконалювати кожен із його елементів, саме на це направлене критичне мислення як можливість самовдосконалення розумової діяльності людини.

Критичне мислення можна почати розглядати через визначення Дж. Дьюї, який у своїй роботі «Як ми мислимо?», яка була написана ще на початку XX ст. зазначає, що мислення є активний наполегливий і детальний розгляд будь якого переконання або форми передбачуваного знання в світі основ, які його підтримують, і подальших висновків, до яких воно прагне [1; p. 2,6]. Критичне, наукове мислення, пише Дьюї, передбачає симбіотичний зв'язок між спостереженням і міркуванням. Індуктивний і дедуктивний процеси

переплітаються і вкорінюються в досвіді. Аналізується природа наукового значення або поняття. Ні конкретне, ні абстрактне мислення не є вищим: кожне служить цілям іншого - практичні цілі сліпі без теорії, а теоретизування порожнє без практичних цілей, яким воно служить. Наукове мислення намагається піднятися над емпіричним мисленням, контролюючи наші спостереження і прагнучи оволодіти навколишнім середовищем, дозволяючи майбутньому опинитися під нашим контролем. Емпіричне мислення обмежується тим, що є;

наукове мислення намагається вийти за межі чуттєвості і запитує «що, якщо?». Індуктивний і дедуктивний процеси являють собою єдність протилежних процесів. Індуктивний рух спрямований до обов'язкового принципу; дедуктивний - до його перевірки - підтвердження, спростування, модифікації на основі його здатності інтерпретувати ізольовані деталі в єдиний досвід, зазначає Дж. Дьюї. Оскільки ми здійснюємо кожен з цих процесів у світлі іншого, ми отримуємо дійсне відкриття або перевірене критичне мислення.

Критичне мислення і його інтерпретації змінюються з часом, незмінним залишається лише умова самовдосконалення та постійної роботи над мисленевою діяльністю людини шляхом аналізу, синтезу, сумніву і перевірки всього потоку інформації, який отримує людина. Головним завданням для тих, хто бажає ступити на шлях вдосконалення власного мислення є вимога до себе постійний процес накопичення знань та вміння їх застосовувати в потрібний момент, а також робота над собою та своїм мозком.

Література:

1. Dewey J. How we think. Dover Publications, 1997. - 224 p.
2. Логіка: Навчальний посібник/ С.В. Сторожук, І.М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. – 370 с.
3. Матвієнко І.С. Критичне мислення як «soft skill» сучасної людини. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. Том 13, №2, 2022.

МАРЧЕНКО Інна Олександрівна,
магістр ОПП «Соціальна робота»,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ З РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації передбачає повноваження усіх суб'єктів господарювання, які функціонують у державі. Враховуючи, така система в країні організована відповідно до адміністративного поділу, територіальний принцип є одним з головних в організації та функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. Це свідчить про те, що органи місцевої влади, в першу чергу, мають передбачати як організувати захист громадян в рамках адміністративної території в разі надзвичайної ситуації.

Суб'єкти забезпечення реагування на надзвичайні ситуації несуть відповідальність перед громадськістю, коли йдеться про допомогу в надзвичайних ситуаціях. І навпаки, громадськість виступає одним з найбільших ресурсів під час загрози та появи надзвичайної ситуації, тому має бути долучена до роботи з мінімізації її наслідків. Позиція деяких громадян, а не лише керівництва органів влади, важлива в умовах надзвичайної ситуації. Кожен житель країни має знати про існування та наслідки різних загроз для безпечної життєдіяльності, і в рамках своїх можливостей вживати заходів, направлених на уникнення небезпек, які можуть вплинути на його сім'ю, територіальну громаду, в якій живе. Помилково вважати, що можливості однієї людини в суспільстві доволі малі для того, аби щось зробити, проте коли справа доходить до незначних подій, результати можуть бути достатніми. Надзвичайні ситуації з’являються доволі швидко, тому територіальні громади мають бути готовими до миттєвого протистояння загрозам. Реальність управління надзвичайними ситуаціями в умовах повномасштабної війни є такою, що чим більше випадків появи надзвичайних ситуацій, тим менше ймовірність того, що органи влади зможуть забезпечити необхідне реагування.

Режим надзвичайної ситуації встановлюється органом виконавчої влади у випадку виникнення та в ході ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

У режимі надзвичайної ситуації органи управління проводять:

– оповіщення та збір керівного складу за допомогою стаціонарного та мобільного телефонного зв’язку, організацію чергування відповідальних осіб;

– до працівників доводиться інформація про виникнення надзвичайної ситуації, способи і методи захисту від дії факторів ураження (працюючий персонал інформується через керівників структурних підрозділів);

– вживаються заходи щодо негайного захисту населення за допомогою матеріальних засобів на території відповідної громади (у відповідності до характеру надзвичайної ситуації здійснюються заходи радіаційного, хімічного захисту з використанням засобів індивідуального захисту, медичний захист, укриття в захисних спорудах, евакуаційні заходи);

– перехід органів управління підприємств, установ та організацій на цілодобовий режим роботи;

– визначення комісією з питань надзвичайних ситуацій межі території, на якій виникла надзвичайна ситуація;

– керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації організовуються заходи щодо її локалізації або ліквідації із залученням необхідних сил і засобів;

– штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснюється оцінка обстановки та вживаються заходи, необхідні для надання невідкладної допомоги постраждалим із залученням формувань цивільного захисту, наявних матеріально-технічних та інших ресурсів і запасів;

– приведення, при потребі, у повну готовність формувань цивільного захисту для проведення аварійно-відновлювальних робіт на постраждалих об’єктах;

– забезпечення заходів та дій сил, що беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, першочергового життєзабезпечення постраждалих;

– здійснюється безперервний контроль за розвитком надзвичайної ситуації, станом на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;

– уточняються завдання і порядок взаємодії органів управління військових адміністрацій, підприємств, установ, організацій з аварійно-рятувальними службами та підрозділами, що залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

– створюються необхідні умови для відновлення діяльності постраждалих об'єктів, функціонування комунальних мереж;

– визначається розмір шкоди, заподіяної об’єктам від наслідків надзвичайної ситуації;

– організовується надання необхідної допомоги постраждалим внаслідок НС;

– вивчаються обставини, що склалися, та готується інформація за підпорядкуванням про здійснені заходи щодо реагування на НС та причини її виникнення;

– оперативно доповідають органам місцевого рівня з питань цивільного захисту про розвиток надзвичайної ситуації, заходи, які виконуються і що пов'язані з реагуванням на надзвичайну ситуацію, інформують населення.

У режимі надзвичайного стану вживаються заходи, передбачені Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану». Управління заходами та діями сил цивільного захисту у режимах підвищеної готовності та надзвичайної ситуації (надзвичайного стану) здійснюється з пункту управління, який може бути обладнаний у захисній споруді (протирадіаційне укриття ПРУ).

МЕЛЬНІЧЕНКО Василь Миколайович,
ТОВ «Науково-виробнича компанія "Йодіс"»
(м. Київ, Україна)
СТЕЛЬМАХ Володимир Семенович,
доктор економіки та менеджменту, ТОВ
«Науково-Оздоровче Товариство "Водіс"»
(м. Київ, Україна)
МАКСІН Віктор Іванович,
доктор хімічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
ЛИСЕНКО Тетяна Петрівна,
ТОВ «Науково-виробнича компанія "Йодіс"»
(м. Київ, Україна)

ЙОД ТА ВОДЕНЬ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ ЛЮДИНИ

Мікроелементи відіграють важливу роль у житті. Велике значення має боротьба з їх дефіцитом. Це не тільки залізодефіцитна анемія, яка широко поширена в деяких регіонах країни, а й особливо йододефіцитні захворювання. Йод відноситься до есенціальних елементів, впливає на обмін білків, жирів, вуглеводів, а також контролює баланс процесів синтезу та катаболізму в організмі. Дефіцит йоду та обумовлені ним захворювання щитовидної залози відомі з давніх часів. Найбільш пізнаваним захворюванням є зоб, що характеризується візуальним збільшенням об'єму щитовидної залози. В даний час гіпотиреоз і зоб реєструється у всіх вікових групах, а причиною їх розвитку є неадекватне надходження йоду з їжею. Навіть помірний дефіцит призводить до порушень репродуктивної системи у жінок, таких як підвищення частоти викиднів та мертвонароджень. Дефіцит йоду також є критичним для розвитку плода та новонародженого. Найбільш драматичний прояв йодної недостатності полягає у розвитку неврологічного кретинізму, що виявляється когнітивними. Йод є структурним компонентом гормонів щитовидної залози (тиреоїдних гормонів, ТГ), які визначають активність перебігу практично всіх метаболічних процесів в організмі. ТГ мають широкий спектр дії. Винятково важливе значення ТГ мають для закладення та дозрівання мозку, формування інтелекту, психіки. На ранніх етапах внутрішньоутробного життя під впливом ТГ закладаються та формуються основні церебральні функції. Дефіцит ТГ на будь-якому етапі формування мозку обертається трагедією: мозок зупиняється у розвитку, зазнає дегенеративних змін, які погіршують інтелектуальні та рухові функції у людини. Але і після народження дитини значення ТГ у розвитку її головного мозку та становленні пізнавальних функцій аж ніяк не зменшується; навпаки, ТГ грають дуже значної ролі протягом перших 2–3 років постнатального етапу розвитку. Отже, дефіцит йоду є доведеним чинником ризику порушення розвитку плода. Найважчий наслідок дефіциту йоду в перинатальний період – це ендемічний кретинізм – крайній ступінь затримки розумового та фізичного розвитку. Від дефіциту йоду страждає не лише мозок дитини, а й його слух, зір і мова. А потім зниження інтелектуального потенціалу всього населення.

Надмірне надходження йоду до щитовидної залози призводить до посиленого вироблення вільних радикалів, підвищення рівня оксидативного стресу, ушкодження тироцитів (апоптоз, некроз), підвищення продукції цитокінів, інфільтрації імунними клітинами тканини залози, вироблення аутоантитіл до Tg. Для придушення вільних радикалів потрібні антиоксиданти. Одним з таких оксидантів може бути молекулярний водень.

Водень заповнює зірки і планети і є невід'ємною частиною людського тіла та виробляється в організмі людини головним чином при споживанні сирих овочів і фруктів. Водень не виконує функцію ліків або фармацевтичних препаратів, які є чужорідними для організму людини. Фактично, після багатої на клітковину дієти, наші кишкові бактерії продукують велику кількість газоподібного водню. Водень проникає в кров і створює багато позитивних ефектів. Молекулярний водень (H_2) є нетоксичним газом без кольору, запаху і смаку. Він має унікальну здатність легко долати фізіологічні бар'єри між системою кровообігу і центральною нервовою системою, яку не можуть забезпечити інші антиоксиданти. Молекулярний водень безперешкодно проникає через клітинні мембрани, видаляє токсичні радикали із середини клітин, тим самим покращуючи наше тіло на клітинному рівні. Захисні функції інших антиоксидантів сильно обмежені через їх великі розміри, оскільки їм важко і часто неможливо проникнути в клітини організму. Водень, як активний антиоксидант відрізняється своєю високою проникністю і протягом короткого часу може розповсюджуватися по всьому тілу та проникати в клітинну мембрану в мітохондріях. Завдяки цим властивостям, як показали клінічні дослідження, воднева терапія позитивно впливає на пацієнтів, які мають десять і більше різних захворювань, включаючи цукровий діабет 2 типу, гепатит В і С, церебральну ішемію, ревматоїдний артрит, хворобу Паркінсона. Крім того, водень має здатність покращувати стан життя пацієнтів під час хіміотерапії, ефективно усуваючи побічні ефекти протипухлинних препаратів. На відміну від більшості хімічних препаратів, які зазвичай приходять з побічними ефектами, воднева терапія не має побічних ефектів і допомагає пацієнтам відновлюватися набагато ефективніше і швидше.

Враховуючі вищесказане нами розроблено новий комплексний напій під назвою Водіс на основі якісної води, яка включає в себе біологічно активний йод, в формі «Йодіс-концентрату», і водень (H_2), розчинений в даному водному комплексі. Ми об'єднали в напої «ВОДІС» дію двох кращих природних антиоксидантів - водню і йоду. Мета створення напою «ВОДІС» - полягає в поєднанні в ньому водню і біологічно активного йоду в одному харчовому продукті, що створює ефективний позитивний вплив на пригнічення проблем старіння людського організму і на інші елементи життя.

Численні клінічні дослідження підтвердили позитивний вплив біологічно активного йоду на організм людини і особливо в період протікання вагітності. Завдяки наявності H_2 в напої, окислювально-відновлювальний потенціал (ОВП) приймає негативне значення. Напій корисний всім. Однак існують так звані «групи людей оксидативного ризику», яким даний напій просто необхідний. Напій дуже важливо вживати для підвищення інтелектуальних можливостей і для легкого подолання стресових ситуацій. Нами отримано позитивні офіційні висновки ДУ «Інститут геронтології імені Д.Ф. Чеботарьова» по впливу напою «Водіс» на стан здоров’я людей з метаболічним синдромом (хворих пацієнтів). Необхідно відмітити, що потенційний ринок напоїв «ВОДІС» дуже великий і реальний. Ми, власники технології, розуміємо, що не всі питання вирішені для застосування цього продукту, тому готові співпрацювати по в науковому плані по створенню конкретних цільових продуктів: в офтальмології і косметології, внутрішньовенної терапії, геронтології, гінекології, профілактиці онкологічних захворювань та СНІДу.

МЕЛЬНИЧУК Віта Михайлівна,
магістр ОПП «Соціальна робота», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПОДОЛАННЯ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ

Профілактика залежної поведінки в молодіжному середовищі просто необхідна і актуальна в даний час.

Ризик розвитку алкогольної залежності вище у людей, чиє життя перенасичена стресами (що і спостерігається, зокрема, в молодіжному середовищі). І вище у тих, хто виявляє якості соціального спілкування, властиві «слабкою», емоційно нестійкою особистості.

Інтерактивні форми є різновидом активних методів інформаційної роботи з молоддю, але разом з тим вони виділяються в окремий різновид практики, оскільки вимагають високого рівня як професійної підготовки працівника, так і відповідальності за результати впровадження цих форм у діяльність соціального педагога. Найважливішою проблемою їх застосування є рівень професійної та загальної інформаційної культури.

Серед усіх інтерактивних форм роботи з дітьми та підлітками тренінги розвиваються найбільш динамічно. Ефективністю, конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією та іншим тренінг приваблює всіх його учасників і зацікавлює тих, хто ще не брав у ньому участі.

Завдань, що їх доводиться вирішувати тренерам, теж дуже багато. Це можуть бути тренінги психотерапевтичні, тренінги, спрямовані на самопізнання, пошук сенсу життя, розвиток творчих здібностей, усунення комунікативних проблем. В нашій роботі ми більш детально зупинимось на тренінгових заняттях по профілактиці вживання спиртного підлітками.

Отже, для проведення тренінгового заняття з профілактики вживання підлітками спиртних напоїв необхідно визначити мету, конкретизувати завдання, визначити зміст основних процедур, вибрати відповідні форми, методи, засоби роботи. Оскільки форми та методи профілактики мають різні можливості формування когнітивного, афективного, поведінкового компонентів поведінки підлітка, то одноразове їхнє застосування не забезпечить позитивних результатів. Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв буде ефективною лише при умові систематичного, комплексного використання різних форм, методів, засобів в поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для повноцінної життєдіяльності та самореалізації підлітків.

Для того, щоб успішно і результативно провести тренінгові заняття, потрібно заздалегідь підготувати проект заняття, в якому чітко вказати: тему, сценарій проведення тренінгу, докладний план бесіди, тези лекції, перелік прикладів і ситуацій, що можуть бути використані в тренінгу, зміст практичної частини, роздавальний матеріал, методику проведення занять, методику використання наочності.

Успіх тренінгу залежить від реалізації принципу щирості й відкритості. Головне під час тренінгу – бути відвертими. Інший важливий принцип – конфіденційність усього, що

відбувається, без якої неможливо створити атмосферу психологічної безпеки й саморозкриття. Подробиці проведення заходу не виносяться за межі приміщення. Учасники не бояться, що зміст їхнього спілкування може стати загальновідомим.

Розробка тренінгових занять з профілактики вживання спиртних напоїв в підлітковому віці на даний момент розвитку суспільства особливо доречна. Так як з кожним днем збільшується кількість людей молодого віку, які починають вживати алкоголь.

На нашу думку, профілактика алкогольної залежності і зловживання алкоголем має здійснюватись за комплексно-інтегративним підходом, який є співзвучним з підлітковим алкоголізмом, адже явище полідетерміноване.

Цей підхід виокремлюємо на основі дослідження О. Анісімова, Л. Манчуленко, яке дозволяє через всебічний і глибинний аналіз поетапно виокремити незмінне і проектувати процес будь якого явища задля підвищення ефективності. Незмінним вважаємо провідні фактори, які впливають на формування алкозалежності підлітків – це біологічні, соціально-психологічні і фактор психологічного неблагополуччя. Тому профілактика алкоголізму у підлітковому середовищі повинна передбачати психокорекційні, лікувальні і соціально-педагогічні заходи – бути комплексною з взаємодією суб'єктів цих заходів. Така комплексність дозволить уникнути недоліків кожного підходу з одночасним включенням заходів і методів цих підходів профілактики.

Комплексність профілактики алкоголізму у межах визначеного підходу полягає у:

– фіксуванні різноманітних причин і чинників ризику залучення до вживання дітьми алкоголю;

– організації профілактики в особистісній (формування особистісних якостей зниження ймовірності залучення до зловживання алкоголем) і соціумній (взаємодія інститутів суспільства, які зацікавлені у виявленні позитивних якостей у підлітка, попереджень негативних проявів поведінки, корекція відхилень поведінкових проявів) площинах.

В особистісній площині важливо формувати і розвивати цілеспрямованість, самостійність, уміння володіти своїми емоціями, здатність до самоствердження і самооцінювання.

МОСКАЛЕНКО Дар'я Дмитрівна,
здобувач третього бакалаврського рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Соціальна робота»
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
БОНДАРЕНКО Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК ФАКТОР РУЙНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СІМЕЙНОМУ ВИХОВАННІ

У суспільстві існує стереотипне міркування, що насильство в сім'ї є проблемою лише неблагополучних сімей. Проте насильство характерне для всіх соціальних груп і не залежить від економічного становища сім'ї в цілому.

Питання домашнього насильства є проблемою багатьох суспільних дисциплін, зокрема: соціальної роботи, психології, педагогіки, правового права, охорони здоров'я, соціології. І наслідки подібного соціального явища належать багатьом поколінням.

Проблема попередження домашнього насильства була об'єктом дослідження багатьох вчених, а саме: О. Бандурка, А. Блага, В. Вітвицька, О. Джужа, Л. Завадська, Л. Кормич, Л. Крижна, Н. Лавриненко, І. Лавринчук, К. Левченко, Л. Леонтьєва, Л. Левицький О. Матвієнко, Т. Мельник, Т. Мінка та інших. Однак попри широке коло наукових досліджень у сфері захисту прав людини від насильницьких злочинів, питання термінів «насильство в сім'ї» та «домашнє насилля» залишається дискусійним.

Поширеність домашнього насильства пов'язана з нездатністю жертви контролювати насильство. Частіше за інших жертвами домашнього насильства стають жінки та діти, тобто слабкі особи, які відповідно своїх фізичних даних, не взмозі чинити опір кривднику. Тому сьогодні гостро стоїть потреба у професійній допомозі для постраждалих від домашнього насильства. Своєчасне виявлення домашнього насильства дозволяє розробити та впровадити ефективні заходи попередження та протидії подібного соціального явища у суспільстві.

Мета роботи: дослідити явище домашнього насильства по відношенню до дітей в сім'ях, його причини та наслідки.

Об'єкт дослідження: проблема домашнього насильства по відношенню до дітей у родині.

Задля досягнення поставленої мети було визначено наступні **завдання**:

1. висвітлити теоретичні аспекти дослідження проблеми домашнього насильства по відношенню до дітей в родині;
2. дослідити питання щодо системи попередження домашнього насильства.
3. запропонувати шляхи вдосконалення заходів попередження домашнього насильства.

З метою вирішення поставлених в роботі завдань використовувались наступні методичні засоби:

- аналіз;

- класифікація;
- пояснення;
- узагальнення;

Науково доведено, що той, хто сам зазнав насильства, має «низьку» самооцінку, бажання командувати, домінувати (нав'язує власні цінності та упередження іншим), не може виразити свої потреби та зрозуміти потреби інших. Часто кривдник сприймає свої насильницькі дії як єдиний метод для спілкування – тільки так його чують, поважають, бояться.

Що стосується жертви: це часто трапляється з тими, хто сприймає акт насильства як спосіб отримати любов через біль. Жертви мають проблеми з виставленням меж, не можуть їх відстояти, в їхній простір можна втручатися безкарно. Для них характерні сором, проблеми з почуттям власної гідності. Інколи жертва використовує циклічне насильство з метою власної вигоди, а саме маніпуляційна можливістю використовувати почуття провини кривдника в період затишшя, або спонукати до проявів жалості оточуючих по відношенню до себе.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. Закону «Про домашнє насильство», запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються. Термін «запобігання» у цьому контексті відповідає кримінологічному поняттю «профілактика». Цей напрям охоплює широке коло осіб та реалізується завдяки виховному впливу і просвітництву.

До завдань, які стоять перед суб'єктами у сфері запобігання домашньому насильству, відповідно до законодавства, належать (ст. 18 Закону про домашнє насильство):

1) визначення стану, причин і передумов поширення домашнього насильства;

2) підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства;

3) сприяння розумінню суспільством природи домашнього насильства;

4) формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення домашнього насильства як порушення прав людини;

5) викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

6) заохочення суспільства, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству.

Не менш важливим напрямком протидії домашньому насильству є підвищення рівня обізнаності населення, за допомогою чого може бути досягнуто:

– зміну життєвої позиції, поведінки й переконань, які вважають за норму домашнє насильство, та формування суспільної нетерпимості до будь-яких проявів насильства, зокрема домашнього насильства;

– недопущення того, щоб чоловіки і жінки ставали кривдниками або постраждалими;

– інформування широких верств населення, особливо жертв домашнього насильства, про доступні ресурси та послуги, якими вони можуть скористатись.

З метою виявлення явища домашнього насилля у родинах, та допомоги у його вирішенні і запобіганні, зокрема по відношенню до дітей, було розроблено та поширено опитування. Дане опитування мало за ціль з'ясувати відсоток підлітків вікової категорії 13-

14 років, що страждають від проявів домашнього насилля по відношенню до себе у родині. У опитування взяло учать 55 осіб.

Опитування включало в себе два етапи. Перший етап складався з десяти відкритих запитань, що мали на меті знайомство з респондентом та загальним станом справ у його родині. Другий етап – це одинадцять закритих запитань типу «так/ні», які були націлені на виявлення проявів домашнього насилля до підлітка у родинному колі.

Перший етап. З загальної кількості – 62,5% опитуваних це жінки, 37,5% - чоловіки. В опитуванні взяли участь молоді люди у віці 12 (12,5%), 13 (62,5%), та 14 (25%) років. 100% респондентів на момент проходження опитування навчаються в школі та проживають у повній родині, у 25% випадків це не лише батьки, а також бабусі та дідусі. 62,5% опитуваних оцінюють загальну атмосферу в родині як позитивну (приємну, веселу), ще 25% як нормальну, останні 12,5% - сумною. У питанні «Куди Ви звернетесь у разі насилля по відношенню до Вас або порушення Ваших прав?» - 62,5% опитуваних обрали варіант відповіді «до батьків/друзів», 37,5% обрали варіант «до вчителя», ще 25% обрали варіант «до родичів/медпрацівника», 25% обрали варіант ні до кого не звертатися, та 12,5% респондентів звернулись би до поліції. В запитані «До кого Ви вже звертались?» 87,5% опитуваних ні до кого не звертались або не мали такої нагоди, проте ще 12,5% звертались по допомогу до друзів. В питаннях, що стосувались реакції батьків на погані оцінки у школі або покарання за незадовільну поведінку 90% респондентів казали про лаяння або байдужість зі сторони батьків, а 10% опитуваних згадували про застосування фізичного насилля по відношенню до себе.

Другий етап опитування дав можливість з'ясувати, що 87,5% опитуваних почувають себе повністю захищеним вдома, 75% мають комфортні умови для проживання та навчання. В питанні про обділеність в кишенькових грошах/їжі/одязі 37,5% відповіли «так», ще 37,5% «ні», а 25% зазначили відповіддю «іноді буває». Жодного з респондентів не примушували працювати замість школи, та жодного не залишали голодним з метою покарання. 37,5% зазначили, що до них звертаються образливими або принизливими висловами вдома, а 62,5% говорять, що батьки «відіграються» на них в моменти гніву. 25% опитуваних відчувають, що їхні однолітки мають більш щасливе життя, а ще 25% були свідками сварки з побиттям вдома. На жаль, до 25% респондентів застосовували фізичні покарання, проте жоден з опитуваних не пропускав заняття в школі через фізичні ушкодження.

Підсумовуючи результат другого етапу опитування, ми бачимо прикрі данні - наявність фізичного домашнього насилля по відношенню до підлітків у родинах. Також, присутні образи зі сторони батьків, фізичні та інші покарання чи обмеження. Було виявлено досить високий відсоток жорстокого поводження з дітьми у сім'ях.

Висновок. Метод опитування є одним із першочергових у виявлені факторів руйнування соціально-психологічних засад розвитку особистості в сімейному середовищі. І, на нашу думку, саме опитування як метод моделювання у соціальній роботі, є вкрай необхідним у профілактичній та просвітницькій діяльності щодо запобігання явищу домашнього насильства. Така модель допомагає визначити реальну ситуацію з домашнім насильством серед населення України, та розпочати рух у напрямку протидії даному явищу на всіх суспільно важливих рівнях. Як показують дослідження науковців, більшість жертв домашнього насильства обирають позицію замовчування насильницьких дій по відношенню до них. І така позиція є цілком зрозумілою, на це є безліч причин, серед найрозповсюдженіших – страх за своє життя. Тому дуже важливим є висвітлення цієї теми на рівні суспільства. А впровадження подібних методів роботи як опитування у всіх життєвих сферах неодмінно допоможе своєчасно виявляти випадки жорстокого поводження з дітьми та жінками у родинах, та надавати їм невідкладну кваліфіковану допомогу.

Література

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2229-19.
2. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навчальний посібник / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемировська ; за заг. ред. А. Б. Благої. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 208 с.
3. Насильство в сім'ї. Його прояви, наслідки, захист та профілактика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://dnz317.edu.kh.ua/kabinet_praktichnogo_psihologa/nasiljstvo_v_simi_jogo_proyavi_naslidki_zahist_ta_profilaktika/.

ПОТОПАЛЬСЬКИЙ Анатолій Іванович,
кандидат медичних наук, професор
Інститут молекулярної біології і генетики НАН України (м. Київ, Україна)
Інститут оздоровлення і відродження народів України (м. Київ, Україна)
Центр духовного відродження та оздоровлення людини і довкілля на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ОЗДОРОВЛЕННЯ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ ПРИ БЕЗПЛІДДІ

Проблема збереження української нації різко загострилася в умовах жорстокої російсько-української війни, яку в народі вже назвали нашою Великою Вітчизняною війною. Україна до відновлення своєї державності у 1991році уже кілька десятиліть перебувала в умовах неконтрольованого зменшення чисельності населення, що веде до вимирання нації. Жоден з обраних народом президентів не створив достойних умов для припинення цього ганебного явища серед одного найдревніших народів Європи і світу[1]. Навпаки, в продовж 30 минувших років незавершені і не завжди обґрунтовані реформи освіти, охорони здоров'я та науки посилили цей процес. Ні один з них не очолив національний рух серйозного підвищення народжуваності в Україні і поповнення нації українцями, розсіяних впродовж минулих століть на всіх континентах світу. Це б дало відчутне збільшення кількості корінного українського населення на його етнічній території шляхом переїзду. Якщо врахувати успішний досвід відновлення державності кількох народів світу, особливо єврейського, то вже за життя сучасного покоління українців були б відчутні результати. Тому варто згадати фразу одного з видатних діячів сучасності, письменника Володимира Яворівського: «Що ж ми за народ такий?»!... Понад 60 років тому нами створена і широко рекомендована унікальна авторська система духовного і молекулярно-генетичного оздоровлення людини і збереження довкілля [1, 4]. На базі цієї системи нами розроблена методика (рекомендації) з аналогічною назвою. Вона включає

ДУХОВНИЙ АСПЕКТ: 1) віра в Господа Творця, Господа Ісуса Христа, Господа Святого Духа, Матір Божу, ангелів Божих і всіх святих; 2) дотримання Заповідей Божих і викладеного у Євангелії вчення Ісуса Христа з основними фрагментами Старого Заповіту (навести посилання на всіх Євангелістів) 3) постійні молитви, каяття, Святе Причастя, відвідування святих місць і масових релігійних заходів. Це найскладніший та найефективніший розділ.

ФІЗИЧНИЙ АСПЕКТ передбачає здоровий спосіб життя – харчування, відмова від шкідливих звичок (тютюнопаління, наркоманію, безконтрольне вживання алкоголю, виключення із вжитку нецензурних слів, лайки, проклять, заздрості, лінощів і споживацьких та інших поганих звичок), використання ефективних засобів традиційної і нетрадиційної медицини, лікарських рослин та продуктів їх переробки. Особливо ми рекомендуємо з дитинства і до старості використовувати вказану авторську систему оздоровлення. Вона включає оригінальні авторські препарати амітозин, ізатізон та їх аналоги, рослинні комплекси (1. фіточаї: «Спокій», «Бадьорість», «Ехінацея», 2. 11 фіточаїв під брендом д-ра А.Потопальського, які тривалий час виготовляв Житомирський завод

«Ліктрави» до його продажу іноземній фірмі [4], 3. ефективні продукти переробки авторської оригінальної рослини «Кавбуз Здоров'яга» [2, 3]: Кавбузол, Кавбузсорб, 4. оригінальні ректальні і вагінальні свічки та інше). Використання системи оздоровлення з авторськими комплексами і препаратами при вказаній національній демографічній катастрофі дало видимі відчутні результати у пацієнтів з безпліддям і при належній увазі може оздоровити суспільство.

Серед наших пацієнтів на протязі кількох десятиліть було кілька десятків чоловіків і жінок з тривалим безпліддям при нормальному подружньому життю. Причини безпліддя у чоловіків і недосвідчених жінок в основному викликані зловживаннями безвідповідальними статевими контактами. Після них виникають запалення сечостатевих шляхів, викликаних інфекційними збудниками: урогенітальний хламідіоз, гонорея (гонококи), сифіліс (бліда спірохета), віл-інфекції, герпес-віруси, цитомегаловірус, трихомоніаз, папіломавіруси, мікоплазмоз, уреоплазмоз. В процесі використання нашої системи оздоровлення з певними корективами профільних спеціалістів у більшості пацієнтів відновилася репродуктивна функція і впродовж 1-3 років вони народили здорових нащадків. Однією з частих причин безпліддя є численні захворювання доброякісними і злоякісними пухлинами. Найчастіше серед доброякісних пухлин зустрічаються кісти (полікістози яєчників), поліпи уретри, поліпи шийки і тіла матки, фіброміоми матки, мастопатії. Регулярне оздоровлення дає відчутний результат.

Висновки: Найбільш ефективним виявилося використання нашої системи в оздоровленні пацієнтів з вірусно-мікробними асоціаціями, поліпозами, кістами, фіброміомами і мастопатіями. Ускладнень і неприємних відчуттів при застосуванні методики оздоровлення згідно нашої системи не спостерігалося, що дає можливість рекомендувати її пацієнтам і профільним спеціалістам для ефективного використання.

Література:

1. Дослідження. Творчість. Професійність : зб. із серії «Золотий фонд нації». Українська конфедерація журналістів, Інститут біографічних досліджень, Національні ретинги України. Київ 2012. С. 460-462. URL: https://who-is-who.ua/main/page/nlu12/32/690)
2. Кавбуз Здоров'яга – скарбниця здоров'я, краси і довголіття [А.І. Потопальський, В.Ф. Дрозда, В.А. Кацан, Л.Н. Юркевич, І.І. Воробйова]. Київ: Видавничий дім «Простір», 2019. 200с.
3. Авторське свідоцтво на сорт рослин № 051 Гарбуз кормовий «Кавбуз Здоров'яга»/ Потопальський А.І. – заявка № 99102002 (Свідоцтво про Державну реєстрацію № 05119 -12.02.2003)
4. Колодійчук Є. Де і як лікують рак? К.: «Дія» ЛТД, 2010. 152с.

ОСАДЧЕНКО Інна Іванівна,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної роботи
та реабілітації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО НА СТУДЕНТІВ

Нинішній загальний психоемоційний стан українців, окреслений світовими спеціалістами у сфері психології як стан хронічного стану, спонукає науковців до вивчення окремих аспектів та складників цієї проблеми у різних напрямах професійного спілкування. Так, вплив психоемоційного стану викладачів закладів вищої освіти (далі – ЗВО) на студентів досліджували науковці під керівництвом І. Зязюна, М. Фіцули, М. Сметанського та ін.

Насамперед пам'ятаємо, що майстерність викладача залежить від рівня його психопедагогічної техніки – здатності трансформувати власний зовнішній і внутрішній емоційно-тілесний потенціал у набір психопедагогічних прийомів, керувати своєю поведінкою та впливати на колектив чи особистість. Це означає, що вчитель має у своєму арсеналі як зовнішнє, так і внутрішнє, тому педагогічна техніка поділяється на зовнішню і внутрішню. Внутрішня техніка викладача як уміння справлятися з внутрішніми переживаннями проявляється оптимізмом, впевненістю у собі, браком страху перед студентами, емоційною стриманістю, здатністю швидко знімати емоційну напругу безпосередньо під час уроку, наявністю позитивних вольових якостей, швидкістю психореакції тощо [1]. Звичайно, всі внутрішні показники втілюються в зовнішніх техніках – в самоуправлінні, а саме: тіло (рухи, пластика, міміка, жести, поза), емоції, мова тощо; і в умінні впливати на людину чи колектив через організацію: контактність – здатність, на нашу думку, бути стимулятором стосунків завдяки чесності, відкритості, ненастирливому спілкуванню та створенню психологічного комфорту.

Тому психічне здоров'я викладача слід розглядати, насамперед, як здатність справлятися із власними емоційними станами, створюючи таким чином психологічний комфорт у освітньому процесі ЗВО.

У рамках організованого нами експериментального дослідження ми провели інтерв'ю серед аспірантів (майбутніх викладачів закладів вищої освіти), студентів бакалаврату та магістратури ключовим питанням якого було: «Навіщо викладачу ЗВО вчитися керувати своїм психоемоційним станом?».

Респонденти (в опитуванні брали участь 235 учасників) відповіли, що викладач університету має навчитися керувати своїм психоемоційним станом, щоб:

- сприяти кращому засвоєнню знань студентами, діючи відповідно до відомого постулату: «Ми лише знати, що ми любимо» (42,86 %);
- створювати психічний комфорту спілкування у процесі навчання зі студентами, тим самим стимулюючи потребу в знаннях і реальному спілкуванні (на нашу думку, складова першого аргументу, який наводять респонденти) (34,29 %);
- зберегти психічне здоров'я студентів (20 %) та своє психічне здоров'я (2,85 % – лише один респондент).

Подібні результати ми отримали у процесі анкетування і всласне викладачів ЗВО.

По-перше, як випливає з інтерв'ю, і студенти, і викладачі звикли до догматичних поглядів і теоретичних настанов про те, що викладачі мають, передусім, дбати про здоров'я інших, а не думати про те, що вони виконують організаційну (управлінську) функцію

освітнього процесу у ЗВО, забуваючи, що він – викладач, і від його емоційного стану залежить психологічний комфорт студентів.

Забуваємо і про сумну статистику: порушення, розлади психічного здоров'я викладача стають або причиною передчасного відходу з науково-педагогічної професії, або внаслідок упливу психічного здоров'я на загальний стан фізичного та духовного здоров'я викладача, спонукають виникнення певних захворювань. Ця статистика яскраво проявляється серед молодих спеціалістів. З'являються надокучливі прізвиська викладачів; у розмові один з одним студенти передають «легенди» про те, що викладач спочатку був «нормальним», а тепер «нервує з найменшого приводу» (примітка: цитати – з анкет студентів). Згідно з тією ж статистикою, протягом першого року роботи викладацьку діяльність у ЗВО полишає кожен 10-й новоприбулий викладач, а в закладах загальної середньої освіти – кожен 3-й вчитель (довідка отримана від відповідних відділів кадрів закладів освіти Києва, Луцька, Черкас). За словами колишніх викладачів, причинами були: нездатність справлятися зі своїм емоційним станом, виникнення частих психічних зривів, поява психічної втоми та нездатність встановити позитивний душевний контакт (комфорт) у спілкуванні зі студентами (учнями).

По-друге, за результатами опитування та анкетування студентів можна говорити про порушення та збереження психічного здоров'я однаковою мірою як у викладачів, так і у студентів: якщо викладач приходить на заняття з негативними емоціями, то відомо, що він донесе їх до аудиторії. Таким чином, відбувається не тільки засвоєння знань, а й засвоєння, зараження емоціями (у цьому випадку – негативних).

Ні для кого не секрет: якщо студентам не подобається стиль викладання чи особистість викладача, вони пропустять заняття при першій же можливості. Щоб визначити, наскільки здатність викладача справлятися зі своїм емоційним станом і створювати позитивний психологічний комфорт під час занять впливає на рівень засвоєння студентами знань, нами було запропоновано останнім (за згодою керівництва університету) заповнити анонімні анкети (табл. 1).

Таблиця 1

Анонімна анкета-таблиця оцінювання студентами уміння викладачів керувати своїм психоемоційним станом у процесі занять

Н№	Прізвище вчителя	Уміння викладача керувати своїми емоціями (до 10 балів)	Уміння викладача створювати позитивний психологічний комфорт для студентів (до 10 балів)	Показник вашої відвідуваності занять викладача (до 10 балів)	Показник ваших знань з матеріалу дисципліни (до 10 балів)

Аналіз даних анкет і таблиць показав пряму залежність рівня знань студентів від уміння викладача справлятися з власними емоційними станами та створювати позитивний психологічний комфорт студентами.

Тому створення викладачами психологічного комфорту спілкування у освітньому процесі ЗВО, як результату вміння справлятися з власними емоціями та поведінкою – складовими психічного здоров'я, є одним із пріоритетних завдань педагога вищої школи.

Надалі у дослідженнях варто визначити техніки формування у викладачів уміння саморегулювати свої психоемоційні стани.

Література

1. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За редакцією І. А. Язюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.

СОРОКІН Андрій Анатолійович,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВИСВІТЛЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР МЕЖІ 1980–1990-Х РР. У ПУБЛІКАЦІЇ Б. Є. НАДТОЧІЯ «Я, ТИ, МИ – У ДЗЕРКАЛІ ДЕМОГРАФІЇ»

У контексті демографічних змін в незалежній Україні та характеристики поточного стану їхнього дослідження важливим є вивчення публікацій початку 1990-х рр., де відображено аналіз тогочасних вітчизняних демографічних тенденцій після перепису 1989 р. [5, с. 183]

Мета доповіді – дослідити специфіку розкриття демографічних змін в Українській РСР на межі 1980–1990-х рр. у публікації Б. Є. Надточія «Я, ти, ми – у дзеркалі демографії».

Означена публікація була надрукована у 52-му номері газети Київської міської Ради народних депутатів «Хрещатик» [7, с. 35] від 6 вересня 1991 р. [4] і мала вигляд інтерв'ю начальника Головного управління рівня життя, соціального захисту і демографії Міністерства праці Української РСР Б. Є. Надточія кореспондентові Укрінформу із аналізом поточної демографічної ситуації [4]. В загальному контексті прикметна відсутність згаданої публікації у повідомленні «Сьогодні в номері» [8], що компенсується наявністю в номері газети статті кандидата історичних наук О. Головка «Хто є народ України?» стосовно громадянства України [2] та друком інтерв'ю Б. Є. Надточія в межах окремої рубрики «Проблема чекає вирішення» [4]. Поряд із назвою «Я, ти, ми – у дзеркалі демографії» наявна передмова із обґрунтуванням мети та загальним описом дослідження: «Без урахування тенденцій, що намічаються в демографії, неможливо грамотно будувати економічну політику, вирішувати багато питань розвитку виробництва. Міністерство праці УРСР проаналізувало демографічну ситуацію, яка складається в республіці після Всесоюзного перепису населення 1989 року» [4].

Основний текст інтерв'ю наявний в межах 4-х колонок та 13-ти абзаців [4] із хронологічним охопленням переважно від 1989 р. до літа 1991 р.

У 1-му абзаці інтерв'ю його автор згадав падіння значної кількості показників: «Якщо основні зміни у складі народонаселення зобразити графічно, то, на жаль, після 1989 року багато кривих пішло вниз» [4].

Далі він відзначив зменшення темпів зростання населення впродовж 1990 р. вдвічі порівняно із попереднім періодом [1, с. 30], домінування механічного приросту населення за рахунок імміграції [1, с. 99–100] та скорочення народжуваності нижче рівня простого відтворення населення [4].

В 3-му абзаці згадано руйнівний вплив політичної та економічної кризи [1, с. 84; 6, с. 95–96, 123] поряд зі зменшенням соціальних держвитрат [4].

В 4-му абзаці йшлося про негативні чинники [3, с. 98–99]: ріст цін та інфляцію [3, с. 100–101], дефіцит побутових і спеціалізованих дитячих товарів, житлову проблему та нестачу понад 400 тисяч місць у дошкільних дитячих закладах [4].

5-й абзац містив висновок про згубний вплив названих чинників на народжуваність і дані про дітність родин: однодітні сім'ї становили 50%, дводітні – біля 33,3%, тридітні – 6,4%, з 5-ма й більше дітьми – 0,7% [4].

6-й абзац містить тезу про приріст населення на початку доби перебудови [1, с. 44; 5, с. 59] із падінням ближче до поч. 1990-х рр. та зростанням кількості новонароджених із вадами розвитку [4].

У 7-му абзаці чинником депопуляції названо штучні аборти [5, с. 190], зокрема згадано першість Української РСР в світі щодо них та здійснення 1 млн. штучних абортів у 1990 р. із перевищенням народжень на 1/3 [4].

Надалі у 8-му абзаці окреслено погану екологічну ситуацію [3, с. 115] і роботу на шкідливих виробництвах як чинники погіршення здоров'я жінок [4], в 9-му – зростання дитячої смертності [1, с. 54] насамперед в 11 областях [4], у 10-му – зростання випадків відмов матерів від новонароджених та прийняття до дитячих будинків у 1990 р. 1200 сиріт і дітей без батьківського піклування [4], в 11-му – загальне збільшення кількості родин на 4,7% поряд з їхнім зменшенням у сільській місцевості [4], у 12-му – щорічний розпад 200 тис. родин [6, с. 100] із часткою понад 1/2 дітних та 1/3 молодих поряд зі зростанням повторних шлюбів [4], в 13-му – загальний негативний висновок про виявлені демографічні тенденції в Україні [4].

Отже, досліджена публікація репрезентує як тогочасне урядове бачення демографічних змін в Україні, так і окремі отримані поточні показники.

Література:

1. Гладун О. М. *Нариси з демографічної історії України XX століття : Монографія.* Київ, 2018. 224 с.
2. Головко О. Хто є народ України. *Хрещатик : Газета Київської міської Ради народних депутатів.* 1991. № 52. 6 верес. С. 3–4.
3. Ковпак Л. В. *Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині XX ст. (1945-2000 рр.).* Київ : Інститут історії України, 2003. 250 с.
4. Надточій Б. Є. Я, ти, ми – у дзеркалі демографії. *Хрещатик : Газета Київської міської Ради народних депутатів.* 1991. № 52. 6 верес. С. 5.
5. *Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-політичних процесів.* Київ : АДЕФ-Україна, 2008. 288 с.
6. Слюсар Л. І. *Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність.* Київ, 2021. 180 с.
7. Сорокін А. А. Висвітлення відзначення 125-річчя від дня народження М. Грушевського на сторінках газети Київської міської Ради народних депутатів «Хрещатик». *Громадсько-політична та наукова діяльність М. С. Грушевського в міжнародному вимірі (до 155-річчя від дня народження): зб. наук. праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23 вересня 2021 р.).* С. 35–37.
8. Сьогодні в номері. *Хрещатик : Газета Київської міської Ради народних депутатів.* 1991. № 52. 6 верес. С. 1.

РЕВЕНКО Олександра Сергіївна,
магістр ОПП «Соціально-психологічна реабілітація», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Тверезовська Ніна Трохимівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДІАГНОСТИКА СУЇЦИДАЛЬНИХ ПРОЯВІВ У ПІДЛІТКІВ

Метою проведеного емпіричного дослідження було діагностика суїцидальних проявів за допомогою проективних. Вибірка складалася з учнів 9 і 10 класів загальноосвітньої школи №13 м. Києва: 23 хлопців та 28 дівчат віком 14-16 років. Загальна кількість склала 51 особу. Учням пропонувалось скласти розповіді по картинам ТАТ та виконати тест Сонді та Колірний тест ставлень.

Так, для роботи з особами підліткового віку було обрано для чоловічої та жіночої статі по двадцять картин ТАТ. Проте були виключені картини, що найбільш прямо актуалізують теми сексу та агресії (№12m, №12f, №13mf). Тестування проводилось в письмовій формі.

В результаті застосування ТАТ виявились такі тенденції: загалом за 20 картинами ТАТ хоча б один раз тема самогубства була описана в 35,7% (13 осіб), більше одного разу – 19% (7 осіб). За картинами, спрямованими на виявлення теми самогубства (№14 та №17gf), дана тематика згадується в 23,8% (№14) та 16,7% (№17gf). Картини, які спеціально не спрямовані на виявлення суїцидальності: 3gf – 16, 7%; 9gf – 11,1%; 9bm –8,3%; 6gf, 7gf, 18gf – 5,5%; 11 – 4,7%; 3bm, 13bm – 4,2%; 5, 15, 20 – 2,3%. Отже, найчастіше тема самогубства згадується на картинах 14, 17gf, 3gf, 9gf та 9bm, рідше – 6gf, 7gf, 18gf, 11, 3bm, 13bm. Поодинокі згадування – 5, 15 та 20.

Результати роботи з картинами ТАТ дозволили розробити ряд рекомендацій для подальшого вивчення суїцидальної поведінки: для обстеження групи підлітків з метою виявлення суїцидальних проявів доречно буде використовувати лише ті картини, при описі яких тема самогубства зустрічається часто. Для більш детального та структурованого аналізу розповідей за ТАТ було виділено кілька категорій, що допоможуть під час контент-аналізу створити більш-менш чітку картину уявлення підлітка про самогубство та визначити ставлення до нього.

1. Який тип суїцидальної поведінки: спроба, самогубство, уявлення, роздуми про самогубство, задуми, наміри без їх реалізації.
2. Мотиви самогубства: розчарування, втрата смислу життя, образа, втрата близької людини, зрада, нещасливе кохання, самотність, ізоляція, патріотизм (камікадзе, шахіди, мінери, пілоти, що скоюють самогубство з метою забрати з собою більше ворогів).
3. Ставлення до самогубства: співчуття, осуд, байдужість.
4. Фактори, що утримують від самогубства: відповідальність; батьківські почуття; небажання завдавати болю близьким людям; сподівання на майбутнє; негативне ставлення до самогубства.
5. Висновки зі спроби чи скоєного самогубства.

Остання категорія вводилась з метою виявлення оцінки підлітком явища самогубства. Інколи може зустрічатися звеличення або романтизація суїцидальної

поведінки, часто у героя ніби не існувало іншого вибору (в цьому проявляється особливість мислення підліткового віку: максималізм, романтичність), інтерпретація самогубства як мужнього вчинку, самогубство – як єдиний вихід при зраді, нерозділеному коханні чи втраті кохання. Тобто, необхідно визначити, чим закінчується ситуація. Інколи може виникнути тема самогубства, але герой залишається в живих, або передумує і робить з ситуації правильні висновки (вистрибнув з третього поверху, зламав ногу; думає: і навіщо я зробив таку дурницю?).

Серед загально прийнятих категорій особливу увагу треба звертати на наявність та співвідношення минулого, теперішнього і майбутнього у розповідях за картинами, а також на категорію ідентифікації з героєм. Важливу інформацію може надати виділення категорій «конфлікти» та «потреби». Також, бажано приділити увагу психологічному захисту досліджуваного, що може проявлятись в униканні певної тематики, в дистанціюванні від змісту розповідей (наприклад, локалізація подій у просторовому та часовому віддаленні від актуальної ситуації: в іншій країні, в майбутньому, у вигаданому світі).

Отже, робота з ТАТ довела можливість його використання з метою діагностики суїцидальних проявів в підлітковому віці. Було виділено ряд категорій, що структурують контент-аналіз розповідей за картинами. І саме головне, було виділено ті картини, які найчастіше виявляють суїцидальні прояви, що дозволяє в майбутньому при діагностиці теми самогубства використовувати не всі 30 картин, а лише їх частину, що значно скорочує час тестування та об`єм роботи психолога.

В результаті співбесіди, проведеної з підлітками після тестування ТАТ, більшість із досліджуваних, що отримали значні показники суїцидальності за цим тестом, визнавали наявність у себе в той чи інший період життя думок та уявлень стосовно самогубства, а близько третини заперечували подібні прояви.

ТАТ дозволяє діагностувати зацікавленість підлітка певною тематикою, але самі лише результати тестування не дають можливості встановити джерело інтересу до теми самогубства, наявність у досліджуваного в даний момент суїцидальних проявів і вимагає обов’язкового уточнення цих факторів шляхом подальшого обговорення.

СИДОРКО Віктор Петрович,
заступник директора з навчальної роботи ВСП «Боярський фаховий коледж НУБіП України», кандидат педагогічних наук, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ СТРЕСУ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ

Багатьом з нас здавалось, що стрес може виникати лише у тяжкі робочі будні й його наслідків можна позбутись на вихідних, просто відпочивши.

Проте коли у наші життя прийшла повномасштабна війна, то виявилось, що навіть вільні від роботи дні не допомагають позбутись усіх емоцій, почуттів, а найважливіше – втоми від цього навантаження.

Для того, щоб впоратись з усіма негативними впливами, які принесла повномасштабна війна для нашої психіки, потрібно розуміти, що саме відбувається з організмом за ці місяці хронічного стресу.

Повномасштабна війна виступає стресовим чинником для психіки людини, навіть якщо знаходиться на фоні її буденного життя. Справа в тому, що кожен із нас все одно читає новини, спілкується з іншими людьми, має знайомих, які пішли воювати або змушені були покинути дім через бойові дії.

Навіть такі, здавалося б, незначущі фактори, мають значний вплив на людину. Тому під тиском усіх обставин і постійних емоційних потрясінь, багато з нас матимуть симптоми хронічного стресу, такі як: депресія, підвищена тривожність, розосередженість, демотивація.

Чималий вплив матимуть також зовнішні чинники, які відповідають за комфорт. Так, у нормальних обставинах людина не помічає, скільки їй необхідно задовольнити потреб, щоб почуватися добре.

Однак, коли таку можливість віднімають певні обставини, то це досить яскраво відчувається, несучи негативний вплив на психіку. І навіть тоді коли людина отримає доступ до тих благ, які їй були недоступні певний час, їй потрібно буде більше часу на відновлення.

Як же захистити себе від стресу? Якщо перебування в умовно безпечному місці, тоді варто прослідкувати за рівнем задоволення своїх базових потреб до яких відносимо: гарне харчування, достатній рівень сну, якісний відпочинок.

Таким чином, якщо мінімальні потреби будуть задовільнені, тоді й рівень стресу може трохи знизитися. Крім того, це дасть можливість відчути певну стабільність та власні сили змінити певні обставини.

СИДОРКО Наталія Ярославівна,
методист ВСП «Боярський фаховий коледж НУБіП України», викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
(м. Київ, Україна)

ЗБАЛАНСОВАНЕ ХАРЧУВАННЯ – ЗАХИСТ ВІД СТРЕСУ

Не викликає сумнівів завдання шкоди здоров'ю – як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі – щоденний стрес. Так, хронічний стрес впливає на наше фізичне та емоційне здоров'я, що своєю чергою може збільшити ризики виникнення серцево-судинних захворювань та депресії.

Відчуття стресу цілком природно змушує шукати полегшення, намагатися відновити рівновагу тіла та розуму. Існує багато простих способів, які можна застосувати, щоб допомогти краще контролювати рівень стресу. Однак, якщо відчуття пригнічення триває понад 2-3 тижні, або важко впоратися з емоціями самотужки, необхідно звернутися до лікаря.

Як же можна справитися із стресом? Збалансована і здорова дієта допомагає тілу впоратися з фізіологічними змінами, що спричинені стресом. Необхідно: вибирати цілі, натуральні продукти і забезпечте мінімум п'ять порцій некрохмалистих овочів на день; надавати перевагу різнокольоровим овочам та фруктам, адже вони містять різноманітні вітаміни, мінерали, антиоксиданти та інші корисні речовини.

День бажано починати зі збалансованого сніданку. При цьому необхідно уникати солодких каш, випічки, занадто великої кількості кофеїну.

Звичайно, необхідно надати перевагу білку. При хронічному стресі організм має підвищену потребу в ньому, яка оцінюється в 0,7-1,8 г на кг маси тіла на добу. Також білок допомагає уповільнити викид цукру в кров. Якщо білка недостатньо, може виникнути дефіцит поживних речовин, які відіграють важливу роль як у настрої, так і роботі мозку. Необхідно вибирати нежирне м'ясо, курку, індичку, рибу (лосось, сардини, тунець), яйця, боби, сочевицю, тофу, нут, горіхи, насіння.

Складні вуглеводи спонукають мозок виробляти більше серотоніну, так званий «гормон щастя». Хороший вибір – це цільнозерновий хліб, паста, сухі сніданки, вівсяна каша. Складні вуглеводи можуть допомогти відчути баланс, стабілізуючи рівень цукру в крові.

Проте необхідно уникати простих вуглеводів (солодощі, газована вода), тому що вони швидко перетравлюються. Це призводить до сплеску рівня серотоніну. Але це триває недовго, а високий рівень цукру в крові з часом може призвести до негативних наслідків.

Які ж продукти допомагають подолати стрес?

Трав'яний чай сприяє відчуттю тепла та спокою. Іноді саме відчуття, які викликають їжа чи напої, а не їх поживні речовини, допомагають зменшити стрес. Випити чашку теплого чаю – це один із способів заспокоїтися.

Вживання теплої їжі чи теплого напою посилює відчуття «теплоти», комфорту. Споживання теплого напою має заспокійливий ефект, незалежно від смаку. Деякі трави, такі як лаванда і ромашка, мають розслаблювальну дію на нервову систему та ефект релаксу.

Пробіотичні та ферментовані продукти допомагають підтримувати баланс бактерій у травній системі. Це важливо для зниження стресу, оскільки один з ключових антистресових гормонів – серотонін, що підвищує настрій, виробляється у кишківнику.

Ферментовані продукти (грецький йогурт, комбуча, квашена капуста) допомагають зменшити стрес і тривогу, сприяючи здоров'ю кишечника.

Магній (зелені листові овочі, лосось, темний шоколад) допомагає заснути, зменшує тривожність. Магній міститься в різних продуктах: тощо.

Дослідження показують кореляцію між дефіцитом вітаміну D (молочні продукти, сир, яйця, жирна риба) і стресом. Низький рівень вітаміну D частіше зустрічається у людей, які страждають від стресу, тривоги та депресії. Вітамін Д необхідний для правильної роботи імунної системи. Також він відіграє важливу роль у психічному здоров'ї та регуляції

Мангольд – це листовий зелений овоч, багатий поживними речовинами, що допомагають боротися зі стресом. Всього 1 склянка (175 грам) вареного мангольду містить 36% рекомендованої денної норми споживання магнію. Низький рівень цього мінералу пов'язаний із такими станами, як занепокоєння та панічні атаки. Крім того, хронічний стрес може виснажувати запаси магнію в організмі, що робить цей мінерал особливо важливим, коли ви відчуваєте стрес.

Батат або солодка картопля – це повноцінний продукт, який є відмінним вибором вуглеводів, містить вітамін С та калій, які важливі для реакції організму на стрес.

Артишоки є концентрованим джерелом клітковини, яка живить дружні бактерії у кишківнику.

Яйця насичені вітамінами, мінералами, амінокислотами, антиоксидантами, необхідними для здорової реакції на стрес. Цілі яйця особливо багаті холіном, що відіграє важливу роль у здоров'ї мозку і може захищати від стресу. Дослідження на тваринах відзначають, що добавки холіну можуть допомогти реагувати на стрес і підвищити настрій

Молюски, до яких належать мідії та устриці, мають високий вміст амінокислот, зокрема, таурину, що необхідний для вироблення нейромедіаторів, регулюючий реакцію організму на стрес.

Петрушка насичена антиоксидантами – сполуками, які нейтралізують нестабільні молекули, так звані вільні радикали, і таким чином захищають від окисного стресу. Окислювальний стрес пов'язаний з багатьма захворюваннями, включно депресію та тривогу.

Часник містить багато сполук сірки, які сприяють підвищенню рівня глутатіону. Цей антиоксидант є частиною першої лінії захисту організму від стресу. Дослідження на тваринах показують, що часник допомагає боротися зі стресом і зменшує симптоми тривоги.

Насіння соняшнику є джерелом вітаміну Е. Цей жиророзчинний вітамін діє як потужний антиоксидант, що є необхідний для психічного здоров'я. Низьке споживання вітаміну Е пов'язане зі зміною настрою та депресією.

Овочі хрестоцвітних, такі як броколі, є одними з найбільш концентрованих харчових джерел деяких поживних речовин, включаючи магній, вітамін С, В6, В9, які, як було доведено, борються з симптомами депресії.

Нут насичений вітамінами і мінералами, які борються зі стресом, включаючи магній, калій, вітаміни групи В, цинк, селен, марганець і мідь. Ці смачні бобові також багаті L-триптофаном, який необхідний організму для вироблення нейромедіаторів, що регулюють настрій.

Полуниця, смородина, апельсини, грепфрукти містять вітамін С, який допомагає боротися зі стресом, знижувати рівень гормонів стресу, одночасно зміцнюючи імунну систему.

Занадто мало магнію може викликати головний біль і втому, посилюючи наслідки стресу. Одна склянка шпинату допоможе вам запастися магнієм.

Склянка теплого молока перед сном має розслаблюючий вплив на організм. Так, кальцій може допомогти м'язам розслабитися, полегшує тривожність і перепади настрою у жінок.

Багата флавоноїдами й антиоксидантами чорниця, допоможе зменшити запалення, пов'язане зі стресом, захистити від пошкодження клітини. Вживання багатих флавоноїдами продуктів, може захистити від депресії та підвищити настрій.

Оскільки клітковина також може підтримувати здоровий мікробіом кишечника, бажано використовувати продукти з високим вмістом клітковини, включаючи цільне жито,

пшеницю, гречку, коричневий рис, зелений горошок, ягоди, мигдаль, фісташки, насіння льону, кунжуту, капусту і броколі. Продукти, багаті клітковиною, балансують рівень цукру в крові, попереджають стрибки рівня інсуліну.

Нездорова їжа, із низьким вмістом поживних речовин і високою калорійністю, зазвичай містить речовини, які викликають додаткові проблеми, із якими ваше тіло має боротися. Нездоровий спосіб харчування може призвести до різкого зростання рівня стресу і потенційно збільшити ризик проблем зі здоров'ям у майбутньому.

СЛОБОДЯНЮК Наталія Михайлівна,
в. о. завідувача кафедри технології м'ясних, рибних та морепродуктів, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗБАЛАНСОВАНЕ І ПОЖИВНЕ ХАРЧУВАННЯ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Стрес, який довгий час супроводжує українців, негативно впливає на наш організм, знижуючи його сили. При цьому раціон харчування в період військових дій повинен бути збалансованим і поживним з метою зниження стресу й надання сил організму.

Так, лікарі доводять, що від харчування залежить психоемоційний стан, витривалість і стресостійкість, а також загальне здоров'я (рис. 1).

Рис. 1. Залежність психоемоційного стану, витривалості, стресостійкості від харчування

Необхідність здорового, збалансованого харчування в житті людини зрозуміли ще в період античності. Так, давньогрецький лікар Гіппократ писав: «Ваша їжа повинна бути ліками, а ваші ліки повинні бути їжею». Раціональне харчування забезпечує енергією, допомагає підтримати здорову вагу, уникнути найрізноманітніших хвороб, а також довше залишатися молодим та здоровим.

З метою утримання психологічної рівноваги необхідно вживати: магній (гарбузове насіння, мигдаль, шпинат, кеш'ю, арахіс); цинк (печінка, м'ясо птиці, гарбузове насіння); корисні мікроорганізми (кефір, йогурти, квашена капуста, помідори, огірки); вітаміни групи В (печінка, риба, яйця, молочні продукти, цільнозернові, зелені горошок); омега-3 (печінка тріски).

Центр громадського здоров'я рекомендує включити такі продукти: готові до вживання м'ясні або рибні консерви, консервовані овочі, фрукти, ягоди; батончики (білкові, злакові, фруктові); пластівці, гранола, хлібці; арахісове масло; сушені фрукти, ягоди; консервовані соки; пастеризоване молоко; горіх; дитяче харчування (за потребою).

Отже, здорове харчування – це більше, ніж продукти, які споживаємо. Це також те, де, коли, чому і як їмо.

Необхідно звернути увагу на свої харчові звички: на прийом їжі потрібно виділяти час та їсти «вдумливо». А коли навчимось слідкувати за собою (коли голодні, а коли ситі) – не будемо переїдати.

Готуйте частіше. Адже домашня їжа завжди краща за їжу швидкого приготування, а також є впевненість в продуктах, їх свіжості. Бажано залучати членів сім’ї до планування та приготування їжі. По-перше, це гарний спосіб провести час разом, а по-друге, це допомагає більше цінити один одного.

Дуже важливо вміти насолоджуватись їжею. Культура та традиції харчування можуть бути частиною здорового харчування. Коли ви споживаєте їжу з іншими, влаштовуєте спільні трапези, тим самим відбувається отримання задоволення від спілкування.

Таким чином, під час війни, коли наш організм переживає величезний рівень стресу, вкрай важливо підтримувати його сили за допомогою збалансованого раціону.

СПІВАК Микола Якович,
доктор біологічних наук професор, Інститут мікробіології НАН України
(м. Київ, Україна)
КАПЛУНЕНКО Володимир Георгійович,
доктор технічних наук, старший науковий співробітник, ТОВ Наноматеріали та нанотехнології
(м. Київ, Україна)
КОСІНОВ Микола Васильович,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
ТОВ Наноматеріали та нанотехнології
(м. Київ, Україна)
МАКСІН Віктор Іванович,
доктор хімічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів та природокористування України
(м. Київ, Україна)

МІКРОЕЛЕМЕНТИ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВІРУСНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Роль мікроелементів в організмі людини не обмежується каталізом біохімічних процесів та активацією ферментів, вона набагато ширша за традиційні уявлення про їх участь у реакціях обміну, синтезі білка, кровотворенні, кісткоутворенні, розмноженні, реакціях імунітету. Зокрема, дедалі більше досліджень підтверджують унікальну роль мікроелементів у захисті організму від патогенних мікроорганізмів. Мікроелементи, що мають антимікробний ефект, здатні стати основою антисептиків та дезінфікуючих засобів нового покоління. Унікальність мікроелементів у тому, що вони, виконуючи функції антисептиків, є чужорідними для організму речовинами і, залишаючись незамінними речовинами для каталізу біохімічних процесів, додатково виконують функцію захисту організму від патогенної мікрофлори. Мікроелементи не можуть інактивувати віруси, але вони обмежують можливості вірусів реалізовувати функцію адсорбції на рецепторах клітинної стінки і тим самим зменшують ймовірність зараження.

У медичній практиці широко відома антимікробна дія таких мікроелементів, як Ag, Au, Pt, Pd, Сі та Zn. Мікроелементи, що мають антимікробний ефект, застосовуються у складі препаратів для захисту організму від інфекції, викликаної вірусами, у тому числі коронавірусом людини та коронавірусом атипової пневмонії.

Інактивація небажаних мікроорганізмів, наприклад, за допомогою антибіотиків та дезінфектантів, має побічну дію. Антибіотики та дезінфектанти, як правило, є речовинами, небезпечними для людини. Тому дедалі більшого значення набувають профілактичні заходи, тобто. створення умов, несприятливих життя і розмноження мікроорганізмів. Найбільші перспективи у цьому напрямі має підхід, заснований на застосуванні мікроелементів, що мають антимікробний ефект, до яких зазвичай відносять срібло, мідь, олово, залізо, свинець, вісмут, золото, осмій, молібден, вольфрам, цинк, індій, кобальт, марганець, хром . Перелічені мікроелементи широко застосовують інактивації вірусів на поверхнях. До таких мікроелементів не розвивається стійкість мікроорганізмів, вони не токсичні та не викликають побічних ефектів.

Аналіз патентної та науково-технічної інформації виявив велику кількість технічних рішень і досліджень, в яких мікроелементи, що мають антимікробний ефект, активно використовуються для захисту від вірусів. Широка географія і велика глибина досліджень

підтверджують перспективність такого підходу, а також те, що роль мікроелементів у біології не вичерпується їх участю в біохімічних реакціях.

Є підстави стверджувати, що роль мікроелементів у біологічних системах науковою спільнотою усвідомлена ще повністю. Можливість управління ступенем окиснення мікроелементів, а саме зменшення ступеня окиснення істотно розширює діапазон біологічної дії мікроелементів. Мікроелементи при переході в низькі ступені окислення набувають додаткових невідомих раніше властивостей. До їх загальновідомої функції каталізу біохімічних процесів додаються нові функції – висока електроннодонорна (антиоксидантна) активність і противірусна активність. Унікальність мікроелементів низькою

мірою окислення полягає в тому, що вони одночасно можуть бути і антиоксидантами, і противірусними речовинами, і каталізаторами біохімічних процесів. Таке унікальне поєднання трьох функцій робить їх незамінними компонентами субстанцій виробництва лікарських засобів медичного чи ветеринарного застосування.

Здатність мікроелементів в низькому ступені окислення створювати електронно-донорне середовище та їх функція, що інактивує, є визначальними для розробки мікроелементних антисептиків нового покоління, ефективних проти вірусів і безпечних для людини. Вони застосовують як для інактивації вірусів на поверхнях і на слизових оболонках організму, так і для інактивації вірусів усередині клітини. Мікроелементи у складі антисептика спочатку виконують функцію блокування найважливішої властивості вірусів – адсорбції на рецепторах клітинної стінки. Механізм противірусної дії мікроелементів низькою мірою окислення заснований на протидії електростатичній кулонівській взаємодії вірусу з клітиною. Дія мікроелементів не спрямована на знищення вірусу, але вони своїми електричними зарядами і не дають змоги вірусам реалізовувати їхню найважливішу природну функцію адсорбції. Це відбувається за рахунок того, що катіони мікроелементів низькою мірою окислення втручаються в процес електричної взаємодії вірусу з клітиною і екранують електричні заряди пепломерів і рецепторів клітини. При цьому вірус втрачає можливість проникати у клітину та здійснювати реплікацію. Це можливо до тих пір, поки мікроелементи знаходяться в надзвичайно низькому ступені окислення. Після збільшення ступеня окислення до звичайної мікроелементи здійснюють допомогу імунній системі в боротьбі з вірусами, виконуючи традиційну функцію каталізу біохімічних процесів.

Комплекси мікроелементів а основі цитратної та інших харчових кислот пройшли глибокі та багатогранні дослідження у провідних наукових і медичних центрах України та мають усі необхідні дозволи на використання МОЗ України.

Антисептики нового покоління на основі мікроелементів в низькому ступені окислення можуть виступати як профілактичні засоби захисту організму від інфекції COVID-19. Їхні водні розчини придатні для інгаляційного та інтраназального застосування і можуть бути застосовані у вигляді спрею для носа і горла і крапель для очей при перших симптомах захворювання, а також при високих ризиках зараження

СТЕПАНЕНКО Людмила,
відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж НУБіП України»
(м. Боярка, Україна)

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВПЛИВ ЛІСІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА БАЛАНС ВУГЛЕЦЮ

Майже вся територія України є зоною екологічного лиха, що законодавчо закріплено рішеннями Верховної Ради України. Виходячи з принципу рівноправності та права кожного народу самостійно вирішувати свою долю, Україна, поряд з визначенням свого внутрішнього і зовнішнього статусу, напрямів політичного, економічного, соціального та культурного розвитку, мусить обов'язково опрацювати стратегію і тактику порятунку від глибокої екологічної кризи, віднайти шляхи забезпечення екологічного благополуччя країни, збереження національних природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Ключові слова: ліс, парникові гази, фітомаса, вуглекислий газ, діоксид вуглецю, лісоутворювальні породи.

Лісові екосистеми виконують важливі функції, що забезпечують стабільний стан навколишнього природного середовища. Ліси здійснюють накопичення і кругообіг речовин, продукують та запасають енергію, регулюють та захищають основні фізичні характеристики середовища в умовах зовнішніх впливів і, зокрема, кліматичних змін. Особливого значення набуває така функція лісових фітоценозів, як накопичення органічної маси та акумуляція вуглецю. Ліси є важливим компонентом глобального вуглецевого циклу, вони акумулюють більш ніж $1x10^{15}$ тонн вуглецю в біомасі, детриті та ґрунті [7]. Акумулюючи вуглець, лісові екосистеми виконують значну роботу, таким чином депонуючи вуглекислий газ, вміст якого в атмосфері впливає на зміни клімату [8]. Загалом, серед наземних екосистем ліси є основним поглиначем вуглекислого газу, здатним природним шляхом зменшувати його концентрацію в атмосфері. За масштабами продукування і, особливо, тривалістю акумулювання вуглецю у деревних рослинах, ліси визнано найнадійнішою системою запобігання парниковому ефекту [3]. Ліси налічують майже половину загального світового вуглецю. Якщо взяти до уваги тільки рослинність (за винятком ґрунтів), то ліси утримують близько 75,0 % вуглецю на планеті. За даними П. І. Лакиди [2], у фітомасі лісів України, що становить 1237,2 млн т, акумульовано близько 615 млн т вуглецю. Важлива роль лісів у глобальному вуглецевому балансі полягає в тому, що вони можуть бути як джерелом вуглецю, так і його поглиначем [5].

Україна приєдналася до міжнародного процесу запобігання змін клімату та зниження частки викидів парникових газів, підписавши Рамкову Конвенцію ООН з питань зміни клімату [4]. На сучасному етапі в умовах зростаючого антропогенного навантаження й загрози глобальної зміни клімату лісові екосистеми відіграють роль потужних поглиначів та акумуляторів оксидів вуглецю з атмосфери, тому вивчення біопродуктивності лісів представляє науковий і практичний інтерес для досліджуваного об'єкта.

Високопродуктивні ліси Київської області мають значний потенціал для зниження концентрації парникових газів у атмосфері, тому своєчасним та актуальним є визначення можливостей деревостанів акумулювати CO_2 з атмосфери і депонувати його у деревині та корі стовбурів, коренів і гілок дерев.

Ліс має вирішальне значення при оцінці рівня економічного життя в усьому цивілізованому світі. Його функції зазнавали постійних змін. Дерева поглинають вуглекислий газ з повітря і виділяють кисень, що є життєво необхідною умовою для існування організмів на планеті. Вони допомагають в очищенні повітря від різних токсичних сполук, включаючи двоокис сірки, азоту, чадний газ та інші.

За даними статистичного щорічника [6], викиди оксидів вуглецю у 2018 році становили 4,1 млн т (табл. 1). При цьому враховані лише стаціонарні джерела.

таблиця

Таблиця 1

Викиди оксиду вуглецю в атмосферне повітря Київської області [6]

Джерела викидів	Викиди діоксиду вуглецю за роками обліку, млн т								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Стаціонарні	8,4	7,1	7,4	6,5	5,7	4,6	5,0	3,0	4,1
Пересувні	2,4	2,7	2,8	2,2	2,0	1,6	-	-	-
Усього	10,8	9,8	10,2	8,7	7,7	6,2	5,0	3,0	4,1

Порівнявши дані табл. 1 і 2, можна побачити, що викиди діоксиду вуглецю з роками зменшується, як в Київськіфй області так і в Україні в цілому.

Використовуючи інформацію Державної служби статистики [1] (табл 2) де наведені дані про викиди діоксиду вуглецю в Україні, які становлять 126,4 млн т, і порівнявши дані то можемо спостерігати, що Київська область становить 3,2 % викидів CO_2 в атмосферу і це є не найвищий показник серед областей. І втой же час ліси Київської області щорічно утримують значно менше оксиду вуглецю, ніж становлять його викиди.

Таблиця 2

Викиди оксиду вуглецю в атмосферне повітря в Україні [1]

Джерела викидів	Викиди CO_2 за роками обліку, млн т								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Стаціонарні	165,0	202,2	198,2	197,6	166,9	138,9	150,6	124,2	126,4
Пересувні	33,2	33,8	33,8	33,1	27,8	23,1	-	-	-
Усього	198,2	236,0	232,0	230,7	194,7	162,0	150,6	124,2	126,4

Хоча насадження Київської області є високопродуктивними із загальним обсягом фітомаси 64,0 млн т, в якій акумульовано 31,8 млн т вуглецю, але цього не достатньо щоб утримувати ту кількість діоксиду вуглецю, який потрапляє в атмосферу. Це пояснюється великою кількістю стаціонарних та пересувних джерел викидів, які зосереджені в даному регіоні.

Для покращення ситуації в Київській області щодо викидів CO_2, потрібно зосередити увагу на збільшені біомаси лісів, яке досягається за рахунок господарської діяльності, тобто лісорозведення, лісовідновлення, збереження, охорону і захист лісів (від пожеж, незаконних рубок, пошкоджень, шкідників і хвороб) та підвищення їх продуктивності.

Література

1. Державна служба статистики України. Електронний ресурс. http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Лакида П. И. Динамика запасов углерода в лесах Украины. Сб. науч. тр. «Проблемы лесоведения и лесоводства». Гомель, 2001. Вып. 56. С. 86-90.
3. Морозюк О. В. Глобальні зміни клімату та регіональний вплив лісів на баланс вуглецю. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.5. С. 88–92.
4. Рамочная Конвенция Организации Объединенных Наций об изменении климата. UNFCCC, 1992. 29 с.
6. Соловій І. П., Кулешник Т. Я. Зміна клімату і лісовий сектор економіки: взаємовпливи, альтернативи, перспективи. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.11. С. 209–216.
7. Статистичний щорічник Київської області за 2017 рік. Київ. 2018. 425 с.
8. Dixon R. K., Brown S., Houghton R. A. Carbon pools and flux of global forest ecosystems. et al. Science. 1994. Vol. 263. P. 185–190.
9. Gough C. M., Vogel C. S., Schmid H. P., Curtis P. S. Controls on annual forest carbon storage: lessons from the past and predictions for the future. Bioscience. 2008. Vol. 58. No. 7. P. 609–622.

СТУКАЛО Олена Анатоліївна,
старший викладач кафедри філології,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет
(м. Дніпро,Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Високі вимоги до професійної підготовки фахівців сьогодні висувають гідні завдання перед вищою освітою, одним із яких є пошук ефективних методів розвитку мовленнєвої компетентності студентів. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує продуктивність праці, допомагає почуватися комфортно на роботі, в колективі, у ділових контактах, що ще раз актуалізує лінгвістичну підготовку студентів.

Володіння мовою професійного спілкування – це не тільки формування мовної компетенції, а й уміння використовувати ці знання на практиці, поєднувати вербальні та невербальні засоби спілкування.

У сучасних умовах вагомим чинником розвитку українського фахового мовлення студентів-нефілологів є оволодіння лексикою та стилем наукової та навчальної літератури та літератури за фахом. Метою розвитку професійного мовлення студентів є визначення форм роботи з текстом за видами мовленнєвої діяльності для побудови самостійних висловлювань на професійні теми з використанням термінів і термінологічної фразеології. Зміст навчального матеріалу з формування українського професійного мовлення студентів-нефілологів пов’язаний із формами роботи з текстом за видами мовленнєвої діяльності, на основі яких виконуються різноманітні тренувальні вправи.

Важливим фактором ефективності формування професійного спілкування є визначення його змістовної складової. Науковий доробок науковців, власний педагогічний досвід та досвід інших викладачів-практиків переконують, що зміст навчання української мови з метою професійного мовлення має включати такі складові:

1) прагматичну – формування у студентів комунікативних навичок;

2) гносеологічну – розширення знань студентів із загальних закономірностей розвитку української мови, питань лексики, фразеології, фонетики, граматики, професійного мовлення, термінологічної лексики тощо;

3) аксіологічну – розвиток у студентів ціннісної та мотиваційної спрямованостей.

Досконале читання передбачає як оволодіння всіма видами читання, так і легкість переходу від одного виду до іншого в залежності від зміни мети отримання інформації з професійного тексту. Інтенсивне читання наукової літератури зі спеціальності та пов’язана з цим систематична робота на спецкурсах максимально наближають процес вивчення української мови до спеціальних предметів і узгоджують з мотиваційною основою її викладання. Це викликає у студентів професійний інтерес до вивчення української мови та підтримує його на високому рівні протягом усього періоду навчання.

У ході дослідження визначається специфіка аудіювання, процесів, що сприяють розумінню тексту, як відображення комунікативної професійної компетентності студентів. Необхідно розглянути аспекти говоріння, письма, вміння конспектувати, писати тези, робити анотування та реферування текстів, писати короткої доповіді, які є засобом розвитку мовленнєвих навичок. Таким чином, метою професійно орієнтованого курсу української мови є вдосконалення набутих умінь і навичок професійного спілкування, які охоплюють чотири основні аспекти (говоріння, читання, аудіювання, письмо) шляхом перенесення їх у виробничо-професійну сферу.

Корекція і підтримання високої культури мовлення є частиною загальної культури людини. Сьогодні інтерес до української мови як державної зріс, а знань, отриманих у школі, недостатньо. Випускник середньої школи повинен добре знати українську мову і користуватися нею під час виконання службових обов'язків; адже глибоке знання

професійної мови сприяє оволодінню спеціальністю, підвищує ефективність праці та зміцнює ділові стосунки між колегами.

СОПІВНИК Ірина Віталіївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи
та реабілітації
Національного університету
біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СІМ'Ї: АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Людина XXI століття перебуває під одночасним впливом різноманітних криз та надзвичайних ситуацій, в першу чергу медичних (пандемія), екологічних, військових. Для того, щоб справитися із такими викликами людина має залучати відповідні ресурси. Оскільки сім'я є основним і первинним осередком суспільства, тому саме ресурси сім'ї допомагають часто справитися із життєвими труднощами. Проте, наскільки сім'я зможе впоратися із скрутними обставинами залежить від її резильєнтності. У вітчизняних наукових джерелах питання резильєнтності сім'ї майже не розглядається. Аналіз зарубіжних джерел свідчить, що науковці досліджують переважно резильєнтність сімей у членів яких є труднощі (діти з інвалідністю, із різними захворюваннями) або вивчають фактори, що впливають на резильєнтність сім'ї.

Дослідження корейських вчених засвідчує, що резильєнтність сім'ї із дітьми з інвалідністю залежить від ряду чинників, зокрема від статті, віку та особливо місячного доходу. У ході досліджень встановлено, що батьківська депресія негативно корелювала з соціальною підтримкою та резильєнтністю сім'ї, у свою чергу соціальна підтримка позитивно корелювала із резильєнтністю сім'ї [1].

Південнокорейські дослідники протягом 2020 року вивчали які фактори впливають на резильєнтність сімей, у яких є діти з онкологічними захворюваннями. У процесі дослідження встановлено, що для сприяння адаптації сімей до педіатричного раку необхідно зосереджувати зусилля на зниженні рівня депресії у батьків і зміцненні навичок сімейного спілкування [2].

Ramadhana Maulana Rezi (2020) досліджувала резильєнтність студентських індонезійських сімей, їх позитивні та негативні емоції під час пандемії COVID-19. Результати дослідження засвідчили, що існує кореляція між позитивними емоціями та резильєнтністю сім'ї [3].

Індонезійські дослідники Septi Gumiandari та Ilman Nafi'a (2020) приходять до висновку, що пандемія COVID-19 загрожує резильєнтності сімей через психологічний тиск, збільшення тягаря домашньої роботи, зосереджену діяльність (робота, навчання) вдома, сімейні конфлікти, які призводять до домашнього насильства та розлучення. Дослідники пропонують авторську концепцію «Mubadalah» (передбачає збалансовані стосунки та партнерство між чоловіками та жінками у виконанні їхніх гендерних ролей як у сім'ї, так і в громадській сфері) як перспективу та методологію для формування резильєнтності сім'ї [4].

Результати дослідження Larissa Araújo Matos, Edson Marcos Ramos Leal, Fernando Augusto Ramos Pontes, Simone Souza Costa e Silva (2021) у Бразилії показали, що «чим вищий рівень бідності, тим нижча резильєнтність сім'ї, а такі аспекти, як робота, знання та людський розвиток, особливо розвиток дитини, є аспектами, які збільшують ресурси сім'ї для протистояння труднощам» [5].

Дослідження Alard Esther засвідчують, що існує значний позитивний зв'язок між показниками академічної успішності учнів підлітків (6 клас) та резильєнтністю сім'ї [6].

У дослідженні іспанських вчених (Leonor María Cirera Iribarne, Carmen María Salvador Ferrer) доведено, що існує «статистично значущий зв'язок між задоволеність

роботою, стійкістю сімейної структури, резильєнтністю сім'ї», тобто високий ступінь резильєнтності сім'ї корелює із задоволеність сім'єю та роботою [7].

Інші іспанські науковці дослідили вплив соціальної підтримки на підвищення резильєнтності в прийомних сім'ях шляхом залучення сімей до навчальної групової програми. Результати свідчать, що факторами, які найбільше сприяють резильєнтності сім'ї, є: здатність шукати рішення, коли виникають проблеми; розширення мережі офіційної підтримки; здатність запропонувати підтримку іншим прийомним сім'ям; відчуття, що підтримка, яку вони надають прийомним дітям батьків, визнається суспільством» [8].

Таким чином, останні дослідження зарубіжних науковців свідчать, що питання резильєнтності сім'ї є актуальними, особливо в умовах потрапляння у складні життєві обставини, через захворювання членів сім'ї, в часи надзвичайних ситуацій різного характеру, зокрема пандемії COVID-19, війни, техногенної аварії, екологічної катастрофи. Для того, щоб сім'я могла ефективно вирішувати проблеми, активізувала свої потенційні здатності, задіювала усі можливі ресурси для подолання труднощів, вона повинна мати високий рівень резильєнтності, який забезпечують розвинені комунікаційні, емпатійні та організаційні навички, партнерський тип відносин, здатність до навчання та розвитку, позитивне налаштування та стресостійкість.

Література

1. Hyesook Keum, Yeonghee Shin, Hyeyoung Kim (2016). Development of Prediction Model for Depression among Parents with Disabled Children: Based on the Mediation Effect of Social Supports and Family Resilience. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society.* Vol. 17, No. 2 pp. 171-178 (http://kumel.medlib.dsmc.or.kr/handle/2015.oak/33355
2. Mina Park, Eun Kyoung Choi, Chuhl Joo Lyu, Jung WooHan, Seung Min Hahn (2022). Dyadic profiles of family resilience among patients with first-episode stroke: A longitudinal study of the first 6 months after stroke. *Journal of Clinical Nursing.* Volume 56, February 2022. https://doi.org/10.1016/j.ejon.2021.102078
3. Ramadhana, Maulana Rezi (2020). Data set on emotional reaction and family resilience during COVID-19 isolation period among Indonesia families. Mendeley Data, V2, doi: 10.17632/srzztj733v.2 (https://data.mendeley.com/datasets/srzztj733v/2)
4. Gumiandari, S., & Nafi'a, I. (2020). Mubadalah as an Islamic Moderating erspective between Gender and Patriarchal Regimes in Building Family Resilience. JURNAL PENELITIAN, 17(2), 107-116. https://doi.org/10.28918/jupe.v17i2.2970
5. Matos, L.A., Leal, E.M.R., Pontes, F.A.R. et al. Poverty and family resilience in Belém-Pará. Psicol. Refl. Crít. 34, 12 (2021). https://doi.org/10.1186/s41155-021-00176-x
6. Alard Esther (2016) The relationship between family resilience and academic performance of learners in the phase of middle childhood http://etd.uwc.ac.za/xmlui/handle/11394/5243
7. Leonor María Cirera Iribarne, Carmen María Salvador Ferrer (2018). URL: http://repositorio.ual.es/handle/10835/6829
8. Fuentes-Peláez, Núria; Balsells, M. Àngels; Fernández, Josefina; Vaquero Tió, Eduard; Amorós, Pere. (2014) . The social support in kinship foster care: a way to enhance resilience. Child & Family Social Work. 2014. sep. https://doi.org/10.1111/cfs.12182.

СТРІЛЕЦЬ Василь Васильович,
доктор історичних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

АНАТОЛЬ РОМАНЮК ПРО АКТУАЛЬНІ ДЕМОГАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Відомий вчений-демограф українського походження Анатоль Романюк (28. 02. 1924 – 5. 03 2018) здійснив вагомий внесок у розвиток предметної, методологічної та теоретичної демографії. Він відіграв важливу роль у багатьох переписах населення (в Демократичній Республіці Конго, Канаді та першому переписі населення в незалежній Україні (2001 р.).

На погляд вченого, світ різною мірою та темпами (за географічною ознакою) рухається до стану демографічної зрілості, за якого населення живе довше і здоровіше, а відтворює себе все меншою мірою.

Демограф визначає вагомі фактори, які перешкоджають материнству в розвинутих країнах та в країнах, що проходять процес модернізації: з одного боку, нестабільність шлюбу, фінансова незахищеність, а з іншого – зростаючі можливості для професійної самореалізації та фінансової незалежності жінки. Альтернативи материнству в сучасному суспільстві надто привабливі, щоб протистояти їм. Сучасна жінка, як стверджує А. Романюк, вимагає неможливого: бути рівною з чоловіками в усіх сферах життя, навіть як воїн, все ж очікується, що вона буде насамперед дарувати життя та виховувати дітей, без яких у людства немає майбутнього.

А. Романюк наголошує на необхідності, з метою забезпечення демографічної стійкості, переоцінити місце материнства в сучасному суспільстві. Материнство має бути винагороджене набагато більшою мірою як морально так і матеріально. На погляд А. Романюка, сучасні суспільства здатні забезпечити такий підхід.

Дослідник наводить приклад Швеція та Франція, де порівняно істотна фінансова підтримка сім'ї з боку держави зумовила близьку до рівня заміщення народжуваність. Але ще багато чого потрібно здійснити, щоб підтримувати народжуваність на рівні відтворення в довгостроковій перспективі, навіть у названих країнах. А. Романюк наголошує, що нагальною є потреба переосмислення і переоцінки материнства та дітонародження, які мають сприйматися насамперед як суспільна справа, не ставлячи під сумнів особисті або жіночі права, або свободу вибору. Фінансова винагорода материнства має поєднуватися із забезпеченням гнучкості роботи для матерів, котрі працюють, щоб вони мали змогу повністю виконувати свої материнські обов'язки.

Проблемою є й кричуща гендерна нерівність, що спостерігається в усьому світі, навіть у найрозвинутіших у соціально-економічному вимірі країнах. Оскільки з дискримінацією стикаються насамперед матері, і саме в цьому плані назріли нагальні зміни, то А. Романюк уважає за необхідне отримання еквіваленту їхньої зарплати за значний період часу, щоб заохотити їх стати матерями та унеможливити їхні труднощі та проблеми як «плату» за здійснений вибір материнства. На закиди про економічну неспроможність такого підходу А. Романюк зазначає, що не було проведено жодного серйозного дослідження, щоб підтвердити або спростувати їх.

На більш загальному рівні існує потреба переосмислити баланс у розподілі ресурсів між виробництвом і відтворенням. Сім'я має зайняти центральне місце в будь-якій політиці, спрямованій на демографічне відновлення, а всі зміни в демографічній політиці мають проходити через сім'ю. Дослідник переконаний, що сім'я залишається єдиним інститутом, здатним оптимізувати продовження роду та соціалізацію дітей, а отже, органічне відтворення суспільства. Альтернативи сім'ї людство не знайшло.

А. Романюк наголошує, що заходи щодо підтримки сім'ї мають відбуватися на культурному, законодавчому, соціальному та економічному рівнях. Повного перезавантаження потребує сімейне законодавство, яке було в багатьох країнах було спотворене безладними законодавчими ініціативами, також потребує кардинальних змін податкова система, що його супроводжує.

Як і будь-яка людина, стверджує демограф, родина теж прагне визнання, яке часто не відбувається з огляду на індивідуальні права людини та рівність усіх соціальних груп, зокрема квазісімейних. Матеріальна та інституційна підтримка сім'ї має бути багатоплановою, щоб бути ефективною. Мова йде про повернення сім'ї її головної соціальної функції – продовження людського роду та соціалізація нащадків.

Політика заохочення як чоловіків, так і жінок бути однаково амбітними в суспільній сфері також мала деякі несподівані наслідки, стверджує вчений. Багато жінок зараз набагато краще освічені, ніж чоловіки, що створює для перших певні труднощі в плані пошуку відповідних партнерів. Крім того, значна частина чоловічого населення в розвинутих країнах у дітородному віці не може дозволити собі шлюб та сім'ю через економічні обставини. Особливо це стосується молодих чоловіків, зайнятих фізичною працею («синіх комірців»).

Зважаючи на всі зазначені проблеми, підвищення народжуваності навіть до рівня заміни поколінь є складним завданням, зазначає А. Романюк. Будь-яка стійка просімейна політика стикається з величезними перешкодами, проте досвід Франції та Швеції свідчить, що програми підтримки сім'ї, дітонародження та материнства можуть досягти бажаного результату.

СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів та природокористування України
(м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Стрімка діджиталізація процесів здобування, систематизації і роботи із інформаційними потоками спричиняє зміну в організації використання такої інформації, що була нагромаджена протягом тривалого часу. Сьогодні найбільша концентрація знань є характерною для закладів освіти, які не лише зберігають дані, а і здійснюють ефективний обмін ними із новими поколіннями студентів – тобто, майбутніми фахівцями. Система управління знаннями, як специфічна форма організації пошуку, використання і нагромадження інтелектуального потенціалу, стала сучасним феноменом, виникнення якого відбулось на стику різних дисциплін, принципів організації навчання, закономірностей побудови освітніх процесів, а також наслідків діджиталізації. Проникнення цифрових інструментів та інновацій у систему вищої освіти довели необхідність у відокремлені компонента управління знаннями у самостійну науку. А тому, вже сьогодні ми можемо говорити про знання не лише як специфічний показник професіоналізму майбутнього фахівця чи педагога, а як про об’єкт управління.

Інноваційно-орієнтований вектор управління знаннями передбачає застосування лише високоефективних методів роботи із інформаційними потоками, що засновані на використанні інновацій в освіті, інформаційно комунікаційних технологій, факторів глобальної діджиталізації, а також інших цифрових інструментів. Взаємодія викладача і студента, за умови дотримання принципів сучасного менеджменту знань стає результативнішою, що має своє відображення у зростанні якості вищої освіти та компетентності майбутніх фахівців, з одного боку, а також вдосконаленні майстерності самих педагогів, з іншого. Інформаційні технології та інновації протягом довгого періоду впливають на організацію навчання у закладах вищої освіти і до сьогодні змінюють практику навчання, побудови педагогічної роботи, а, відповідно, і практику управління знаннями. Сьогодні варто говорити про становлення самостійної системи менеджменту знань, яка сформувалась на основі потреби у систематизації інформаційних потоків, їх обробки та раціонального використання, а також глобальної діджиталізації освіти як сучасного соціо-культурного феномену. Менеджмент знань в умовах сьогодення не можна детермінувати як цілком нову парадигму; він скоріш являє собою науку про управління знаннями, що динамічно розвивається, включає сукупність нагромадженого досвіду роботи із знаннями, а також сучасних практик організації управління на основі інформаційно-комунікаційних технологій чи інших інноваційних управлінських рішень; це категорія, яку можна детермінувати як осмислені відомі технології управління, застосовувані по-новому в сучасних digitalреаліях. Відповідно, модернізації практики використання знань із одночасними діджитал-трансформаціями зумовлюють формування новітнього вектору управління, більш прогресивного, здатного забезпечити вищу ефективність роботи із знаннями.

Менеджмент знань, як сучасна багатокомпонентна інноваційно-орієнтована стратегія, – це план вдосконалення практики використання знань, їх передачі між викладачами і студентами чи іншими учасниками освітніх процесів, побудований на основі існування певних соціальних запитів, що можуть бути детерміновані як передумови розвитку управління знаннями як самостійної галузі. Узагальнюючи сутність управління знаннями як стратегії інноваційного розвитку системи освіти в Україні можна сказати що це комплекс заходів щодо стимулювання приросту якісних знань; відбору і акумулювання

значущих в контексті процесів навчання і підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри
соціальної роботи та реабілітації,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ СТРЕСУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Стрес – це явище, яке постійне супроводжує нас; загальна реакція організму на фізичний чи психологічний вплив; відповідний стан організму. Отже, стрес – результат взаємодії людини і зовнішнього середовища, що охоплює емоційну, психологічну, фізичну сфери людини. Можна з впевненістю сказати, що стрес – це природна частина людського існування.

За характером впливу виділяють нервово-психічний, тепловий, світловий та інші стреси.

Проявляючись у вигляді загального адаптаційного синдрому, стрес проходить три послідовні стадії: 1) реакція тривоги (напруги, чекання) – мобілізація захисних сил; 2) реакція резистентності (адаптивна, власне стрес) – пристосування до складної ситуації; 3) стадія виснаження (дезадаптації, післястрес) – наслідки тривалого впливу стресу.

Так, при першій стадії відбувається передбачає негайну мобілізацію захисних сил організму. Вона складається із фази шоку та протишоку. У фазі шоку спостерігається гіпотонія м'язів і артеріальна гіпотензія, гіпотермія, гіпоглікемія, підвищення проникності капілярів. Фаза протишоку характерна розвитком змін у протилежному напряму – підвищення тиску, м'язевого тонусу тощо.

У другій стадії стресу декретується велика кількість гормонів, активізуються анаболічні процеси, максимально активізуються всі захисні сили організму.

Проте адаптація порушується в разі тривалої дії стресу, де він переходить в третю фазу. Різке зменшення функціональних резервів веде до стадії виснаження з усіма витікаючи ми наслідками.

Термін «стрес» запровадив канадський учений-біолог Ганс Сальє (1966 р.), звернувши увагу на те, що вплив найрізноманітніших стресових чинників відбивається на роботі внутрішніх органів.

Стрес, який найчастіше переживають керівники характеризується надмірними фізичними та психологічними навантаженнями. Ознаками стресу є хвороби чи патологічні стани організму.

Тіло людини може реагувати на стрес емоційними, ментальними та фізичними реакціями. Такий стан з часом призводить до негативних наслідків.

Перший з головних ефектів стресу на організм – це порушення циклу сну, що негативно позначається на якості сну і привести до безсоння. Сон – життєво важлива частина для забезпечення доброго здоров'я, а безсоння може сильно вплинути на психічне і фізичне здоров'я. З дня в день, це може змусити людину страждати від хронічних захворювань, а також викликати негативний вплив на якість життя. Стрес є причиною, що викликає гіперзбудження, яке, як відомо, порушує баланс між неспанням і сном.

Одним з найпоширеніших негативних наслідків стресу для організму є порушення травлення. Гормональна лихоманка, прискорене дихання і серцебиття – це три основних фактори, які послаблюють травну систему і потім викликають хронічне запалення в шлунково-кишковому тракті.

Хронічний стрес також має сильний зв'язок з поганим імунітетом. У той час як людина страждає від стресу, рівень кортизолу в організмі також збільшується, що вносить зміни в реакцію імунної системи. Крім того, він володіє здатністю пригнічувати вироблення

«хороших» простагландинів, які відіграють важливу роль у підтримці імунної функції. Стрес негативно позначається на імунітеті, тим самим піддаючи організм підвищеному ризику інфекцій, застуди і грипу. Крім того, це може збільшити вірогідність виникнення інших захворювань, таких як діабет і хвороби серця.

Стрес може негативно впливати на мозок, що є одним з поширених наслідків для здоров'я. Будь-який тип стресу, насправді, може зробити людину нездатною застосовувати когнітивні методи, які, як відомо, контролюють тривогу і страх. Дослідження, опубліковане в 2020 році, показує, що стрес має здатність впливати на області мозку, що регулюють самоконтроль і емоції. Крім того, це викликає проблеми, пов'язані з навчанням і здатністю до концентрації. Хронічний стрес може бути пов'язаний з регіональним зменшенням об'єму мозкової тканини.

Крім впливу стресу на здоров'я, людина може страждати від передчасного старіння. Стрес, по суті, діє як стимулятор прискореного клітинного і шкірного старіння. Це, в свою чергу, викликає симптоми передчасного старіння, такі як гусячі лапки, зморшки, нерівномірний тон шкіри, змінена пігментація і в'ялість шкіри. День у день стрес призводить до руйнування колагену, стимулює вироблення протизапальних медіаторів і пошкоджує ДНК.

Біль в серці – це ще один негативний вплив стресу на організм. Переживання надмірного стресу протягом тривалого періоду погано для серця людини. Цей стан може створити появу високого кров'яного тиску, нерегулярного серцебиття або серцевих захворювань. Під час стресу тіло виділяє гормони, які пошкоджують серцеві м'язи. В результаті вони збільшать частоту серцевих скорочень, а також заблокують кровоносні судини, тим самим викликаючи високий кров'яний тиск. При частому і тривалому підвищенні артеріального тиску підвищується ймовірність серцевого нападу або інсульту.

Ще один з побічних ефектів повторюваного стресу полягає в тому, що він стає фактором запалення в кровоносній системі, особливо в коронарних артеріях. Це, в свою чергу, наражає на високий ризик серцевого нападу.

Хвороби, які вважаються результатом дії гострого стресу: інфаркт; інсульт; травми; суїциди.

Хвороби, які вважаються результатом дії хронічного стресу: виразкова хвороба травного тракту; гіпертензія; новоутворення; серцево-судинні захворювання; неврози, невропатії, психопатії.

Отже, необхідно не тільки вчасно розпізнати стрес, але й управляти ним.

Michael O. TUZIUK,
Lecturer National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE INFLUENCE OF INTERNET SLANG ON ENGLISH DISCOURSE

Language constantly develops and evolves. In no language is that more true than in English, which has become the lingua franca of both the real world and the digital one. As the main language of the ever growing and expanding internet, all varieties of English were bound to experience some serious changes, as the internet is not limited to any single area, people from different English speaking and non-English speaking countries can talk with each other easier than ever before.

Due to the fact that the main part of internet-based discourse occurs through text, internet English, or 'Netspeak' developed some peculiarities which set it apart from general modern English discourse. Some of those peculiarities are: simplified grammar, shorter sentences, shortening of words, the use of emojis and emoticons to substitute speech, etc. (Crystal, 2006)

One of the main differences between internet English and other types of modern English, however, is its slang. Internet slang is rather unique. It differs from most other types of slang due to the internet's nature as a world wide medium, meaning that any slang that appears in internet English spreads to every corner of the world. An English speaker in Britain may say the exact same internet slang word as an English speaker in India. Internet English slang also spreads to countries that do not have English as their first language.

These changes in the English language are sometimes considered as both welcome and unwelcome. Some linguists say that internet slang and other peculiarities must not affect general English discourse, others welcome the idea as simply another evolution of the language. (Abrams, 2010)

Speaking of language of the internet, one must mention the fact that the internet is still a developing medium. Everything that has already been said refers to international forums and social media, where people from different parts of the world converse and share ideas. Internet slang originating from international parts of the internet is relatively easy to figure out either from context, some well-known dictionaries which document new slang, such as Merriam-Webster and Oxford Dictionary, or from the internet user-based dictionary, the Urban Dictionary. Other, more isolated parts of the internet, like nationally restricted forums or websites, can often develop their own slang words, mixing them together with international internet slang.

As it is difficult to provide standard definitions to something that constantly changes, internet slang can be understood as any type of slang which internet users have either created or simply popularized. Internet slang includes a wide variety of different language forms, like abbreviations, acronyms, onomatopoeic spellings, heterographs, emojis and various words and phrases.

While internet slang is most often used in the internet language, it can also be encountered in general English discourse, primarily among teenagers and young adults. Some examples of internet slang in modern English discourse are:

- *LOL*, which is an abbreviation of "laugh out loud" or "laughing out loud". This abbreviation often replaces actual laughter even in spoken language, as many people used to internet slang simply say it out loud as a reaction to an amusing event. "LOL, that was so funny!" (Urban Dictionary)

- *BRB*, an abbreviation of "be right back". This abbreviation is most often used in online gaming, but is also often said as a way to quickly excuse oneself. "BRB, I need to go to the bathroom." (Urban Dictionary)

- *Lowkey*, a slang variant of the adjective “low-key”, meaning not overtly emotional or secretly. Used as an adverb. The opposite of lowkey is “highkey”. “I lowkey love what they did with their hair.” (Urban Dictionary)

- *Salty*, a slang word which has existed long before the internet, but was heavily popularized by it. Its meaning is “feeling or showing resentment towards a person or situation” in essence, being bitter. “You’re just salty because your team lost.” (Merriam-Webster)

- *Stan*, a rather strange slang word which originated from a song called “Stan” by Eminem, referring to an overly obsessed fan. The name evolved to refer to any overly obsessed fan. “You’re such a stan for her, stop being creepy!” (Urban Dictionary)

To conclude, due to the internet’s rapid globalization and English being its primary language, internet slang is starting to have more and more of an effect on all English dialects around the world. Much of the known internet slang is international and can be heard in modern English discourse among teenagers and young adults in most English-speaking countries and beyond. Despite there being many critics and supporters of the idea of internet slang entering general English discourse, one cannot deny its already present and growing effect on the English vocabulary and even grammar of the young generations of English speakers and learners.

Literature

1. Crystal, David. (2006) Language and the Internet. Cambridge University Press.
2. Merriam-Webster. - https://www.merriam-webster.com
3. Abrams, Rachel. *Internet’s effect on language debated*, Newjerseynewsroom.com 2010. Retrieved 09/03/2021,
4. https://web.archive.org/web/20120422130830/http://www.newjerseynewsroom.com/science-updates/internets-effect-on-language-debated
5. Urban Dictionary. - https://www.urbandictionary.com

ФАЙДЕВИЧ Ганна Юріївна,
магістр ОПП «Соціально-психологічна реабілітація», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)
Тверезовська Ніна Трохимівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КАНІСТЕРІЯ – МЕТОД ЛІКУВАННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ СПЕЦІАЛЬНО НАВЧЕНИХ СОБАК

Каністерія – метод не новий, але заново відкритий. З 60-х років XX століття західні лікарі стверджували, що взаємодія з собакою сприяє розвитку розумових та емоційних здібностей, покращенню рухових функцій. Ідея терапії за участю тварин з'явилася у американського психіатра Б. Левінсона, який досвідченим шляхом зауважив, що пацієнти отримують заряд позитивних емоцій, коли приходять на сеанси та зустрічаються з його собакою. З того часу метод почав набирати популярності. А з появою в лексиці українців діагнозу «посттравматичний стресовий розлад» і низки супутніх діагнозів прийшло також поняття «**каністерапія**». Якщо дослівно його перекласти, то це – «лікування собаками». На даний час цей метод використовують для того, щоб допомогти дітям з ДЦП, аутизмом, гіперактивністю, проблемами із зором чи слухом, серцево-судинними захворюваннями, військовим.

На даний момент в Україні це новий напрям – МОЗ ще не визнав каністерапію, хоча в багатьох країнах цей метод реабілітації – популярний. Відсутні глобальні центри, які повноцінно допомагають дітям і військовослужбовцям.

Некомерційний канадсько-український проект «Друг героя» має на меті допомагати бійцям відновитися після пережитого на фронті. «Пацієнтами» хвостатих є бійці, вимушені переселенці, діти з вадами розвитку. Засновниця проєкту Калина Кардаш, читаючи історії про тварин в соціальних мережах, використала відносини військових і тварин саме в реабілітаційній сфері. Залучені нею з Канади волонтери, тренують українських кінологів.

Європейським Союзом за програмою транскордонного співробітництва «Білорусь – Україна» запроваджено проєкт «Соціальна реабілітація людей з інвалідністю в транскордонному регіоні завдяки створенню умов та підготовці спеціалістів у галузі каністерапії». В Україні цю ініціативу реалізували на території: Волинської, Житомирської, Чернігівської, Київської областей. Учасники проєкти розробили посібник з підготовки собак-терапевтів, проводили навчання фахівців з каністерапії і заняття з реабілітації дітей за цим методом.

Проєкт закінчився, а небайдужі до своєї справи фахівці попри все продовжують читання з собаками в бібліотеках у Луцьку. Читаючи собаці, малеча відкривається їй, тому що її ніхто не критикує, не тисне. Дитина бачить, що за нею слідкують, проте дуже уважно слухають, як наслідок – з’являється мотивація читати далі, тому що є слухач.

У Чернівецькій області теж проводять безкоштовні сеанси з каністерапії для дітей, де вони читають та граються з дресованими собаками.

Позитивним цього проєкту є проведення тренінгів з підготовки фахівців – медиків, психологів, педагогів і кінологів (прийняли в них участь люди з 23 прикордонних територій, а також з інших областей – Чернівецької, Вінницької, Харківської). Нині вони впроваджують каністерапію у своїх містах.

Проте крім підготовки фахівців, необхідно офіційно визнати каністерапію. Верховній Раді треба ухвалити закон про допуск сервісних собак із супроводжуючими в лікарні, заклади реабілітації, освіти. Від рішень міністерств залежить діяльність собак-терапевтів у цих установах.

Так, у медзакладах і реабілітаційних центрах Білорусі проводять заняття каністерапії з дітьми, в Польщі з собаками приходять в онколікарні. У Литві, Німеччині, Норвегії цей метод визнаний офіційно.

На даний час в Україні вже працюють собаки, які отримали сертифікат за кордоном, або ті, які проходять навчання в Україні за різними програмами. Проте для держави така сертифікація нічого не варта. Отже, Україні необхідно мати єдині нормативи для забезпечення якісних послух з реабілітації спеціально навченими собаками.

ФРІАУФ НаталіяКостянтинівна,
студентка 2 курсу,
групи СПР-21001 м
спеціальність «Соціальна робота»
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СОПІВНИК Ірина Віталіївна,
доктор педагогічних наук,
доцент
(м. Київ, Україна)

АБ'ЮЗИВНІ СТОСУНКИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ПРИЧИНИ

За даними дослідження ОБСЄ, яке було проведене у 2018 році у восьми південно-східних та східних країнах Європи, в тому числі, й в Україні, 67% жінок у віці 15 років і старше зазнавали психологічного, фізичного або сексуального насильства з боку партнера або іншої особи. 47% жінок називають себе малопоінформованими або взагалі не знають, що робити у подібних ситуаціях, тому дана проблема є актуальною та вимагає поширення та профілактики [2].

Аб'юзивні стосунки (також токсичні, насильницькі та жорстокі стосунки) — відносини, у яких одна людина (аб'юзер, агресор, кривдник) шляхом насильства (фізичного, сексуального, психологічного чи економічного) порушує особисті кордони іншої (постраждалої або жертви) з метою придушення волі та підкорення. Це жорстокі у спілкуванні та діях стосунки приниження між «тираном» і «жертвою», з постійними маніпуляціями грошима, шантажем, погрозами, фізичною агресією та моральним знущанням [4].

Існують такі форми прояву аб'юзу: сексуальна, фізична, психологічна та економічна. До того ж, практично всі науковці, які досліджують проблему аб'юзивних стосунків, відзначають, що існує цикл насильства, який складається з фази напруги (ескалація конфлікту), фази інциденту гострого насильства та фази примирення [5].

Дослідник А. Гілада виділяє такі ознаки аб'юзивних стосунків: яскраво виражене негативне ставлення до колишнього партнера; зневажливе ставлення до постійного партнера; контроль; надмірні, патологічні ревнощі; заперечення власної провини; егоїстичність партнера; експлуатація партнера; присутність загроз під час конфлікту; негативне ставлення до протилежної статі; наявність відмінностей у спілкуванні з партнером наодинці і в присутності інших людей; контроль соціальних мереж; ізолювання від суспільства; образи.

Крім того, Ніл Ейвері у своїй книзі «Якщо він такий чудовий, чому мені так погано?», виділяє такі ознаки аб'юзера: *прихована агресія* (багато аб'юзерів не відповідають традиційному психологічному портрету аб'юзера, вони можуть виявляти любов, бути кумедними, душевними та небайдужими, коли хочуть, і тому особа навіть не підозрює, що перебуває в насильницьких стосунках. Проте хоч агресор приховує агресію під тонкою маскою дружелюбності, не варто недооцінювати його агресивних намірів, адже він прагне панувати й контролювати) та *поступове розгортання насильства* (на початку стосунків аб'юзер не висловлює критичних зауважень, не глузує з жертви, не застосовує фізичне насильство, адже цілком очевидно: якщо він занадто рано продемонструє таку поведінку, жертва легко розірвете ці стосунки. Аб'юзер це знає, ось чому на початковому етапі старанно маскує свою поведінку, приховуючи гнів і невпевненість) [1].

Також науковці виділяють ряд причин, чому особа стає кривдником. Наведемо деякі з них: відсутність батьківського виховання; пережите насильство, що в подальшому проектує бажання самому стати кривдником; психічні розлади; надмірне бажання влади і контролю; схильності до маніпуляцій; бажання домінувати і керувати іншими [3].

Отже, аб'юзивні стосунки – це нездорові стосунки, які мають свої ознаки та причини. Вони небезпечні тим, що особа може навіть не помічати, що знаходиться у таких стосунках, саме тому профілактика аб'юзивних стосунків є необхідною у роботі соціального працівника.

Література:

1. Ніл Ейвері. «Якщо він такий чудовий, чому мені так погано? Як розпізнати й подолати аб'юз» / Переклад: Дар'я Петрушенко, Віват, 2022, 256 ст.
2. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні URL: https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine
3. Gilad A. Warning signs of emotional abuse in a relationship. URL: http://www.vixendaily.com/love/signs-of-emotionalabuserelationship/5/
4. Lau, Anna S.; Valeri, Sylvia M.; McCarty, Carolyn A.; Weisz, John R. Abusive parents' reports of child behavior problems: Relationship to observed parent-child interactions // Child Abuse & Neglect[en] : journal. 2006. Vol. 30, no. 6. P. 639 - 655.
5. Walker L. E. The battered woman. N.Y.: Harper and Row, 1979. 469 p.

ЧЕКАЛЬ Людмила Анатоліївна,
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІСНЕ АСПЕКТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕПРОДУКЦІЇ ЛЮДИНИ

Для всього цивілізованого людства поняття «духовність» контекстуально завжди було пов'язане з релігійністю. Але на пострадянських теренах у зв'язку зі свідомим і планомірним знеохоченням усього релігійного, незалежно від конфесійності, - поняття «духовність» штучно наповнили чимось аморфно-мирським. Схожі деформації стались і зі змістом поняття «моральність», яке генетично і змістовно так само нерозривно пов'язане з релігійною сферою. Адже усі загальнолюдські моральні приписи століттями узагальнювались й формулювались саме у Священних Книгах усіх народів. Так, старозавітній декалог містить десять заповідей, чотири з яких є християнськими настановами щодо любові до Бога, а наступні шість – це ті самі загальнолюдські моральні принципи ставлення /любові людини до людини: шануй батька і матір своїх, не вбивай, не перелюбствуй, не кради, не кажи неправди проти ближнього свого і – не заздри. Зрозуміло, що кожний етнос, також наголошуючи на цих заповідях, - додає до них свої певні традиційні аспекти й тлумачення.

Так само, у Священних Книгах міститься настанова до людей плодитись і множитись за Божого благословіння. Якщо торкнутись особливостей дотримання зазначених настанов різними народами у різні часи, то отримаємо багато прикладів відступу від загальнолюдських духовно-моральних цінностей. Очевидно, такі аксіологічні деформації і часом навіть маніпуляції загальнолюдськими моральними принципами є, з одного боку, - результатом неспроможності людського розуму адекватно охопити глибину їх змісту. З іншого боку, - для недоброчесних ідеологів певного соціуму завжди залишається спокуса використати власну інтерпретацію цих норм і принципів у своїх політичних, владних, економічних, тощо… інтересах.

Що стосується проблеми приросту населення, то вирішення демографічної ситуації певними спільнотами часом набувало одіозності. Відомі, приміром, прецеденти, які мали місце у деяких кочових етносів, коли народження «надлишку» дівчат, які за догматичним визначенням ніколи не будуть повноцінним нащадком батька, бо «не мають душі» і є лише «тінню свого пана», вирішувалось простим закопуванням цих немовлят у пісок.

В цілому тенденція збільшення народонаселення на нашій планеті зберігається століттями з року в рік. Але відбувається це нерівномірно в різних етносів. Дослідники наводять переконливі приклади такого стану речей, порівнюючи, приміром, приріст за 100 років прихильників мусульманства та послідовників християнства. У першому випадку (в мусульман) такий приріст відбувався в геометричній прогресії, порівняно з приростом християн: тут йдеться про арифметичну прогресію. Отже, саме для європейців та для американців демографічна проблема, або ж проблема репродукції людини постає саме як проблема.

Найвиразнішу концепцію народонаселення подав ще у XIX сторіччі англійський теолог і соціолог Томас Мальтус. При усій її морально-етичній неоднозначності, ця концепція мала рацію: вперше тут було сформульоване питання про якісний приріст населення. І нині на часі актуальність такого підходу. Адже у світі, де поширений алкоголізм і, як результат – «п'яне зачаття», а також – наркоманія та специфічні хвороби від хаотичних статевих стосунків, - дуже гостро постає саме проблема якісного приросту населення. Сучасна медицина володіє технологіями й методиками раннього діагностування

відхилень у розвитку плоду, але проблема ширша за медичну: вона соціальна, економічна, психологічна, педагогічна, ментальна…

У середині XX століття Римський клуб, форум найкращих науковців світу окреслив глобальні проблеми сучасності, серед яких однією з найважливіших була позначена демографічна проблема. І у цей самий час один з найрадикальніших понтифіків римо-католицтва Папа Іоан XXIII підняв на рівні державного дискурсу жіночі питання, у тому числі: про розлучення, про жіночі права, об'єднання, спілки. Адже в Італії, під значним впливом Ватікану розлучитись було вельми проблематично аж до 1970 року, коли відбувся референдум, де у 70% до 30% був прийнятий закон про розірвання шлюбу. Римо-католицька церква завжди засуджувала переривання вагітності. Прикладом авторитетності даної позиції церкви у державі стала нещодавно Польща, де переважаюча більшість населення є послідовниками римо-католицтва. Рік тому, у листопаді 2021 року Польським Міністерством охорони здоров'я був прийнятий закон про повну заборону абортів. Ця обставина викликала масові протести в країні, після чого влада пішла на певні поступки у формулюванні тексту закону у медичному обгрунтуванні.

У США Верховний суд країни у червні цього, 2022 року дозволив деяким штатам обмежити право жінки на аборт. Йдеться про Кентуккі, Айдахо, Міссурі, Міссісіпі, Техас, Вайомінг, Північну Дакоту, Теннесі та Юту.

ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила Олексіївна,
кандидат наук з державного управління, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

УМОВИ ТА КОМУНІКАТИВНА МЕТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЯ

З метою раціональної організації навчання (визначення оптимальної програми, змісту і засобів навчання), необхідно чітко задати комунікативну мету навчання і його умови.

Комунікативною метою навчання іноземними мовами завжди є залучення суб'єкта учіння в процесі обміну інформацією (усної або писемної) у межах іншомовного колективу. Іншими словами – це створення в організмі студента психофізіологічної системи – комунікатора, який дозволив би йому брати участь в процесі обміну інформацією засобами іноземних мов у певних сферах, регістрах і формах мовної комунікації, виступаючи в певних комунікативних ролях (видах комунікативної діяльності). З метою остаточного уточнення комунікативної мети навчання, потрібно встановити необхідний рівень володіння кожним із видів комунікативної діяльності.

Ю.І. Пассов вказує, що «комунікативність» означає подібність процесу навчання і процесу спілкування за такими ознаками :

- цілеспрямований характер МД;
-умотивований характер МД;
-наявність взаємних стосунків зі співбесідником, які утворюють ситуацію спілкування;
- використання предметів спілкування, які дійсно важливі для людини;
- використання мовленнєвих засобів, які функціонують у реальному процесі спілкування.

Окрім головної (комунікативної) мети, процес навчання мов може переслідувати додаткові цілі: виховний вплив, розширення загальноосвітнього світогляду, удосконалення мислення тощо. Згадані цілі є вторинними у тому розумінні, що їхня реалізація залежить від реалізації головної (комунікативної) мети навчання: якщо індивід нездатен до комунікації (обміну інформацією) засобами мови, відтак цей канал є заблокованим і для інших впливів.

Комунікативні цілі ІМ можуть бути найрізноманітнішими, оскільки вони залежать від професії (кола занять), віку, нарешті, особистих інтересів індивіда. Природні комунікативні цілі навчання (самоосвіти) ІМ є досить-таки різними, але всі вони можуть бути чітко сформульовані, а відтак, покладені в основу раціональної організації навчання.

Однак, слід пам'ятати, що за умови відсутності чітких комунікативних цілей, навчання мови не може бути раціональним, оскільки тоді не буде необхідних передумов для вирішення головної проблеми методики - укладання обґрунтованої оптимальної програми навчання.

Особливе місце посідають системи навчання, в яких комунікація на ІМ має інтерпретацію професійної дисципліни. Загальним для цих систем є умова високого степеня досконалості в тих видах комунікативної діяльності, які визначені для засвоєння.

Підростаюча особистість формується в результаті власної діяльності, керованої дорослими. Розвиток особистості характеризується як єдиний, цілісний процес, що вирішується у різних, взаємопов'язаних формах. Це – обумовлений «саморух» особистості від нижчих до вищих форм її життєдіяльності, її взаємовідношення із суспільним середовищем. Джерелом його є внутрішні протиріччя, що виникають у житті особистості.

Цілеспрямоване навчання мови має своїм результатом формування мовної особистості. Мовна особистість – це людина, яку розглядають з точки зору її готовності продукувати мовленнєві вчинки, це той, хто володіє мовою, для кого мова є мовленням. Мовна особистість характеризується не лише тим, що вона знає про мову, але й тим, як вона може оперувати мовою.

В.А. Романець вважає, що творчі суб'єктивні здібності людини (натхнення, інтуїція, фантазія та мислення) мають пряме відношення до взаємин теоретичної і практичної поведінки. Інтуїція тяжіє до практичного інтелекту, мислення – до теоретичного, уява відіграє роль їхнього активного посередника. Вона охоплює і практичну інтуїцію (без належної здатності уявити складну структуру відношень матеріальних речей, інтуїція не може розкрити своєї практичної бази), і теоретично-ідеальне мислення. В цьому особлива роль уяви. Її виховання, якщо воно буде належним, допоможе забезпечити найплідніший перехід, зв'язок, взаємну трансдукцію теоретичної і практичної поведінки, коли людина здійснює оптимальні перетворення дійсності – моральні , технологічні тощо.

Комунікативні цілі навчання ІМ повинні бути зорієнтованими на рівень соціальної достатності. Усний і писемний знаковий продукт, який продукується індивідом на ІМ, без сумніву, повинен бути повністю зрозумілим для носія мови, незважаючи на неминучі відхилення від норм у деяких випадках. Слід намагатися, щоб ці відхилення мали скоріше кількісний, аніж якісний характер. Іншими словами мовлення студентів повинно бути максимально коректним, перш за все, з граматичної точки зору, що передбачає адекватне володіння певним набором загальних і приватних знакотворчих моделей, а також зберігання в пам'яті чинника готових знаків усіх порядків і вміння користуватися ними. Вимова повинна досягати рівня чіткості; ступінь його наближення до правильності буде зумовлюватися індивідуальними здібностями студентів.

Іншими словами, комунікативні цілі навчання повинні бути реальними (мати комунікативну цінність) і підлягати обов'язковій реалізації для кожного студента.

Отже, можна зробити висновок, що першим фактором, який визначає програму, зміст і засоби навчання, є комунікативна мета – природна або штучна.

ОЛЕКСЮК ГАЛИНА ПАВЛІВНА,
магістрантка ОПП «Соціальна робота», Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник:
АЛЬТАНОВА АЛЬОНА БОРИСІВНА,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТА ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ КЛІЄНТІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Нині, незважаючи на великий потенціал засобів сучасної офіційної медицини, який використовується з метою профілактики та лікування різних захворювань та патологічних станів, кількість останніх не зменшується, а число клієнтів із порушеннями опорно-рухового апарату, навпаки – зростає. Тому аби прискорити процес одужання, в доповнення офіційній, або як її ще іноді називають, традиційній медицині, лікарі та реабілітологи часто вдаються до перевірених часом та різними національними культурами засобів нетрадиційної, або альтернативної медицини. Для цього фахівцям необхідно пройти певну підготовку та отримати сертифікат. Іноді використовують такі синонімічні до альтернативної медицини терміни, як інтегративна медицина та комплементарна медицина. Хоча ці поняття є взаємозамінними, однак за трактуваннями різних праць кожен термін описує певний окремий аспект.

Поділ медицини на офіційну та нетрадиційну відбувся в XIX столітті, під час впровадження науково обґрунтованих методів, заснованих на знаннях будови, фізіології та життєдіяльності організму. В наш час обов'язковою вимогою офіційної медицини є її доказовість, тобто обґрунтування всіх використовуваних в ній методик і засобів шляхом проведення емпіричних досліджень та аналізу їх результатів (статистичної вибірки) в наукових працях значної кількості фахівців, які б наводили стійкий, багаторазово підтверджений іншими лікарями, позитивний ефект, тобто покращення стану чи повне одужання пацієнта від використання певного засобу чи технології. Однак, не зважаючи на недостатність власної доказової бази, нетрадиційна, або ж народна медицина не втратила свого значення і донині, адже вона є квінтесенцією лікарського досвіду, накопиченого нашими предками і також має свої позитивні ефекти на хворого та ще й до того ж, без побічних ускладнень.

Термін «нетрадиційна медицина» охоплює такі різні підходи: гомеопатія; традиційна китайська медицина; різні форми натуропатії; харчова медицина; різні методи респіраторної та релаксаційної терапії; остеопатія; краніосакральна терапія або шиацу; гідрологія тощо.

Сьогодні традиційна та нетрадиційна медицина все частіше включається в програми загальних медичних установ та центрів оздоровлення та реабілітації людського організму, особливо в Азії та Латинській Америці. У деяких країнах Азії та Африки до 80 % населення покладається на нетрадиційну медицину для вирішення проблем зі здоров'ям. Розвинені європейські країни теж підтримують дослідження цього виду медицини. Про це свідчить той факт, що кількість науково-дослідних центрів, що вивчають і практикують методи нетрадиційної медицини, значно зросла з 90-х років. Тільки в ЄС існує 112 дослідницьких центрів, інші працюють у США, Канаді та Австралії, не кажучи вже про Східну Азію.

Дедалі більше країн мають у своєму розпорядженні національні інститути дослідження нетрадиційної медицини, значно зросла кількість наукових журналів на цю тематику.

Щодо досвіду нетрадиційної медицини, зокрема соціально-психологічної та фізичної реабілітації, в Україні ними мають право займатися лише особи, які отримали спеціальний дозвіл МОЗ України. Закон забороняє проведення лікування масової аудиторії, також законодавством визначено чіткий перелік випадків, коли нетрадиційна медицина заборонена, наприклад, при онкологічних захворюваннях. Адже головне її правило – не нашкодити. Метою лікування є комплексний вплив на роботу не лише одного органу, а на організм в цілому та відновлення балансу між усіма органами та системами, тобто передбачається холістичний (цілісний) підхід.

Нетрадиційна медицина включає широкий спектр систем, методів і продуктів, які лікарі зазвичай не визнають, як традиційну медикаментозну терапію. Вона включає використання різних трав, медитацію, мануальну терапію, ароматерапію, гомеопатію.

В наш час саме американці почали частіше використовувати такі методи лікування, як різні види лікувального масажу, медитації, йоги, остеопатії та терапії глибокого дихання. Найпоширенішими харчовими добавками є омега-4, жирні кислоти, риб’ячий жир, глюкозамін, ехінацея та женьшень. У більшості випадків люди використовували ліки для запобігання та лікування травм спини, шиї, втоми, артриту та інших проблем із суглобами та м’язами. Поряд із зростаючою цікавістю до фітотерапії, лікарями все активніше практикуються акупунктура, точковий масаж, лазеро- та електропунктура, іридодіагностика, Су-Джок терапія, кінезіотерапія (лікування рухами), літотерапія, апітерапія, іпотерапія, гідротерапія та інші. Щодо реабілітації пацієнтів з травмами і захворюваннями опорно-рухового апарату, то серед засобів нетрадиційної медицини найбільший ефект визнано за мануальною терапією з елементами масажу. Мануальні терапевти повинні мати медичну освіту.

У межах магістерської роботи нами було проведено експериментальне дослідження, в якому взяло участь 5 дітей із порушенням опорно-рухового апарату, які закріплені за корекційно-розвитковим центром «Маленький принц», в якому я працюю масажистом. Всі діти мали поширену деформацію «плоскостопість», яка характеризується опущеним склепінням стоп. На початку експерименту стан дітей оцінювався за наступними показниками: загальне самопочуття та настрій дитини; стан фізичної підготовки; силова витривалість м'язів нижніх кінцівок; ступінь деформації стопи. Були використані такі методи фізичної реабілітації, як лікувальна фізкультура (кінетотерапія) та ручний лікувальний масаж ніг.

Фізичні вправи використовувались з метою сприяння зміцненню м'язів; масаж з метою нормалізації порушених функцій, поліпшення крово- і лімфообігу, відновлення трофіки і загального зміцнення опірності організму дитини. Всі методи проводились у комплексі. Обов’язковою у розпорядку дня була ранкова гігієнічна гімнастика. Лікувальну фізкультуру і масаж для профілактики плоскостопості у дітей проводи 2–3 рази на день через 1 годину після їжі. На початку використовувалась лише невелика кількість вправ, яка з часом збільшувалась, аби не перевантажити дітей. Всі завдання надавались в ігровій формі у супроводі тренера.

Комплекс вправ при плоскостопості поєднувався з масажем. Виконувались вправи на згинання та розгинання стопи, потягування та ворушіння пальцями ніг протягом хвилини; інтенсивне натискання пальцями на підлогу; у положенні – ноги нарізно і носки всередину, повертати корпус в різні боки; ноги паралельно, повернення всередину і притискати до підлоги; легкі стрибки на лівій/правій нозі. Найбільш ефективною виявилась ходьба босоніж на піску, на гальці та ребристій поверхні та на носках. Висновки щодо показників на початку експерименту і після впровадження ЛФК та масажу показано в таблиці 1:

Таблиця 1.

Показник	Наявність покращень	
	Початковий етап	**Завершальний етап**
загальне самопочуття дитини	Задовільне, скарги на болі, швидку втомлюваність	Добре, скарги зменшились
настрій дитини	Пригнічений, пасивний	Життєрадісний, активний
стан фізичної підготовки	Задовільний, або низький; обмеження часу стояння та ходьби	Покращення, збільшення амплітуди рухів і тривалості навантажень при ходьбі
силова витривалість м'язів нижніх кінцівок	Низька, спостерігалась слабкість м’язів, низька активність протягом дня	Підвищення навантажень при ходьбі, виконання фізичних вправ
виправлення деформації стопи	відсутнє	часткове

На початку експерименту, окрім деформації стопи, у дітей спостерігався пригнічений настрій, низький рівень фізичної підготовки та низька активність протягом дня. Респонденти ніколи не робили ранкової зарядки, в другій половині дня ставали пасивними.

Отже, встановлено, що впроваджені вправи ЛФК та масаж істотно вплинули на підвищення рівня фізичної підготовленості, покращили загальне самопочуття дітей, фізичну активність протягом дня та силову витривалість.

Шевцова Євгенія Сергіївна,
аспірантка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
факультет гуманітарно-педагогічний,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВИДАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ, ЯК ДЖЕРЕЛО З ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ

Урядові та земські статистичні органи почали активно розгортати свою дослідницьку діяльність на території українських губерній, що входили до складу Російської імперії, вже в другій половині XIX століття. Так, основним напрямом їх діяльності були дослідження загального стану губерній та земств у господарському, культурному та соціальному плані. Результати досліджень губернських статистичних комітетів та земських статистичних бюро представлені періодичними виданнями, як Пам`ятні книжки, Адрес-календарі, Статистичні огляди та довідники. Ці джерела містять важливу інформацію стосовно населення українських губерній за різними роками, включаючи статевий поділ, міграційні процеси, статистика захворювань, тощо. Тому, вважаємо за доцільне проаналізувати видання статистичних органів України в другій половині XIX – на початку XX століть, як джерело з дослідження демографії українських губерній.

Так, наприклад, одна з перших видань Пам`ятної книжки Подільської губернії за 1859 р. містить такі відомості, як кількість населення в губернії станом на 1857 р., кількість народжених та померлих, а також важлива стаття «Настанова простому народу, як захистити себе від хвороб і як лікувати їх простими засобами у відсутності лікаря», що вказує на дійсну актуальність та необхідність таких знань у тогочасному суспільстві [2, с. 140-177].

Подібне видання Харківського губернського статистичного комітету за 1862 р. містить таку дійсно цінну інформацію з демографії губернії, як кількість шлюбів у 1860 р. Надається статистична інформація про кількість народжених чоловічої та жіночої статі, окремо народжених поза шлюбом. Кількість померлих у цьому ж 1860 р. подається за статевим розподілом та віковим. При цьому, кількість померлих дітей від 0 до 5 років в десятки разів перевищує смертність дорослого населення. Цікаво, що тут зазначений один померлий у віці більше 100 років, і його окремо виділяють у тексті, як довгожителя: «Більше 100 років помер у місті Ізюм державний селянин … Олександр Григорович Фащенко, у віці 110 років» [3, с. 63-65].

Такий матеріал надає й Пам`ятна книжка, видана у 1863 р. При цьому, тут містяться дані про кількість населення губернії за соціальними верствами. Так, ми можемо мати чітке уявлення про кількість населення у тому чи іншому повіті Харківської губернії за такими станами, як: дворяни, духівництво, військові, міщани, селяни, іноземці, тощо [4, с. 94-99]

У Пам`ятній книжці Катеринославської губернії видання 1894 року знаходимо інформацію про епідеміологічний стан в губернії і наслідки епідемії у 1892 р. Зазначено, що губернія постраждала від розповсюдження холери, що була занесена міграцією трудового населення. Так, з 44995 випадків захворювання летальними опинились 4586 випадків. Розповсюдження захворювання сифілісом призвело до 7492 випадка нових заражень, померлих у 1892 р. – 48 осіб. У цьому виданні міститься також статистика віспи, чуми, сибірської язви, а також не менш важлива статистика проведених дитячих щеплень [1, с.30-34].

Подібний матеріал міститься і в виданнях статистичних комітетів інших українських губерній за різні роки з середини XIX ст. до початку XX ст., з чого можна

повністю дослідити демографічну ситуацію в Україні в цей період.

Довідники земських статистичних бюро теж дають немало цінної інформації з питань демографії та руху населення. Так, у Статистичному довіднику Полтавської губернії за 1913 р. у розділі «Населення» знаходимо такі відомості, як: рух населення, загальна чисельність та густина населення, земельний запас на одну людину, середній приріст, віковий склад населення, смертність, становий склад, навіть антропологічні ознаки середньостатистичного жителя Полтавщини, та багато інших статистичних даних по губернії у цифрах та відсотках [5, с. 2-20].

Дані по Херсонщині можуть дати Статистико-економічні огляди Херсонської губернії, підготовані статистичним відділенням при губернській земській управі. Так, у виданні за 1901 р. міститься інформація про рух населення, розподіл населення по території повітів, кількість укладених шлюбів, народжених та померлих у губернії, а також міграційні процеси, безпосередньо переселення на інші території імперії [6, с. 4-14].

Отже, така документація, як видання статистичних органів України, дійсно є важливим джерелом з дослідження демографії українських губерній. Дослідження їх у комплексі дозволяє сформувати цілісне уявлення про рух українського населення в другій половині XIX – на початку XX століть, а також надає досліднику різну довідкову та статистичну інформацію з епідеміологічного стану губерній, розповсюдження захворювань, народжуваності та смертності, склад населення за віком, статтю, соціальним станом та багатьох інших питань демографії регіону.

Література:

1. Адрес-календарь и Памятная книжка Екатеринославской губернии на 1894 г. изд.. Екатеринославского губернского статистического комитета. Екатеринослав: Тип. Я.М. Чаусскаго . 1894. 130 с.

2. Памятная книжка Подольской губернии на 1859 год с двумя фотографич. видами города Камянца. изд. редакцией Подольских губернских ведомостей. Каменец-Подольск.: Типография губернского правления. 1859. 180 с.

3. Памятная книжка Харьковской губернии сост. и. д. секрет. Харьковского губернского статистического комитета Яковом Голяховским. Харьков: Изд. Университетской Типографии. 1862. 238 с.

4. Памятная книжка Харьковской губернии сост. и. д. секрет. Харьковского губернского статистического комитета Яковом Голяховским. Харьков: Изд. Университетской Типографии. 1863. 352 с.

5. Статистико-экономический обзор Херсонской губернии за 1901 г. сост. Статистическим отделением при Херсонской губернской земской управе. Херсон: Паровая типо-литография О.Д. Ходушиной (бывш.) Ващенко. 1904 г. 268 с.

6. Статистическое бюро Полтавского губернского земства. Статистический справочник по Полтавской губернии на 1913 год. Полтава: Типография приемников Дохмана. 1912 г. с. 209